

TOMIS

Anul VI, nr. 8 (62), august 1971

22 pagini, 3 lei

Între lunile calendarului, August simbolizează virsta împlinirii, căldura iradianță a soarelui înalt, dimensiunile și sensurile ample ale maturizării sevelor care urcă din adâncuri. Nouă, românilor, ne este cu deosebire dragă această lună aniversară, prag de ev nou în istoria noastră și cheie de boltă a unei vremi prea îndelung visate pentru ca să nu fi venit, începând cu acel moment de gravă și adincă rezonanță în suflete — 23 August 1944. Am trecut, de atunci, peste granița pătrarului de secol, primul din cronica unui timp clădit sub semnul socialismului, și astăzi, măsurind drumul făcut, sintem deplin îndreptățiți să afirmăm că România contemporană, sinteză a filonului de aur născut din valorile autentice ale trecutului, cu imensele dobândiri de astăzi, și-a aflat locul pe drept meritat în vastul forum al popoarelor lumii, explicația inițială a acestei creșteri stînd în actul de acum douăzeci și șapte de ani. Întreg timpul scurs de atunci, mersul tuturor angrenajelor din care este făcut imensul organism care se numește „o țară” au stat, în ce ne privește, sub simbolul luminii, al roadelor împlinite superior, lună de lună, an de an, sub determinarea unei forțe grele de înțelepciune și adevăr. „Partidul nostru — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — a știut să unească eforturile tuturor oamenilor muncii și să conducă întregul popor la victoria făuririi socialismului... România se înfățișează astăzi ca o țară socialistă care se dezvoltă în mod susținut în toate domeniile de activitate. Prestigiul României, atât ca rezultat al succesorilor

obținute în politica internă — și, poate, în primul rînd ca rezultat al succesorilor în dezvoltarea internă — cit și ca rezultat al înfăptuirii politicii externe a partidului, a crescut nemăsurat pe plan mondial.” Există în aceste rînduri o gîndire esențială, mergînd pînă la rădăcinile faptelor și descifrînd nu numai înțelesul acestora ci și chipul în care au fost cu puțință. „Partidul nostru a știut să unească eforturile tuturor oamenilor muncii”... Partidul nostru a știut, deci, să adune într-un suvoi unic milioane de energii, să le îndrume către creația con-

știentă, a miinii și a cugetului, și să izvo-dească, într-o operă uriașă, ceea ce vedem azi cu ochii: rîurile de foc ale Galațiilor, Porțile de Fier ale luminii, holdele și colozii de beton crescuți pe miezul de calcar din care s-a născut Dobrogea noastră contemporană — într-un cuvînt, țara, așa cum este așezată ea astăzi. Ne reînțorcem cu gîndul la acel august de acum douăzeci și șapte de ani, piatră fundamentală la o clădire uriașă, pe care o cunoaștem acum ca fiind lucrarea noastră în libertate și întru libertate. Judecînd ceea ce a creat un popor întreg, acționînd ca un singur om, însuflețit de un singur cuvînt — cel al partidului comunistilor — aflăm în August '44 izvorul din care s-a plămădit, în concretitudinea lor, cărțile în număr nemăsurat,

intrate în casele oamenilor socotiți pînă ieri a fi apartenenți la un popor nedepins cu slova, tractoarele care stăpînesc cîmpurile lucrute cîndva cu amara sudoare a frunții, coșurile uzinelor înălțîndu-se către țăriile cerului — în ce zone ale trecutului a pierit imaginea țării „eminamente agricole”? — marile nave sub culorile patriei, scăldate de mările reci ale Septentrionului și ogîndite în apele de peruzea de la Tropice. În acest univers al lucrurilor concrete, palpabile, reale, descifrăm liniile de forță plecate din momentul în care s-a pornit țara, acum aproape trei decenii, intrînd într-o istorie cu determinări superioare, pe care și-a alcătuit-o singură, la îndemnul comunistilor. Putem spune astăzi, cu încredințarea adevărului, că actul revoluționar de la 23 August 1944 a fost condiția sine qua non a Cîtoriei de Țară, așa cum o avem și o înălțăm neostenit; tot din aceeași sorginte au plecat prefacerile din cugetul oamenilor astfel încit, acum, douăzeci de milioane înseamnă un singur trup și un singur suflet, unite de gîndire, voință și acțiune. O asemenea operă, de amplitudinea miracolului, a fost cu puțință într-un timp istoricește scurt tocmai fiindcă acum douăzeci și șapte de ani, în zilele fierbinți ale verii, cîrma destinelor noastre a fost întorsă, cu braț viguros, către marile împliniri ale prezentului. Este în aceasta rațiunea dragostei noastre pentru August, lună a soarelui înalt, a maturizării sevelor care urcă din adâncuri...

TOMIS

VIRGIL TEODORESCU

eveniment

Evenimentul trece ca un ecou în munți
Amplificat într-una de vâile sonore.
În el: un luminis de aurore,
Un pas enorm și-un stol de pași
mărunți.

E cîntecul aerienei punți.
E scînteierea neuitatei ore.
Imaginea luxuriantei floare.
Și e răspunsul munților cărunți.

Și-n toate-i vocea țării, de stăpînă,
Izbînda unor vremi ce-acuma vin,
Lumina unor zori care se-ngîna

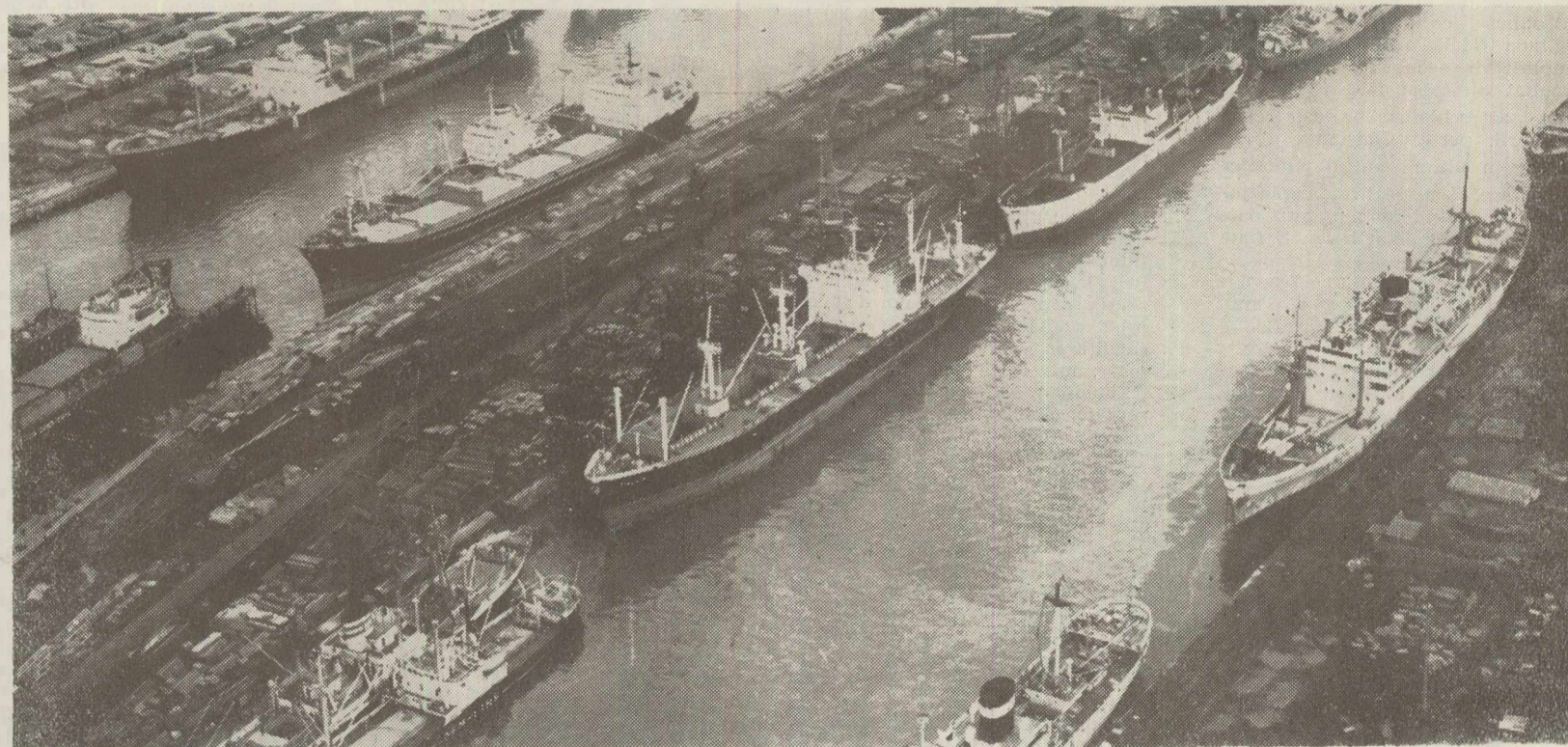
Cu filfiit de vulturi prin senin,
În toiul verii care ne îndeamnă
Să pregătăm culesul pentru toamnă.

comunicarea

Înțeleg prin spirit critic o atitudine de apreciere pozitivă sau negativă, cînd e cazul, a fenomenului cultural contemporan, iar prin receptivitate, o largă deschidere spre cele mai variate aspecte sub care cultura ni se înfățișează. Mai pe scurt, spirit critic înseamnă discernămint, receptivitate, va să zică puțința îmbrățișării tuturor formelor culturii, iar în domeniul restrîns al fiecărei forme, înțelegerea diversității stilurilor. Teoretic, lucrurile sînt foarte simple, cînd însă trecem la practică, apar numeroase dificultăți. Spre a ne limita numai la domeniul literaturii, una din formele importante ale culturii, s-ar zice că spiritul critic trebuie să funcționeze egal la toți cei care, avînd o chemare și o pregătire satisfăcătoare în exercițiul lor, îl practică. Și cu toate acestea cîte flagrante contradicții, cîte opinii radical opuse față de unul și același obiect! Cutare volum de versuri este declarat inestimabil de unii și de-a dreptul fără valoare de alții. Un volum de proze scurte e formidabil pentru un critic și nul pentru alt critic. O piesă e considerată semn al geniului de cineva și socotită simplă elucubrație de altcineva. Este posibil ca subiectivitatea să joace un rol atît de mare încît aceeași operă să fie în același timp în judecata a doi critici și rea și bună? Sau la unul a intervenit receptivitatea, iar la celălalt lipsa receptivității? O explicație a unor asemenea contradicții sau chiar confuzii este absența oricărui criterii și principii în judecata de valoare, cîteodată absența înțelegerii elementare a literaturii. Nu voi fi niciodată de acord cu criticii care condamnă preocuparea scriitorilor de ceea ce e general uman, de ideea de transgresare în literatură a faptului brut, de subordonarea realului unei semnificații. Eu nu exclud reportajul din literatură, dar a subsuma întreaga literatură reportajului, adică consemnării datelor așa cum sînt ele, ar fi o gravă eroare care n-ar duce decît la un impas. Dimpotrivă, adevăratul scriitor descoperă în realitate ceea ce e semnificativ, esențial, ceea ce există și are șanse de durabilitate, ceea ce se impune ca o permanentă. Altfel, cel mai mare scriitor ar fi aparatul de fotografiat declanșat mecanic, fără nici o pregătire anterioară a naturii de redat.

AL. PIRU

(Continuare în pag. 10)

Dacă aș scrie o „istorie” a literaturii actuale, aș porni de la cîteva idei simple și clare. Simplu și clar nu vrea să zică, firește, admis de toată lumea. Să se observe că tocmai asupra lucrurilor simple și clare cădem cu mai multă greutate de acord. Și cum o istorie nu este doar o ogîndă a fenomenului literar ci și o critică a lui, dintr-un anumit unghi de vedere, aceste idei ar avea o valoare ideală. Istoria fără sens ideal ne duce la culegerea (uneori, utilă) de date. Trăgînd de aici o primă concluzie: criticul nu se mulțumește să descrie literatura așa cum este, el o raportează neconștient la literatura care ar trebui să fie.

Dar nu numai istoria ne cere să avem idei: cea mai banală recenzie exprimă, într-o apreciere, un punct de vedere teoretic. Chiar dacă un critic nu este numaidect și un filozof, el este un cititor cu idei. Gustul și impresia sînt, în critică, gustul și impresia unui ideolog al literaturii. Fără idei sintem tot așa de puțin critici ca și fără gust. Impresionism adevărat, pur,

nu există; dovadă că nu ne interesează impresiile orișicui. Impresionismul este mai curînd un mod de expresie decît unul de gîndire; și este cu totul greșit să ne închipuim că factologul are idei fiindcă își reprimă gusturile; el n-are, în fond, nici una nici alta. Gustul criticului se confundă cu ideea lui despre literatură.

O MARE

Ce este Sensul clasicismului al lui G. Călinescu dacă nu programul și justificarea teoretică a judecăților din Istoria literaturii? Și nu începe O cercetare critică a lui Maioreșcu tot printr-un astfel de program? Cu puțin efort, vom descoperi la toți criticii teoria (expusă sau secretă, sistematică sau difuză) pe care o sprijină practica, estetica de la care se reclamă critica. Iar teoria, estetica reflectă, în linii

mari, viziunea ori nostalgia unei literaturi ideale, ale acelei literaturi la care criticul se raportează permanent, pe care o poartă permanent cu sine. Ne adaptăm la o literatură reală, vîsînd una ideală. Comentăm opere existente, refăcînd modele mai presus de ele. S-ar spune că ne sustragem formelor și mișcărilor concrete, istorice, ale literaturii, prin înălțarea, într-un plan secund, a unor alte forme, mai pure și mai adevărate. Pentru ochiul neexperimentat, critica este un raport asupra cărților (rele, bune sau mediocre) care se scriu într-o anumită epocă; în fond, raportăm mereu despre cărțile pe care le creăm noi înșine, pe care ni le furnizează crezul nostru artistic. În orice mare critică vom găsi (poate nu explicit) imaginea unei mari literaturi.

Ce este „o mare literatură”? O mare literatură este, înainte de orice, o literatură autentică; în care problemele, mijloacele, scopurile, soluțiile mo-

NICOLAE MANOLESCU

(Continuare în pag. 8)

adrian marino : contra epigonismului

ion ianoși : coordonate stabile
iubiți teatrul, ovid crohmălniceanu ?

mihail kogălniceanu – inedit

DOBROGEA — PĂMÎNT AL SINTEZELOR

Călătorul străin, descins ca turist în spațiul litoralului, ar putea rămâne cu falsa impresie că preocupările de căpății ale oamenilor ce populează orașul și împrejurimile Constanței ar fi doar de ordin turistic. Dacă ar avea însă curiozitatea să coboare în port, să-și ridice ochii la imensele sulite argintii ale macaralelor, să asculte muzica polifonică a ciocanelor pneumatice de la șantierul naval, dacă ar avea răbdare să se oprească la marginea unui lan, să stea uimit de bogăția rodului zămislit prin munca miinilor harnice, ar avea atunci revelația unei lumi noi, esențiale, în care activitatea productivă, creatoare, se află la loc de cinste. Întrucât, Constanța nu înseamnă nici numai și nici în primul rînd litoral și industrie turistică, ci înainte de toate o zonă industrială de mare însemnătate pentru economia țării, hărăzită în viitor unei dezvoltări și mai accentuate decît pînă acum. Întrucît, dincolo de agitația haotică a străzilor, a plajelor, sau a localurilor se află oameni a căror muncă constructivă, organizată și metodică devine pe zi ce trece tot mai importantă pentru destinul întregii țări. Recentele vizite, două la număr, în decursul unei singure săptămîni, întreprinse de către secretarul general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la unele obiective industriale și agricole din județul Constanța constituie și ele o dovadă a atenției și prețuirii de care se bucură munca și rezultatele muncii acestor oameni. Asemenea atenție din partea conducerii de partid și de stat, a tovarășului Ceaușescu personal, face cîinste județului nostru, minunaților săi oameni.

Anii socialismului au însemnat pentru aceste meleaguri o puternică dezvoltare a activităților economice. Dobrogea a suferit în alcătuirea ei materială și spirituală ample schimbări structurale. Ponderea acestor metamorfoze s-a vădit, între altele, în uriașa creștere actuală și de perspectivă a portului Constanța, uriaș plămîn de oțel al țării. Tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a oprit în mijlocul docherilor și al navigatorilor, s-a întreținut cordial cu aceștia. Oglinda fidelă a dinamismului și amplificării economiei românești, rezultat direct al largirii neîntreprinse a schimburilor comerciale ale țării, portul Constanța a cunoscut în ultimii ani o puternică dezvoltare. S-au realizat ample lucrări de extindere (au fost date în folosință 48 de noi dane), flota comercială însumează astăzi o jumătate de milion de tone capacitate, s-a diversificat mult gama mărfurilor supuse traficului portuar. În perspectiva largirii, a extinderii în continuare a capacității portului și a flotei, tovarășul Nicolae Ceaușescu a subliniat necesitatea întocmirii corecte a planului de dezvoltare a portului și a dat prețioase indicații cu privire la posibilitatea creării de noi dane cu p r i v i r e la necesitatea și posibilitatea înființării unui institut pentru pregătirea cadrelor de navigatori și a personalului de exploatare portuară, venind astfel în întîmpinarea unei vechi și constante dorințe a constănțenilor.

Vizita a continuat apoi la șantierul naval, cel mai tînăr și mai dinamic dintre obiectivele noastre industriale de acest fel. Aici se vor construi în curînd primele

nave maritime de 60.000 tdw, iar în perspectivă — nave și mai mari, de 150.000 tdw, asigurîndu-se astfel pentru S.N.C. primul loc în ierarhia șantierelor navale ale țării. Tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al partidului, s-a interesat de planurile și programele de execuție a lucrărilor de investiție, de tehnologia de construcție a navelor, de graficele executării diverselor lucrări, a subliniat că există posibilități suficiente pentru construirea primei nave de 60.000 tdw încă în actuala fază, fără a mai aștepta terminarea lucrărilor la obiectivele aferente prevăzute, sugerînd în același timp și căile practice de realizare a unui asemenea obiectiv de mare importanță pentru economia noastră națională, probă a geniului constructiv al poporului nostru. Amplele lucrări de construcție au triplat suprafața portului, urmînd ca prin extinderile prevăzute acesta să devină, în următorii ani, unul dintre cele mai importante porturi europene. Iar noile vase maritime ce se vor naște aici vor duce pretutîndeni faima meleagurilor noastre, a oamenilor ce le-au construit, contribuînd astfel la ridicarea și consolidarea prestigiului României în lume.

Ample acțiuni de irigație au reușit să înfrîngă cerbicia unei clime aride în care altădată se munea din greu pentru a smulge pămîntului bruma necesară asigurării existenței, au reușit să transforme Dobrogea într-un adevărat „grînar” al țării.

Pe aceste pămînturi innoite prin muncă sistematică, și-a purtat pașii tovarășul Ceaușescu. Și oamenii în mijlocul cărora a poposit l-au întîmpinat cu bucurie în suflet. Pretutîndeni, în toate obiectivele agricole vizitate de către secretarul general al partidului, la I.A.S. Dorobanțu, la Cooperativa agricolă Tăturu, la ferma de la Castelul, în vecinătatea Constanței — la Stațiunea experimentală Valul lui Traian, au fost raportate cu legitimă mîndrie și satisfacție rezultate dintre cele mai bune. Spre exemplu, la I.A.S. Dorobanțu s-a obținut o producție record de porumb — 10.000 kg boabe la hectar și previziunile specialiștilor merg pînă la 12.000 kg boabe pentru pămînturile irigate. Munca creatoare a oamenilor a dat rezultate de-a dreptul spectaculoase, precum în aclimatizarea cartofului în Dobrogea, cultură considerată prin definiție incompatibilă cu clima și soiurile existente. Cercetătorii de la Stațiunea experimentală pentru culturi irigate Valul lui Traian au reușit să creeze soiuri noi de mare productivitate, adaptate perfect condițiilor climatice locale, ba, mai mult, au reușit să obțină producții medii peste cele realizate în țară în zone cu puternică tradiție în această cultură.

Toate aceste imagini, sinteză a unui prezent bogat de efervescență creatoare în care germinează simburii viitorului de aur, dovedesc dezvoltarea economică a Dobrogei pînă la cote imposibile de gîndit altădată. Prin industrie, agricultură, prin plămada înteroară a sufletelor, Dobrogea de astăzi este integral racordată la ritmurile României contemporane, fapt pe care recentele vizite ale conducătorilor de partid și de stat l-au pus încă o dată în lumină.

SORIN IONESCU

Filozofia marxist-leninistă, nefiind un mod de contemplare, ci de transformare a lumii, își asumă sarcina dificilă de a se situa concomitent în planul ideii și în acela al varietății fenomenale. Încă de la crearea sa, Partidul Comunist Român a înțeles și a depășit această dificultate prin analiza atentă a realității, pentru că generalul și particularul nu reprezintă antagonismul dintre filozofie și realitate, ci chiar realitatea, în intimitatea ei dialectică. „Generalul nu există — scria Lenin — decît în particular, prin particular. Orice particular este (într-un fel sau altul) general. Chiar generalul este (o parțitică, sau o latură, sau o esență) a particularului. Orice general nu înglobează decît aproximativ toate obiectele particulare. Orice particular nu intră decît incomplet în general etc. etc. În societate, generalul se exprimă prin acțiunea legilor dezvoltării sociale, prin tendințele obiective ale progresului. Însă generalul nu se manifestă pe plan abstract, în mod absolut, ci prin pulsul vieții sociale în plenitudinea fenomenelor particulare, a situațiilor specifice, deosebite de la o țară la alta, de la o etapă la alta. Partidul nostru a evitat exagerarea uneia dintre aceste două laturi indisolubil legate. A nu ține seama de tendințele generale înseamnă a ajunge la orientări subiective, lipsite de perspectivă revoluționară. Totodată însă, ignorarea particularului conduce la soluții prefabricate, abstracte, rupte de viață. „În întreaga noastră activitate — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — ne-am călăuzit și ne călăuzim de atotbiruitoarea învățătură marxist-leninistă, căutînd căile pentru a aplica adevărurile ei general-valabile la condițiile concrete socio-economice și istorice din patria noastră. Sintem convinși că numai astfel putem asigura rezultate cît mai bune în dezvoltarea economică și socială a țării”.

Interpretarea creatoare a principiilor marxist-leniniste se evidențiază în mod deosebit în procesul transformărilor calitative care au început în țara noastră odată cu insursecția de la 23 August 1944. Însuși actul de răsturnare a dictaturii militar-fasciste, prin ieșirea din războiului antisovietic și întoarcerea armelor împotriva Germaniei hitleriste, s-a bazat pe o profundă cunoaștere a condițiilor interne și internaționale. Realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare și unirea tuturor forțelor patriotice, adîncirea crizei guvernului antonescian, existența gărzilor patriotice organizate de către partid, iată elemente concrete, caracteristice țării noastre, folosite în convergență cu situația istorică generală, a cărei dominantă era marșul victorios al armatei sovietice împotriva armatelor hitleriste.

Acțiunile politice ulterioare au confirmat din nou capacitatea partidului nostru de a aplica legile universale ale revoluției în conformitate cu realitățile istorice și particularitățile naționale. Prin faptul că în România revoluția burghez-democratică nu fusese încheiată, existînd încă puternice rămășițe feudale în economie, revoluția populară din țara noastră, în prima ei etapă, avea sarcina desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice prin înfăptuirea reformei agrare, lichidarea moșierimii, democratizarea țării etc. Alungarea monarhiei și proclamarea republicii însemnau cucerirea puterii politice a clasei muncitoare și o dată cu aceasta trecerea la o altă etapă a revoluției populare — etapa socialistă. Prin desfășurarea revoluției populare ca un proces revoluționar unic, neîntrerupt, prin dinamizarea raporturilor dintre forțele politice, prin structura claselor, pătri-

lor și grupurilor sociale care au participat la acțiunile inițiate și conduse de partid, revoluția populară din țara noastră e o ilustrare fericită a tezei conform căreia generalul și particularul constituie o unitate dialectică de neșeparat. Edificarea societății socialiste demostrează că generalul și particularul se îmbină organic nu numai în perioada cuceririi puterii politice, ci pe întreg parcursul dezvoltării și în toate domeniile sistemului social. Meritul incontestabil al partidului nostru constă în aceea că pornind de la legile generale ale revoluției și construcției socialiste a elaborat o linie politică științific-fundamentată pe cerințele și realitățile vieții noastre politice, economice, culturale, organizatorice, de o complexitate fără precedent.

Partidul nostru arată, de exemplu, că pentru țările care au moștenit de la capitalism o stare de inapoiere economică, industrializarea socialistă este singura cale de plasare a lor pe orbita țărilor cu o economie înaintată, de dezvoltare a celorlalte ramuri de economie națională, de ridicare a gradului de civilizație, fiind totodată și singurul mod autentic de consolidare a independenței și suveranității naționale. Procesul de industrializare socialistă a României se caracterizează prin unele particularități specifice. Sarcina imediată după

general și particular în politica partidului

cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare a fost remedierea inapoierei economice a țării prin modificarea radicală a structurii producției sociale în așa fel încît industriei să i se atribuie cel mai important rol din întreaga economie. În anii socialismului, industria a devenit într-adevăr un domeniu determinant. Aceasta se reflectă în ponderea mereu ascendentă a industriei la realizarea venitului național, dar și în transformări de structură: diversificarea ramurilor industriale, dezvoltarea accentuată a industriei constructoare de mașini, a industriei chimice, metalurgice, energetice, valorificarea intensă și complexă a resurselor materiale și umane, îmbunătățirea repartizării teritoriale a forțelor de producție.

Pe baza experienței acumulate, au fost inițiate, de asemenea, noi forme de organizare a procesului de producție industrial, toate derivînd din principiile generale ale producției socialiste. Astfel s-au constituit centralele industriale — element de bază al organizării și conducerii economiei, avînd în fruntea lor consiliile de administrație, s-au instituționalizat adunările generale ale salariaților, s-au creat comitetele de direcție în întreprinderi.

În mod similar, transformarea socialistă a agriculturii — lege obiectivă pentru toate țările care construiesc socialismul — a fost soluționată de partidul nostru în funcție de specificul agriculturii românești. Aplicînd creator planul cooperatist al lui Lenin, partidul nostru nu a neglijat faptul că agricultura era

la noi fărîmițată într-un mare număr de gospodării țărănești, cu loturi mici de pămînt și cu o productivitate redusă. Formele simple, inspirate din tradițiile de muncă locale, constînd în grupe de într-ajutorare, asociații de cîteva familii, întovăărișuri, au avut un rol deosebit, contribuind la deprinderea maselor țărănești cu organizarea socialistă a muncii și grăbind în profunzime procesul de cooperativizare. O dată generalizate relațiile de producție cooperatiste, partidul a luat măsuri de perfecționare a lor, înființarea Uniunii Naționale a Cooperativelor Agricole de Producție și a uniunilor județene a determinat o intensificare a relațiilor dintre cooperative, o coordonare a eforturilor lor în vederea unor obiective de interes comun. Reorganizarea întreprinderilor de mecanizare a agriculturii pe baza unei corelații mai strîns între retribuția mecanizatorilor și rezultatele din producția agricolă, introducerea unui nou sistem de plată în cooperativele agricole, ridicarea plafonului pensilor — toate acestea reprezintă măsuri concrete de stimulare a unui mod de producție, și în consecință, de realizare a unui imperativ general. Un alt aspect important al unității dialectice dintre general și particular în politica partidului și a statului nostru îl constituie conducerea planificată a economiei noastre în raport cu particularitățile naționale.

„În perfecționarea vieții economice — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — partidul nostru pornește de la necesitatea îmbinării conducerii pe bază de plan unic cu dezvoltarea autonomiei colectivelor de muncă, cu largirea atribuțiilor întreprinderilor”. Ținînd seama de necesitățile și posibilitățile economiei românești, dar și de tendințele generale al economiei internaționale, partidul nostru a luat o serie de măsuri de perfecționare a activităților economice, printre care îmbunătățirea organizării administrativ-teritoriale a României, sistematizarea localităților rurale, aplicarea noului sistem de salarizare în vederea cointereseării materiale constituie doar cîteva exemple.

Pentru a aplica eficace principiile socialismului științific este necesară, în afara cunoașterii specificului național, o analiză obiectivă a etapei în care se află fiecare țară în procesul evoluției sale spre comunism. În urma unei asemenea analize, Congresul al X-lea al P.C.R. a stabilit ca obiectiv fundamental al etapei actuale largirea și perfecționarea continuă a bazei tehnico-materiale a țării, făurirea societății socialiste multilaterale dezvoltate. Astfel, după ce socialismul a învins definitiv în patria noastră, urmează o etapă superioară, de maturizare a socialismului, de creare a acelor premise care să permită trecerea spre comunism.

În această etapă, România se va apropia de nivelul țărilor cu o economie avansată, concomitent cu largirea și adîncirea democrației socialiste. În funcție de aceste cerințe, partidul și statul nostru vor aplica soluții originale de îmbunătățire a vieții economice, de antrenare a tuturor oamenilor muncii la conducerea țării și a întregii vieți social-politice, soluții inspirate din generoasa filozofie marxist-leninistă. Pentru că a devenit o practică, o tradiție a activității partidului nostru legarea filozofiei de practică, a concepției generale de realitatea concretă, națională și istorică în care trăim.

Lect. univ. AL. SUCIU

CUVÎNTUL CITITORULUI

profesorul — educator, îndrumător politic

Redeschiderea anului școlar nu este, desigur, chiar atît de îndepărtată încît să nu ne putem socoti în ajunul ei. Iată de ce consider că ar fi binevenită reactualizarea unei chestiuni care ține, consider eu, de însăși esența procesului instructiv-educativ în condițiile școlii în socialism; e vorba de angajarea mai vie, mai directă, mai eficientă a întregului sistem formativ de care dispune școala în pregătirea tineretului pentru viață. Din noianul de direcții de discuție, de opinii și de posibilități de analiză pe care le presupune problema pe care încercăm s-o dezbatem, aș dori să mă refer în mod expres la factorul educației prin muncă. Acum cităva vreme, re-

vista „Tomis” a publicat un articol (semnatul rîndu-mi de coleg de breaslă) în care tot eșafodajul de idei servea drept material de demonstrație a tezei conform căreia prima valoare a căreia conștiință trebuie să-i fie inculcată copilului (începînd chiar din faza preșcolară) este respectul față de muncă. Sint de aceeași părere și consider că ultimele dezbateri în presă, uriașă activitate ideologică desfășurată de către partid și culminată prin expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu, în fața activului de partid din domeniul ideologiei, sînt un îndreptat prețios pentru activitatea viitoare a școlii, atît teoretică — deci la nivelul studiului propriu-zis — cît și practic. O

primă sarcină a școlii — repet, aplicabilă încă de la începutul procesului de învățămînt este combaterea fără rezerve, principială și intransigentă, a tendințelor de parazitism, de fugă de activitate, de muncă. O notă proastă, fuga de la ore, o slabă și — în consecință — ineficientă participare la orele de activități practice, la acțiunile de interes obșteșc organizate cu elevii atît în perimetrul instituției cît și în cadrul unor obiective de importanță socială mai mare sînt, după opinia mea, fenomene care trebuie combătute printr-un larg complex de măsuri cu caracter educativ. Spun cu caracter educativ deoarece asociez munca educațională cu munca politică — considerînd că una nu este posibilă fără cealaltă. Profesorul nu trebuie să fie doar omul care „expune” unor elevi care „receptează”, ci, cred, un activist politic, preocupat, în primul și-n primul rînd, de coeficientul integrării sociale a tinerilor. Căile practice pentru reali-

zarea acestui deziderat? Sopect că ne stau la îndemînă, oferite de însăși specificul muncii școlare: exemplificările din viața unor oameni dotați cu dirzenie, spirit de sacrificiu, muncitori, de feul lui Saligny și Vlaicu; vizitele în întreprinderi industriale și agricole; frecventarea cercurilor pionierești; colaborarea intensă cu familia pentru ca, în climatul acesteia, să se păstreze același respect pentru muncă ca și la școală; ore practice de atelier și laborator și, desigur, cît mai multe acțiuni de interes obșteșc, de pe urma cărora elevul să rămînă cu convingerea că miinile sale au înfăptuit ceva util tuturor.

Prof. C. TICU

gînduri despre carte

Sînt ceea ce se numește „un cititor asiduu” în sensul că încerc, în limita timpului ca-

re-mi rămîne după îndeplinirea obligațiilor profesionale și familiale, să fiu la curent cu ultimele producții editoriale de interes general. Zic de interes general, pentru că cititul lucrărilor de specialitate intră, oricum, în obligațiile profesionale; dacă nu le-aș studia, aș risca mult, în primul rînd să rămîn numai la nivelul cazurilor curente, zilnice, deci să ajung a nu depăși un anume plafon. Dar asta e altă chestiune. Ceea ce interesează aici, în rîndurile pe care vi le trimit, este cealaltă producție de carte, care se adresează tuturor, indiferent de meserie, care este, ca să mă exprim așa, ca un teren deschis unei medii largi a preferințelor. Din clipa în care volumul — eseu, proză, poezie — apare în rafturile librăriei, el devine ipso facto un bun social, care nu-i mai aparține producătorului ci, direct, consumatorului. Și acestuia nu-i poate fi indiferentă măsura în care volumul are (sau n-are) mesaj, în care îl ajută (sau nu-l

ajută) să-și limpezească propriile gînduri, contactul cu altă sensibilitate decît cea personală. S-a bătut atîta vreme monedă pe „virtuțile deconectante” ale unui anume soi de literatură de aventuri: eu însumi am citit destule asemenea cărți care, astăzi, privity retrospectiv, descopăr că seamănă una cu alta ca picăturile de apă. Timpul nostru liber este în chip firesc limitat și problemele pe care le pune viața modernă — din ce în ce mai ample, mai numeroase. De ce să irosim bunătate de timp — dintr-un buget destul de restrîns — cu lucruri ușoare, ieftine, indolente? Iată de ce m-am bucurat aflînd din recentele măsuri ale partidului că producția de carte literară va urma cu mai multă fermitate regulile unei axiologii drepte, după criteriul care au în vedere scopul formativ al cuvîntului scris, folosirea înțeleaptă a autorității hirtiei tipărite.

Dr. GH. B.

cu : dr. CONSTANTIN VLAD, vicepreședinte al Academiei de Științe Sociale și Politice, dr. EUGENIU PĂUNESCU, cercetător științific principal, NICOLAE HUDIȚEANU, Erou al Muncii Socialiste.

vocație și creație în spațiul românesc

Este interesant de urmărit cum recenta dezbateră ideologică, purtând ca semn distinctiv aportul tovarășului Nicolae Ceaușescu la reliefaarea bogatelor virtualități specifice astăzi activității politice și cultural-educative, își prelungește liniile de forță în întreaga noastră structură socială, căreia îi împrumută un plus de unitate și de suplețe, de combativitate și de receptivitate revoluționară. Fenomenul, deși firesc în componentele lui generale, impresionează totuși prin oportunitatea și rapiditatea cu care își propagă forța sa catalizatoare în cele mai diverse sectoare de activitate, sub modalitățile cele mai diferite, dar cu rezultate ce converg, toate, spre un obiectiv unitar : formarea unei puternice conștiințe mobilizatoare, pe măsura vastului proces de construcție socialistă în care poporul român s-a angajat cu întreaga sa ființă istorică. Dincolo însă de puterea lui de a impresiona, un asemenea fenomen ilustrează teza de esență marxist-leninistă — căreia partidul nostru i-a dat o nouă și pregnantă dezvoltare — potrivit căreia în existența unui popor care-și construiește conștient o nouă societate, societatea socialistă, fenomenul de suprastructură își îmbogățește semnificația sa „tradițională” de reflectare a transformărilor bazei social-economice și-și întărește calitatea de **componentă nemijlocită, de factor de intervenție directă** și cu rezultate bogate în perfecționarea întregii existențe sociale. Într-un fel sau altul, dincolo de particularitățile prin care se definesc, ideile exprimate în următoarele dialoguri îi conferă fenomenului de mai sus tot atâtea probe de autenticitate, tot atâtea semnificații simbolice.

vocația creației politice

— Pentru început, am dori să încercăm definirea, într-o desfășurare mai concretă de elemente, a ceea ce oaspeții care ne vizitează țara numesc România contemporană „un pământ cu vocația creației”; ce valori comportă pentru dv. acest atribut și cum se raportează el la realitățile de azi ale României ?

— Dr. Constantin Vlad, vicepreședinte al Academiei de Științe Sociale și Politice : Nu doar printr-o anumită latură, ci prin întreaga ei istorie contemporană, România este înainte de toate și în cel mai înalt grad un spațiu și un timp de creație autentică, ceea ce pune încă o dată cu vigoare în evidență potențele de care dispune clasa muncitoare, întregul nostru popor, socialismul. Creație pe multiple planuri și în numeroase domenii într-un ritm alert, creație în economie, în viața social-politică, în sfera ramificată a culturii spirituale. Desigur, această creație nu s-a desfășurat și nu poate să se desfășoare pe un teren gol. A fost repudiat cu hotărâre trecutul în tot ceea ce socialismul și capitalismul se află la antipod. Înnoirea societății nu elimină însă continuitatea, ce include în sine preluarea de pe pozițiile ideologiei marxist-leniniste, cu discernământul critic necesar, a tot ceea ce a fost valoros, avansat, înaintat în creația din trecut. Aceeași înnoire presupune însă mult mai mult : făurirea unei civilizații de tip superior, a unei culturi socialiste, aflându-și temelii în noile realități materiale, sociale, umane, corespunzătoare dimensiunilor actuale și viitoare ale înfloririi multilaterale a națiunii noastre socialiste. De aceea, când se vorbește — și se poate vorbi, de exemplu, pe planul culturii — despre o sinteză între cele mai bune tradiții ale înaintașilor și creația contemporană, tocmai creația actuală, ducând mai departe, pe planuri superioare, tradițiile înaintate, face nota distinctivă a epocii, este semnul principal al vitalității culturii noi. În al doilea rând, creația actuală — cultura noastră națională, cultura socialistă — se dezvoltă într-un contact strâns, rodnic cu patrimoniul culturii universale din trecut și din prezent. Deschiderea spre tot ceea ce e valoare autentică în creația umanității permite raportarea la contemporaneitate și înscrierea atît în contemporaneitate, cît și în universalitate. În acest contact viu, amplu primim, desigur, dar și dăm, și ne străduim să dăm mai mult, mai bun ; iar „mai mult” și „mai bun” presupune creație, creație în cadrul culturii noastre socialiste, naționale la un nivel care să ne poată asigura „ieșirea” în lume. Așadar, și discuția despre contactul cu cultura mondială duce tot la ideea creației.

— În ce măsură atitudinea creatoare, ca modalitate superioară, profund contemporană de gândire și acțiune marxistă, obligă la dialogul preliminar, la investigarea întregii problematice umane a timpului nostru ?

— Dr. C. V. : Într-adevăr, unul din domeniile în care spiritul creației își găsește în cel mai înalt grad împlinirea în ultimii ani este domeniul politic, al conducerii politice a societății. Congresele IX și X ale Partidului Comunist Român, activitatea dinamică, profund novatoare a conducerii partidului, a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, au determinat ridicarea pe trepte superioare a muncii de conducere a întregii societăți. Aceasta a îmbogățit calitativ viața ideologică a partidului, a solicitat și solicită multilateral activitatea teoretică, presupune numeroase soluții noi, perfecționarea conducerii societății, o participare mereu mai activă și eficientă a maselor la conducerea economiei, a întregii vieți sociale. Partidul Comunist Român, forța politică conducă-

toare a țării noastre socialiste, studiază atent experiența partidelor comuniste și muncitorești din celelalte țări socialiste, în general a partidelor comuniste și muncitorești, cu care își dezvoltă necontenit relațiile. Aceeași linie a cunoașterii experienței țărilor socialiste, a experienței existente în lume este urmată în diverse domenii ale activității sociale — în tehnică și știință, în organizarea și conducerea activității economice etc. Dar această experiență e raportată la realitățile țării noastre, e filtrată cu discernământul pe care-l oferă existența unei experiențe proprii, bogate, a unor preocupări neobosite pentru perfecționare promovate de partid, ceea ce permite ca străduindu-ne să cunoaștem cît mai mult despre alții, să fim și să rămânem noi înșine, cu personalitatea noastră și, prin aceasta, cu originalitatea noastră. În acest dialog, intrăm ca parte activă, în această deschidere ne manifestăm ca factor promotor al unor valori proprii. Dialogul nu înseamnă nicicum și în nici o măsură slăbirea pozițiilor noastre ideologice, ci în toate cazurile și în deplinătate, exprimarea netă a acestor poziții. Receptivitatea față de creațiile perene de pretutindeni n-are nimic comun cu acceptarea non-valorilor și presupune respingerea categorică a antivalorilor. Marxism-leninismul, concepția noastră despre lume, teoriile economice, sociologice, istorice, juridice, etice, estetice etc., întreaga creație spirituală, întemeiată pe concepția mai sus-menționată, căutările și strădaniile de a dezvolta cunoașterea, de a îmbogăți profilul spiritual al omului, toate acestea presupun un contact viu, susținut cu marile curente de idei, de creație contemporane ; dar un contact în care ne afirmăm activ punctele de vedere, stindardul nostru ideologic, în care nu se face nici o concesie față de atitudini ideologice, de teze filozofice etc. străine de materialism, de dialectică, de marxism. Necesității afirmării mai nete, mai ferme a unor astfel de poziții le dau expresie recente și extrem de importante documente de partid, propunerile tovarășului Nicolae Ceaușescu pentru intensificarea activității ideologice, a muncii politico-ideologice, propuneri înșușite de Comitetul Executiv al Comitetului Central, precum și magistrala expunere a secretarului general al partidului la consfătuirea cu cadrele care lucrează în aceste domenii. Dezbateră acestor probleme în întregul partid, într-o plenară a Comitetului Central, e de natură să impună un curs mai hotărît de fermitate ideologică, de promovare neabătută a unui spirit militant revoluționar în toate domeniile activității politice și educative. Poate cea mai profundă semnificație a măsurilor privitoare la domeniul ideologic este esența lor autentic constructivă, capacitatea lor de a deschide noi și largi perspective pentru afirmarea valențelor fertilizatoare ale marxism-leninismului, ale ideologiei socialiste.

— În perspectiva celor de mai sus, ce valoare de reprezentare are astăzi gândirea românească în lume ? Ce anume spune ea celorlalte națiuni despre ființa intimă de azi a poporului nostru ?

— Dr. C. V. : Un popor, precum poporul român, care făurește o orinduire superioară istoricește, care a reușit în cîteva decenii să parcurgă întregi etape de dezvoltare și înfăptuiește un vast program de înflorire multilaterală a societății, un astfel de popor are ce arăta altor națiuni, prin gândirea, prin cultura și, aș spune, prin acțiunea sa, deoarece gândirea sa nu poate fi izolată de activitatea practică, de faptele sale. Manifestările pe plan internațional, politica externă a partidului și statului, consecvența cu care Partidul Comunist Român militează pentru unitatea partidelor comuniste, pentru întărirea socialismului și a pozi-

țiilor sale în lume, statornicia cu care România contribuie activ la instaurarea unor relații internaționale bazate pe egalitate, pe dreptul fiecărui popor de a exista și a se manifesta liber, independent, pentru o lume în care să existe securitate și pace, în care să se pună capăt politicii de forță și de presiune, să se înfăptuiască o tot mai largă circulație a valorilor materiale și spirituale — o asemenea politică pune în evidență cu putere trăsăturile poporului nostru și, o dată cu acestea, ale orînduirii instaurate la noi. Cultura, creația spirituală, parte componentă și oglindire a vieții noi, a poporului pot spune mult pentru alții despre ființa intimă a acestui popor. Cu condiția să se integreze total în efervescența creatoare a întregii națiuni, să devină pînă la capăt conștient de valorile a căror purtătoare — real și potențial — este, să învingă orice atitudine de ploconire față de mode străine, să promoveze un spirit militant, fermitate față de tot ceea ce îi este străin ideologiei și filozofiei noastre în spiritul autenticității partinității comuniste.

omul — obiectivul esențial

La cooperativa agricolă de producție din Comana, discuția începe dintr-un alt plan și ajunge la același imperativ al creației. Dar o creație efectuată în unitatea interioară a oamenilor, unde a crea înseamnă de fapt a te recrea pe noi dimensiuni de pricepere și de încredere în propria-ți pricepere.

— Sinteți una dintre cooperativele agricole cu un sistem organizatoric puternic încheiat. Am vrea, pentru început, să ne vorbiți despre secretul acestei stabilități. Cum se împletesc priceperea individuală cu străduința colectivă în efortul cooperativilor de a făuri o tradiție a muncii și existenței unitare ?

— Nicolae Hudițeanu, Erou al Muncii Socialiste, președinte al C.A.P. Comana : Aș putea începe răspunsul meu în felurite chipuri : fie spunîndu-vă că zestrea cooperativei noastre urcă azi aproape la 20 milioane de lei, fie înfățișîndu-vă noile noastre achiziții mecanice cu care ne-am ajutat la înfăptuirea unui plan de folosire a apei freatică, reușind să aducem acum apa de băut pînă în casele oamenilor sau la adăpătorile automate din grajduri, fie povestîndu-vă cite ceva despre cum am lucrat noi la pregătirea suprafețelor pentru irigație, prevăzute să fie racordate, spre toamnă, la sistemul de irigații al Dobrogei. Dar eu nu încep așa. Și știți de ce ?

— De ce ?

— N. H. : Fiindcă ori cît de arătoase ar fi faptele, ori cît ar vorbi ele de mult, înțelesul lor cel mai adînc și mai adevărat, temeinicia lor le găsim nu doar în faptura lor, ci în sufletul oamenilor, în credințele și hotărârile lor, că dacă am putea să le adunăm pe toate acestea la un loc, uite așa, ca pe boabele aștei de griu într-o arie, zău c-am putea întinde într-o zi un braț al Dunării pînă aici la marginea satului. Ce vreau să zic ? E o vorbă aici la noi, rămasă pe semne din vremurile triste ale celor două mari războaie, care spune că degeaba stai cu pieptul gol, oțelul nu pălește de fierbințeala singelui tău. E limpede, deci, nimeni nu mai crede astăzi că fără mașini, fără îngrășăminte, mai poți avea hambarele pline. Străduința singură, oricît de aprișă, nu mai ajunge. Dar și aceste mașini sau aceste îngrășăminte încep să nu mai dea prea mult cînd ai ajuns să le atributești puteri miraculoase. Cînd lași totul pe seama lor. Cînd le rupi de înțelegerea lor omenească, de faptul că oamenii, așa cum or fi ei, sînt cei ce dau cu adevărat drept de viață acestor mașini și nu altfel. Cu cît o colectivitate socială înțelege mai repede acest adevăr simplu și caută perfecționarea procesului de producție în primul rînd în propria ei perfecționare, în relațiile de înțelegere stabilite între membrii ei și mai ales în formele de repartiție egală a roadelor muncii, cu atît va merge mai bine. De aceea, sarcinile recent trasate de conducerea partidului, indicațiile de un mare preț pe care ni le-a dat secretarul general al partidului nostru referitoare la necesitatea și la mijloacele sporite de educație politică a tuturor membrilor societății ca factori activi, hotărîtori pentru întreaga noastră viață socialistă își află aici, printre cooperatori, înțelesuri sporite.

— Sînt aproape două decenii de cînd stați în fruntea cooperativilor din Comana. Care e cea dintîi învățătură, adunată și întărită în tot acest răstimp, la care țineți cel mai mult ?

— N. H. : Să scormonești fără zăbavă în gândurile oamenilor, să le cunoști și să îți neînțelegi seama de ele. Eu nu cunosc prea multe despre știința organizării producției, un lucru însă l-am desprins de la oamenii noștri de aici : de te-aplici asupra lor, de-i întrebi și-i ascuți, de îți adică seama de părerea și de vrerea lor,

poți fi sigur că nu rămîi niciodată în întîrziere cu vreo lucrare. Ba mai mult, sfatul, vrerea lor e ca o matcă spre care ne tragem de fiecare dată cînd apele încep a fi încercate de secetă... Cît despre creație, ce să vă spun, doar știm cu toții că fără ei nici vorbă nu poate fi de vreo creație în vreun fel. Și-atunci ? — Da, și-atunci ?

— N. H. : Și-atunci ce poate fi mai înalt, mai frumos decît să lupți din răsputeri, tu, oricine ai fi, ca să întorci sensurile binefăcătoare ale unei creații, oricare ar fi asta, spre cei ce i-au mijlocit întruparea ?

valori ale gândirii științifice

În circuitul intens de contribuții științifice prin care specialiștii din lumea întreagă caută cu febrilitate rezolvarea celor mai acute probleme ale timpului contemporan, doctorul român Eugeniu Păunescu, cercetător principal la Institutul de fiziologie, s-a făcut remarcat și unanim apreciat pentru a fi semnalat, primul în lume, valoarea unui nou antibiotic — rifampicina — în diagnosticul și tratamentul leucemiei. Este un exemplu, între multe altele, de cum înțelege inteligența științifică românească să-și aducă contribuția la efortul general al tuturor popoarelor : cu demnitatea puternicei conștiințe de sine.

— Pentru început, am dori să știm care este stadiul actual al acestor cercetări cu atît de pronunțată originalitate românească și perspectivele aplicării practice, în clinica umană, a rezultatelor obținute.

— Dr. E. P. : Există premise ca, în afara tratamentului antituberculos, antibioticul rifampicina să fie utilizat la rezolvarea altor două importante probleme medicale actuale : prevenirea fenomenului de respingere a grefelor de organe și oprirea înmulțirii anormale a limfocitelor, așa cum se întîmplă în cazul cancerului leucemic. Pentru a se putea trece la tratamentul la om, se ridică necesitatea unor investigații suplimentare, dintre care cea mai importantă este aceea care are drept scop obținerea în laborator, pe cale de semisinteză, a unui derivat al rifampicinei care, în doze cît mai mici, să fie cel mai eficient. Aceasta pentru că, sub forma actuală, rifampicina trebuie administrată în doze mari. Și asemenea doze mari nu sînt cu ușurință suportate de organismul uman.

Pentru identificarea unui astfel de derivat, mai activ, de rifampicină se întreprind în prezent cercetări intense în care noi, românii, sîntem angajați, alături de cercetătorii din mai multe laboratoare din S.U.A., Japonia, Italia etc. Pentru asemenea cercetări, dată fiind prioritatea investigațiilor românești, firma Lepetit din Milano, producătoarea rifampicinei, mi-a propus colaborarea în experimentarea unei serii de derivați ai acestui antibiotic. În ceea ce privește efectul imunosupresiv al antibioticului sînt în curs de realizare experiențe care să permită stabilirea celor mai bune condiții de administrare în vederea prevenirii reacției grefelor. În acest sens, în Institutul de fiziologie din București am întreprins studii privind grefele de piele, iar la Milano, în Laboratoarele de cercetări ale Grupului Lepetit, la cererea mea s-au început studii privind grefele de rinichi.

— Ce progrese s-au realizat în domeniul tratamentului leucemiei ?

— Dr. E. P. : Se cunoaște astăzi că leucemia umană este provocată de infectarea celulei limfocitare sanguine cu un virus. Recent, acest virus a putut fi pus în evidență, fotografiat, studiat etc. La procesul de infectare cu virus și de multiplicare a acestuia în celula infectată participă un sistem de enzime speciale, a căror prezență în singele unui pacient semnalează fără dubiu existența leucemiei. Pe de altă parte, ca urmare a unui tratament eficient, aceste enzime dispar din singe, ele putînd reapele la orice nou puseu al bolii. Cercetarea prezenței acestor enzime poate servi deci nu numai ca mijloc de diagnostic al leucemiei, dar și pentru urmărirea evoluției bolii sub tratament. Alte cercetări recente au arătat că rifampicina sau unii derivați ai acesteia blochează activitatea enzimelor ce favorizează infectarea limfocitului cu virusul leucemic. Se consideră deci că tratamentul leucemiei umane cu anumiți derivați de rifampicină va fi deosebit de eficient. Ca și în cazul imunosupresiei, rămîne încă problema obținerii unui derivat activ al rifampicinei, mai ușor suportabil de organismul uman ; o asemenea problemă sperăm să se rezolve într-un viitor cît mai apropiat.

MIHAI IORDĂNESCU

(Continuare în pag. 19)

Trăsăturile esențiale ale lumii contemporane pot fi definite din multe puncte de vedere — ca epocă a trecerii de la capitalism la socialism, ca perioadă a celei mai puternice revoluții în știință și tehnică, ca epocă a interdependențelor și a unei evoluții contradictorii fără precedent. Dar oricum am defini-o, epoca noastră rămâne — în indisolubilă legătură cu toate aceste direcții sau sensuri fundamentale ale dezvoltării lumii contemporane — epoca unor profunde dezbateri ideologice.

Cerința clar formulată în recentele propuneri de măsuri făcute de tovarășul Nicolae Ceaușescu și aprobate de Comitetul Executiv al C.C. al P.C.R., de a face ca întreaga viață ideologică și muncă de propagandă să fie străbătute de suflul viu al vieții, al practicii, implică o accentuare a dezbaterilor de idei, a dezbaterilor marxist-leniniste creatoare. Partidul nostru înțelege că realizarea acestei cerințe constituie nu numai o datorie a cadrelor didactice și a celor academice, dar și propria sa obligație pentru îndeplinirea rolului de forță conducătoare în societate. „Spre a-și putea îndeplini misiunea istorică — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — partidul trebuie să studieze permanent transformările sociale, fenomenele naționale și internaționale, trăgînd, pe această bază, concluzii teoretice și practice pentru activitatea sa prezentă și viitoare”.

Ca și în alte domenii de activitate, Partidul Communist Român nu se mulțumește să afirme teze și principii generale, ci depune, totodată, eforturi stăruitoare pentru traducerea lor în viață. Numeroasele întîlniri de lucru ale conducerii partidului nostru cu delegații ale altor partide, vizita în țările socialiste din Asia, precum și participarea oamenilor de știință români la numeroase conferințe, congrese internaționale atestă importanța deosebită ce se acordă schimbului de vederi.

în ofensivă este marxism-leninismul

Marxism-leninismul a apărut și s-a dezvoltat într-o largă confruntare de idei, în luptă cu ideile nemarxiste. Tot așa astăzi, cînd au loc schimbări revoluționare fără precedent în viața socială și politică, în gîndirea oamenilor, în cunoașterea științifică, în relațiile internaționale, marxism-leninismul se poate afirma nu prin simpla raportare la sine însuși, ci prin confruntarea teoretică, prin lupta de idei contemporană.

Nu împărtășesc punctul de vedere exprimat în cadrul unor întîlniri științifice internaționale, după care în condițiile actuale confruntările ideologice ar pune în pericol unitatea forțelor sociale revoluționare, cuceririle socialismului. În primul rînd nu trebuie să fie subestimată forța marxism-leninismului astăzi, capacitatea lui de a da răspuns marilor probleme care frămîntă lumea, de a arăta calea pe care trebuie să se ajungă spre o nouă orînduire socială. Marxism-leninismul nu este o plantă de se-

CONFRUNTAREA DE IDEI — CONDIȚIE A DEZVOLTĂRII GÎNDIRII CREATOARE

ră care trebuie păstrată departe de tumultul vieții, de torențele ei; numai dacă marxism-leninismul este catehizat, dacă se ajunge la folosirea lui dogmatică își pierde din atributele esențiale care îi permit să facă față pe deplin confruntărilor de idei reale. În al doilea rînd, există un argument puternic pe care ni-l furnizează practica, experiența: dacă în condițiile perioadei de trecere, cînd existau clase exploatare sau rămășițe ale acestora, au putut fi dejucate manevrele forțelor imperialiste, cu atât mai mult astăzi — după ani și ani de construcție socialistă, de mari victorii în folosul omului, al noii societăți — această problemă nu trebuie să se mai pună. A pune această problemă înseamnă a subestima masele care prin muncă și luptă, de multe ori prin jertfe grele, au dat tot ce au avut mai bun pentru o viață nouă, liberă, pentru înfăptuirea năzuințelor de progres și prosperitate, pentru socialism. Lenin scria limpede, că apărarea unității de idei și convingeri a comuniștilor împotriva atacurilor din partea adversarilor ideologici și politici nu înseamnă cîtuși de puțin renunțarea la critică, la confruntarea de idei și păreri între marxisti.

Este evident că trebuie făcută o deosebire între cerințele luptei comune, a vigilenței împotriva anticomunismului, a teoriilor reacționare și cerințele confruntărilor de idei, a dialogului larg și principal care poate să contribuie la mersul înainte. Faptul că în cursul confruntărilor apar idei, se conturează aspecte pe care unii dintre participanți nu le aveau în vedere anterior, nu este un motiv de îngrijorare. În această privință este bine să ne amintim cîte daune a adus tendința de a eticheta diferite orientări, încercările de a monopoliza aprecierile „juste, științifice”.

Pentru caracterizarea principalelor procese și tendințe social-economice ale lumii contemporane, a forțelor motrice ale progresului, are o foarte mare importanță faptul că nu anticomuniștii sînt astăzi în ofensivă pe plan mondial, ci marxist-leniniștii. Chiar și cele mai dezvoltate state capitaliste nu pot să nu se refere la creșterea forțelor sistemului mondial socialist, la creșterea forțelor antiimperialiste. Raportul de forțe pe arena mondială s-a schimbat și continuă să se accentueze în favoarea forțelor antiimperialiste, progresiste. Cercuirile imperialiste nu-și mai pot impune politica lor de forță; a această politică întîmpină rezistența unui larg front antiimperialist, a unor forțe uriașe, de o amploare fără precedent, care nu pot fi reduse la o parte a acestora, la unele sau altele din detașamentele lor, ci trebuie să aibă în vedere: țările socialiste,

clasa muncitoare, mișcarea comunistă, tineretele state independente, popoarele care se ridică pentru scuturarea jugului colonial, păturile mijlocii ale populației, tărînimea, intelectualitatea, organizațiile de femei, mișcările de tineret și studențești, partidele și cercurile politice democratice, antiimperialiste. Sînt de părere că acest aspect trebuie subliniat cu toată claritatea, deoarece se fac și în prezent încercări de a privi izolat diferite detașamente ale luptei revoluționare contemporane, uneori de a le contrapune pe unele, altora, sau de a le minimaliza importanța. Or, dacă se minimizează însemnătatea lor devine mai ușor de „demonstrat” faptul că ideologia anticomunistă este în ofensivă — ceea ce nu corespunde însă realității.

Luarea în considerație a tuturor forțelor politice și sociale, a tuturor detașamentelor care pe diferite meridiane ale globului se ridică împotriva imperialismului și luptă pentru o viață nouă, prezintă nu numai o mare importanță politică, pentru strategia și tactica luptei revoluționare contemporane, dar are și o imensă însemnătate teoretică, ideologică. În felul acesta devine limpede că marxism-leninismul nu constituie o teorie steapă, o creație de laborator, ci o concepție adînc revelatoare, care a și produs profunde modificări în felul de a vedea lumea și de a acționa pentru transformarea ei.

realismul exclude globalismul

Din faptul că marxism-leninismul este în ofensivă, nu rezultă că întreaga gîndire nemarxistă formează un tot unitar amorf. În însăși lumea nemarxistă se afirmă și curente democratice, progresiste, mai lucide în aprecieri, care se află în opoziție cu tendințele reacționare, apologetice, de multe ori chiar într-o opoziție deschisă, virulentă. Ne luarea în considerație a acestor aspecte, a acestor diferențieri, ca și a condițiilor social-economice și politice care le generează, ar îngusta posibilitățile de a realiza o confruntare fertilă, eficientă, de largă amploare, ar frîna dezvoltarea marxism-leninismului și influența lui în lume. Pentru că tocmai în aceste confruntări de idei — nuanțate și de largă amplitudine — marxism-leninismul își afirmă superioritatea sa, cîștigă noi adepți, face să progreseze cunoașterea umană, se afirmă ca portdrapelul celor mai înaintate năzuințe ale maselor. În zilele noastre, mai mult ca oricînd, se cer abordate nuanțat, diferențiat, diferitele puncte de vedere sau poziții. Marx, Engels și Lenin ne-au dat un exemplu strălucit în acest sens: din operele foarte contradictorii ale u-

nor gînditori nemarxisti, criticînd sau combătînd ce trebuie criticat sau combătut, au știut să tragă concluzii valabile pentru economia politică, socialismul științific, pentru materialismul dialectic și istoric. Nu numai în perioadele genezei marxism-leninismului această măreață învățătură a trebuit să intruchipeze tot ceea ce a creat omienirea mai bun în gîndire. Și în continuare marxism-leninismul trebuie să fie sinteza superioară a tot ceea ce are mai bun omienirea pe plan spiritual! În aceasta constă una din marile sale forțe de înrîurire.

Dialogul nu constituie, însă, decît o latură a confruntărilor de idei contemporane. Cealaltă latură, indisolubil legată de prima, și a cărei importanță sporește în prezent, este întărirea continuă a combaterii teoriilor burgheze, reacționare, mistice, a întregii propagande anticomuniste. Ideologia burgheză face mari eforturi în prezent de a distrage atenția maselor de la ceea ce este esențial în înțelegerea fiecărei orînduirii sociale: conținutul puterii politice și al relațiilor de producție. Se conturează tendința de mitificare a progresului tehnico-științific, sînt la modă concepții automatiste — potrivit cărora schimbările în forțele de producție ar duce „de la sine” la rezolvarea contradicțiilor capitalismului, la lichidarea antagonismelor de clasă —, există tendința de a confunda premisele materiale ale revoluției socialiste cu însăși revoluția socialistă. Într-un fel sau altul, asemenea teze sînt subordonate „determinismului tehnologic”, după care „natura tehnologiei este cheia pentru înțelegerea întregii societăți”. Atît teoria „societății industriale unice”, cît și teoriile „convergenței celor două sisteme”, ale „societății de consum”, ale „societății belșugului” și multe altele, sînt expresii ale tendinței de mitificare, de sacralizare a progresului tehnico-științific, de subestimare, „neglijare” sau ignorare a factorilor social-politici, în principal a celor legați de interesele maselor de oameni ai muncii, de forma social-economică a producției.

Desigur, magistralele spiritului științific modern, legate de realizarea revoluției tehnico-științifice, nu pot fi cîtuși de puțin negate; societatea contemporană avansată le înscrie ca aspecte fundamentale de care depînd progresul, belșugul de bunuri materiale. Dar este ușor de înțeles că progresul tehnico-științific, oricît de important ar fi, la oricîte mutații ar da naștere, nu poate fi redus la saltul calitativ al forțelor de producție, la tendințele fundamentale ale tehnicii moderne. Nu au existat niciodată forțe de producție fără forma social-economică, fără cadrul care dă sens evoluției lor; saltul calita-

tiv al forțelor de producție nu are loc „în general”, ci într-un context social-economic istoricește determinat. Deci, mitificarea progresului tehnico-științific scoate din cîmpul vizual elementul fundamental al modului de producție, fără de care este de neconceput existența unei societăți — relațiile de producție. În asistența cu care ideologii burghezi vorbesc în ultima vreme despre „convergența celor două sisteme social-economice” arată că în confruntarea de idei contemporane este tot mai greu să fie preamărit capitalismul, că este tot mai greu să convingi masele de viabilitatea capitalismului. Un specialist al relațiilor industriale scria, într-un studiu intitulat: „Argumente pentru capitalism”, că această societate — capitalistă — „a ajuns să fie mai greu de propovăduit decît de practicat”.

pe terenul solid al faptelor

Combaterea teoriilor burgheze apologetice ale „societății industriale unice” și ale „convergenței celor două sisteme” nu trebuie să ducă însă la închistare, la autarhie, la minimalizarea realizărilor tehnico-științifice, la subestimarea cooperării și colaborării internaționale. După cum se știe, în încheierea sesiunii a XXV-a a Consiliului de Ajutor Economic Reciproc care a avut loc la București, partidul și guvernul nostru și-au exprimat convingerea că programul complex adoptat va impulsiona colaborarea, va contribui la dezvoltarea economiei socialiste din fiecare țară și, prin aceasta, la creșterea influenței socialismului în lume.

Măsurile menite să ridice pe o treaptă superioară întreaga noastră viață ideologică — măsuri care se află în prezent în dezbaterile întregului partid și se bucură de adeziunea unanimă a maselor — pledează cald și convingător pentru transpunerea oricărei analize, a oricărui dialog, a oricărei confruntări de idei pe terenul solid al faptelor. Aceasta cere ca procesele și fenomenele să fie studiate și înțelese în toată complexitatea lor. Analiza unilaterală denăturează realitatea, introduce în confruntarea de idei contemporane tendințe subiectiviste. Așa cum în urmă cu cîțiva ani evoluția forțelor de producție în țările capitaliste dezvoltate a fost greșit înțeleasă, în principal datorită unei analize unilaterale a factorilor de frînare a tehnicii, astăzi se manifestă uneori o tendință contrară, tot unilaterală, de luare în considerare — cu precădere — a factorilor de stimulare, care împing înainte știința și tehnica; pe atunci s-a impus concluzia eronată că forțele de producție „bat pasul pe loc”, acum se sugerează ideea — chiar dacă nu se spune explicit — că forțele de producție se dezvolt-

Prof. univ. dr.
GHEORGHE P. APOSTOL

(Continuare în pag. 19)

politica — domeniu al creației ideologice și practice

Vechilor exagerări raționaliste, credinței oarbe în supremația absolută a spiritului, și în ultimă instanță a teoriei asupra practicului, înțelepciunea populară le-a dat o replică simplă, sintetizînd în formă primitivă o îndelungată experiență socială: „școala vieții nu poate fi înlocuită prin nici un alt soi de școală”. Afirmția sugerează limpede că școala vieții este alcătuită în fapt, de totalitatea cunoștințelor practice acumulate, a învățămintelor trase din interioritatea acțiunii sociale concrete. Dar ea vrea să însemne mai ales că, în esență, pe de o parte, ideile, prin ele însele, nu pot înfăptui în genere nimic și deci pentru aceasta e nevoie de acțiunea umană practică, iar pe de altă parte că simpla înarmare a individului cu un număr oricît de însemnat de adevăruri teoretice de orice natură ar fi ele, nu e suficientă pentru a-l ajuta să se descurce în complicatul păienjenis al relațiilor sociale. Istoria atestă că marii savanți ai lumii, filosofi de cabinet, retrași în carapacea gîndului pur, plînd în sfera speculațiilor abstracte, au fost în ultima instanță niște indivizi total sau parțial neadaptai, n-au reușit în ciuda unor intuiții geniale să sesizeze tendințele și

legitățile evoluției istorice. Luînd un exemplu tipic, pentru Feuerbach, gînditor prin excelență materialist, lipsa contactului direct cu realitățile sociale ale epocii sale, izolarea, non-participarea activă la fluxul mișcărilor revoluționare au fost hotărîtoare în eșuarea gîndirii sale sociale în apele tulburi ale idealismului. Și lista ar putea fi continuată cu același rezultat: iluzia atotputerniciei gîndului pur antrenează în mod inevitabil iluzia socială, politică. Pentru o societate ca aceea în care trăim azi, o atare mentalitate ar fi extrem de păgubitoare într-un dublu sens: în primul rînd — interpretarea eronată a unor fapte, evenimente sau procese sociale înscrise în dimensiunea prezentului și, în consecință, elaborarea unor teze teoretice neclare, confuze; și în al doilea rînd aplicarea, transpunerea defectuoasă în practică a unor principii teoretice valabile în esența lor, anulîndu-le astfel, în bună măsură, valoarea teoretică sau practică. Tocmai de aceea am notat, cu satisfacție, din cuvîntarea secretarului general al partidului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu, prilejuită de întîlnirea cu activul lucrătorilor în domeniul ideologic, acele cuvinte care se refe-

reau la faptul că „tezele teoretice se pot elabora numai de către aceia care iau parte activă la lupta revoluționară, la lupta de construcție socialistă, care se află în primele rînduri ale acestei lupte”. Este un fapt incontestabil că în societatea socialistă — societate devenită conștientă de sensul uman al existenței sale — nu își au locul acei așa-ziși teoreticieni, pușini la număr, care elaborează, de cele mai multe ori rupți de realitate, de viață, teze și principii „valabile” pentru un domeniu sau altul de activitate. Este de neconceput, de asemenea, existența unor indivizi aflați pe diverse planuri la conducerea unor sectoare de activitate care să aplice, să realizeze în mod mecanic principii elaborate în acest chip. Construcția unei societăți noi fundamental opusă celor de pînă acum constituie o problemă de practică politică în primul rînd și tot în primul rînd una teoretică. Înseamnă oare această afirmație o diminuare a rolului, a importanței principiilor și tezeilor teoretice, a activității ideologice, teoretice? Nicidecum. Poate să pară paradoxal, dar rolul activității ideologice, teoretice crește în importanță o dată cu înaintarea în adîncime pe drumul construcției socialiste — proces eminamente conștient, desfășurat în mod metodic în funcție de un anumit plan alcătuit în mod științific conform cerințelor și posibilităților dezvoltării sociale ale fazei respective de dezvoltare și, în fine, ținînd cont

de legitățile generale ale construcției socialiste. Teoria (ea însăși produs al unei practici) oferă în esență un număr de principii generale, directoare de activitate, iar prin scopurile pe care le propune, dă perspectivă, orizont activității practice. Activitatea cotidiană de construcție socialistă pune însă o serie de probleme, din ce în ce mai complexe, o dată cu creșterea în complexitate a vieții sociale în ansamblu, o dată cu multiplicarea planurilor activității sociale. În fața diversității realului, simpla cunoaștere sau recunoaștere a principiilor teoretice generale devine inoperantă. De aceea, elucidarea, atît teoretică cît și practică a problemelor construcției socialiste este o misiune de primă importanță a activității ideologice. Corespunzător creșterii în importanță a acestui gen de activitate apare limpede că ea nu mai poate fi făcută nici oricum, nici de oricine. Însăși rezolvarea dificultăților teoretice ivite fiind o sarcină a practicii, răspunzînd unei comenzi date de practica socială, apare evident că singurii capabili să le dea o rezolvare pozitivă, în conformitate cu cerințele adevărului, singurii în măsură să elaboreze principii teoretice juste sînt cei ce se află în avangarda construcției socialiste, ce iau contact direct și activ cu faptele ce se cer teoretizate. Cheia elucidării spinoaselor probleme care apar zilnic în practica politică a îndrumării, a organizării și a conducerii întregii activități de construcție socială nu poate fi

găsită în nici un caz în tomuri de tratate, fie ele și filozofice, ci în practica însăși. Ea este aceea care dă prima căile și metodele de rezolvare a problemelor pe care ea însăși le ridică. Numai situîndu-te în vîltoarea evenimentelor, fiind în același timp subiect și obiect al desfășurării lor îți poți da seama în mod direct care sînt problemele cele mai acute ce necesită o rezolvare grabnică, numai astfel poți sesiza căile optime ale realizării practice a obiectivelor propuse. Este de aceea firesc ca fiecare cetățean cu sarcini de răspundere, dincolo de puternica ancorare în realitățile sociale supuse procesului transformator, să depună o susținută activitate de cercetare teoretică, un efort de generalizare a experienței proprii, realizînd astfel în mod optim sinteza dialectică între teorie și practică, unitatea structurală între gîndire și acțiune. Numai astfel pot fi evitate erorile teoretice, situația de erijare a unor în postură de atotcunoșcători. Atitudinea de dispreț savant față de concretul senzorial. Construirea societății socialiste fiind o operă colectivă, reclamă un efort colectiv, nu numai simpla adeziune ci participarea activă și concretă la acțiunea transformatoare. Numai astfel teoria va deveni practică conștientizată și numai astfel practica politică își va realiza menirea ei de orizont spațio-temporal al creației ideologice.

ION SORESCU

1.

O „culegere de studii” când nu aspiră la monografiere rămâne la „unele aspecte”. Formula, în sine, nu are nimic reprobabil și nu are nici în fapt dacă „unele aspecte” sînt aspecte esențiale și articulate în așa fel încît să avantajeze viitoare sinteze. Din acest punct de vedere, **Cultura și socialismul** (Editura științifică, 1971) este o promisiune. Ce-i drept, nedumerește neîncluzerea unui studiu, articol, e-sau despre rolul și locul filosofiei în sistemul culturii socialiste. Pentru că, oricît ar fi „culegere de studii”, unui asemenea studiu volumul trebuie să-i facă loc și datorită funcționalității apartate a filosofiei în sistemul valorilor socialiste dar și utilității sale propedeutice și integratoare, structurante în materia cărții. Lipsa apare cu atît mai mult cu cît mai toți autorii studiilor ating **ideea sistemului**. Așa Al. Tănase în **Cuvînt înainte**: „Că există un sistem deschis de tip cibernetice al valorilor culturii socialiste nu mai trebuie demonstrat” (p. 7). Așa Ion Ianoși a cărui pledoarie pentru sistemul categoriilor estetice este în același timp și în folosul ideii de sistem (pp. 186—187). Așa și I. Pascadi în **Epoca și sistemul de valori** sau P. Pănzaru în **Societizarea și inculturarea**, sau N. Culic în **Socialismul și funcționalitatea valorilor**. Incît **l'idée maitresse** a cărții pare să fie chiar ideea de sistem al valorilor culturii socialiste. Or, într-o această o zăbovire în cîmpul filosofiei era — cred — absolut necesară, cît filosofica, cum sugerează I. Ianoși, este un sistem al sistemelor (p. 188). Dacă nu aflăm așa ceva ne satisface însă grija coordonatorului (Al. Tănase) de a fi programat volumul ca o pledoarie pentru sistem.

„Dogmele, observă I. Ianoși, au căutat să exproprieze în interesul lor ideea de sistem; gîndirea liberă și supli își găsește în această idee un corelat firesc al ei” (p. 187). Ceea ce este drept, sistemul neînsămînind închidere, dezangajare, autonomizare, încheiere și neaducînd cu ființa parmenidiană. „Pentru a vorbi de un sistem, al valorilor, trebuie să vedem, în acesta un organism viu, care funcționează și care are o anumită funcționalitate de ansamblu dincolo de scopurile fiecărei entități în parte”, și în funcționalitatea sa, o mișcare determinată de „exigențele praxisului”, de „autoreglare impusă de echilibrul său intern” (I. Pascadi, p. 147).

Pe scurt, condiția sistemului este **dialecticitatea** și socialismul ca progres neîntrerupt — matricea sa optimă. Incît „Unele studii cuprinse în volum își propun analiza acestui sistem (al culturii socialiste — n.n.) fie dintr-un punct de vedere axiologic-general, avînd în vedere înseși principiile constituirii, dezvoltării și îmbogățirii sistemului, caracterul relațiilor dintre diferitele sale componente, lărgirea cîmpului axiologic al culturii socialiste, mutații survenite în tabla de valori a epocii și societății în care trăim și funcționalitatea acestor valori, fie locul și funcția deosebită a unor valori — valori literar-artistice, relația dintre etic și estetic și dinamica acestor valori... locul și rolul științei în dinamica unei societăți care cunoaște ritmurile înalte ale industrializării socialiste și ale dezvoltării intensive a agriculturii, înnoirea radicală a tuturor structurilor sale socio-culturale, „politica culturală a statului socialist” „aî sub raportul fundamentelor teoretice-științifice... cît și sub raport instituțional” (Al. Tănase pp. 7—8). Iar ideea călăuzitoare pentru toate studiile cuprinse în volum și căreia îi este consacrat și un articol special se referă „la valoarea umanistă și culturală a principiului rolului conducător al partidului”. „Nu este vorba, precizează Al. Tănase, de un principiu între altele ci de condiția **politică și ideologică** fundamentală a făturii noii societăți” (Al. Tănase, p. 6). Fiindcă „Socialismul reclamă o conducere științifică a tuturor proceselor sociale, iar aceasta nu se poate realiza fără conducerea unui partid de avangardă, exponent al concepției revoluționare despre lume a clasei muncitoare și al conștiinței naționale” (Ibidem, pp. 10—11).

Adevărată „dialectică aplicată”, politica economică, socială, culturală a partidului este semnul sub care ne împlinim, sensul înaintărilor noastre, știința vie, conștiința noastră revoluționară.

„Nu e suficient că socialismul generează obiectiv posibilități nelimitate de progres multilateral, că ne oferă pirghii economice de o mare suplețe și eficiență. Pentru ca toate aceste condiții și posibilități noi să fie valorificate, transformate în realități sociale înfloritoare, este necesară intervenția activă, promptă a unor factori subiecțivi și în primul rînd atitudinea critică, creatoare a partidului marxist-leninist conducător...” (Ibidem, p. 12).

Constructor de eră nouă, partidul ne luminează căutările și ne chează ieșite izbinzile. Fiind, cum zice Al. Tănase, „dialectică aplicată” politica sa, a progresului neîncetat, împlinește aspirațiile unei istorii întregi într-o istorie nouă. Pentru aceea, în planul culturii „Partidul ne-a oferit un model de valorificare a moștenirii trecutului nostru istoric, făcînd din autenticele valori culturale transmise de înaintași, nu numai premise dar și elemente componente reinterpretate și re-integrate în sistemul valorilor socialiste” (Ibidem, p. 7). Studiul lui Dumitru Ghișe **Unele aspecte ale valorificării moștenirii culturale** marchează tocmai acest fapt. Problema valorificării trecutului, veche dar nu învechită pentru că „din perspectiva filosofiei marxiste, cultura este unitate a continuității și discontinuității” ține de însuși caracterul „procesului vast al construcției socialiste”, care, în general, „are... două aspecte mari, fundamentale: un aspect de „reconstrucție” și un altul de construcție propriu-zisă” (Dumitru Ghișe, pp. 33, 34). A valorifica înseamnă în fapt a reconstrui pentru a ajuta construcției. Că un istoric al filosofiei, să zicem, dacă ar urmări doar analiza în sine și s-ar închide cu Aristotel sau Descartes, cu Hegel și Feuerbach, cu Dimitrie Cantemir sau Conta în sistemul lor, ar face operă **socialmente** eșuată. Ce valoare ar mai avea „drumul în jos” dacă scopul n-ar fi „drumul în sus”? Ce rost și-ar găsi întreprinderea analizei în sine? Ca și evaziunea, nici unul. Cît, apoi, valorificarea confundată cu preluarea mecanică, indiscernabilă ar mai putea să fie reconstrucție? Ca și în cazul închiderii într-un anume moment, un asemenea „drum în jos” ar rămîne „drumul în jos” care va risipi eforturile în neguri.

Or, nu trăim contemplîndu-ne trecutul ci făcînd din el „prezență vie în cultura și conștiința contemporană” tocmai pentru că înaintăm mereu, construim mereu, ne depășim, adică, în sinteze mai cuprinzătoare și perfecte. Dacă omul este neîntreruptă mișcare către mai bine, mai frumos, mai adevărat, semn este că prin întreaga lui ființă este angajare. Sîntem angajați în construcția noului ev pentru că sîntem angajați în bătălia omului pentru **umanitatea** sa întregă. Incît și cu lecția istoriei care, înaintare fiind, respinge paseismul și închistarea, partidul comunist ne-a învățat să fim contemporani. Aceasta și este — așa zicînd — morală întregului volum, remarcabil atît prin unitatea lui cît și, și mai cu seamă, prin dezbateră pasionantă a unei problematice de mare interes teoretic și practic.

G. VLĂDUȚESCU

2.

Personalitatea exuberantă a lui G. Călinescu e în fond o personalitate integratoare. Nu numai tradiția s-a mistuit în combustia ei genială, dar noi înșine o alimentăm dezvoltîndu-i latențele. De aceea, a defini această personalitate este similar cu a ne renega o doua natură. Studiile care se consacră, după o tăcere contemplativă, vieții și activității lui G. Călinescu eșuează atunci cînd ignorează dificultatea. **G. Călinescu — romancier** (ed. Minerva — 1971) este, în privința aceasta, o monografie prudentă. Autorul a înțeles că universul dinamic al spiritului lui Călinescu nu poate fi cuprins de deasupra, pentru că oricît ne-am înălța, ne aflăm tot în interiorul sferei sale de influență. Pa-

sionat, dar modest, S. Damian s-a resemnat să cerceteze cu atenție ceea ce-l înconjoară. S-a afirmat că el urmărește detaliul fără a întui marea ansamblu-lui. Lectura cărții demonstrează, dimpotrivă, capacitatea lui S. Damian de a simți în fiecare element freamătul configurației generale. Așa cum geometria cristalelor edifică asupra geologiei monumentale, fiecare aspect al operei călinesciene poate da o idee despre structura întregii construcții.

În **G. Călinescu — romancier** viziunea particulară care sedechide asupra totalității este categoria estetică a comicului. Aparent colectînd momentele comice din **Cartea nunții**, **Enigma Otiliei**, **Bietul Ioanide** și **Scrinul negru**, S. Damian imaginează, de fapt, un Călinescu posibil. Actul său critic are două etape (de multe ori implicate): descoperirea probelor și situaarea lor într-o descriere coerentă. Mare admirator al spiritului clasic, G. Călinescu e văzut în această descriere ca un detașat cu gust pentru farsă. Imobilitatea, automatismele, impostura — iată surse de tragic care generează, în romanele sale, situații hilare. Inclinația către comic se realizează în cele mai diverse nuanțe: plăcerea de a teatraliza și a parodia, excentricitatea, observația de moravuri. Recep-tarea deformatoare păstrează

mian în descoperirea filiațiilor tipologice. Pentru prima dată ni se oferă un adevărat arbore genealogic de natură estetică. Personajele romanelor lui G. Călinescu apar într-o descendență revelatoare care e un act de cunoaștere întrucît dezvăluie laturi ascunse ale personalității lor. Cine ar fi crezut, de exemplu, că Ioanide descinde din bătrînul Giurgiuveanu, pe latura sentimentului paternității? În viziunea civilizatoare a lui G. Călinescu, S. Damian găsește încă un argument al inapetenței pentru tragic și irațional. Concluzia e adevărată numai pe jumătate. G. Călinescu respinge, într-adevăr, iraționalul care aruncă personalitatea în extaz sau anxietate. Tragicul însă există în opera sa. Să ne amintim oscilația tragică a lui Felix între iubire și datorie sau conflictul dintre dragostea paternă a lui Ioanide și imperativul înalt al creației. Absența tragicului în accepția modernă a termenului nu înseamnă absența tragicului în general. Pentru G. Călinescu tragicul e conflictul clasic dintre sentiment și rațiune, rezolvabil prin capacitatea omului de a-și stăpîni impulsurile. De altfel, nici comicul său nu e un comic modern. G. Călinescu nu ride niciodată irațional, dionisiac. Și tragicul și comicul constituie în concepția sa un spectacol inteligibil, care poate fi do-

● Întreprinderea integrată de lină Constanța

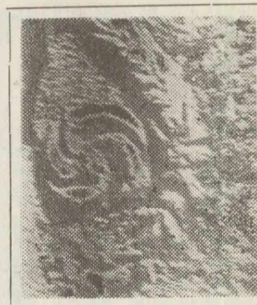
însă aparențele verosimile și nu simplifica realitatea. Ca dovadă, prin prisma comicului a fost impusă o lume problematică, asemenea lumii adevărate. Contradicția ei dialectică rezidă în forța centripetă a clanului și cea centrifugă a creației și iubirii. Toate personajele din romanele lui G. Călinescu gravitează pe orbita unor sisteme autoritare, începînd cu familia și sfîrșind cu cercul aristocratic. Cei care nu au energia de a se susține autorității se înstrăinează de sine și cad în impostură sau în stări obsesive. Potrivit opiniei lui S. Damian, dezumanizarea nu provoacă lui G. Călinescu decît un rictus sarcastic. Personajele care evadează din clan, fascinate de mirajul iubirii sau de propria lor vocație creatoare, trăiesc autentice o perpetuă vîrstă olimpiană. Ele obțin aprobarea lui G. Călinescu, care nu ajunge însă decît foarte rar la o admirație fără rezerve. Demonul farsei se însinuează în momentele cele mai grave și face ca totul să sune a parafrază, a joc. O altă caracteristică a acestei lumi este refuzul naturii în favoarea „spațiului fabricat”. Ioanide, purtătorul de cuvînt al romancierului, preferă să trăiască într-un decor rațional care să nu-i tulbure meditația clasică. Un citadinism programatic evidențiază romanele lui G. Călinescu în contextul literaturii române. Încă din **Cartea nunții**, personajul central, Jim, preferă ambianțele moderne, de nichel și sticlă, în care nu pătrund spaimele metafizice, anticipîndu-l astfel pe Ioanide. (Deși nu e de strictă necesitate în argumentația critică, trebuie subliniată inventivitatea lui S. Da-

minat. Obiectele neîntemeiate pe care le formulează S. Damian nu se datorează doar inadecvării terminologice. Disproporția atribuită spiritului lui Călinescu e de fapt o disproporție a metodei de analiză. Hotărît să-l descrie pe Călinescu din perspectiva elementului comic, autorul amplitudii eseu se lasă furat de demonstrație și atribuie lui Călinescu această perspectivă. Deși exagerează unul dintre aspectele personalității lui Călinescu, cartea lui S. Damian dă totuși, după cum afirmam, o sugestie de ansamblu. Din interiorul operei călinesciene, de pe o poziție anume, concretă, S. Damian plimbă un fascicul de lumină peste tot orizontul. E o imagine vastă, subordonată însă unui punct de vedere. Urmează ca din alte puncte ale complexității operei să se înalțe alte fascicule.

ALEX. ȘTEFĂNESCU

3.

Aliindu-ne unei afirmații mai vechi, cîndva controversate, a unui critic contemporan, considerăm că Ion Caraion face parte din generația acelor care aveau 20 de ani în jurul anului 1945, generație al cărei mare om, cum spunea Thibaudet referindu-se la o altă asemănătoare istoric, cu mormîntul sub arcul de Triumf, e marelui scriitor necunoscut (bazat pe lipsa lui, Șerban Cioculescu respingea ca plauzibil acest moment din istoria literaturii române). Această generație, pregătită îndelung, ce încerca să impună prin reprezentanții ei marcanți, ca

Dimitrie Stelaru, Geo Dumitrescu, Constant Tonescu, Virgil Teodorescu, un nou ideal estetic, promitea, strînsă sub steagul suprarealismului, un front compact și solidar nedesăvîrșit însă din pricina războiului în măsura în care acesta a provocat o ruptură, o dispersie a valorilor.

Un asemenea moment de maximă coagulare include în el structuri diverse, unele ce-l impun ca fiindu-le propriu, altele ce i se conformă primîndu-și temperamentul și disponibilitățile ce le-ar fi reclamat în cu totul altă parte. Printre cei din urmă, Ion Caraion ar fi fost, fără suprarealism, un simbolist minor ce-ar mai fi continuat melancolic și inutil atmosfera poeziei bacoviene, ce se zărește de altfel în fundal cu constanță: Primele cărți, lăsînd la o parte peisajele bucolice și lentetarea moldovenească în care „cad” invariabil, au un puternic aer protestatar, o violentă critică comună de altfel poezilor suprarealiști angajați dintotdeauna. Declamator și militant patetic el desfidă într-un limbaj de periferie voit șocant, orașul sordid generator de inegalitate și se pronunță împotriva războiului în „ferme de imagini”, conform unei arte poetice formulată tranșant: „Poeți, nu vă temeți de adevăruri / Fiți aspri și calzi ca singele vostru”. Poezia este pentru Ion Caraion, baudelairean, o cunoaștere și o expresie a răului. În măsura în care nu-l mai găsește suficient în afară, sau în măsura în care are conștiința acumulării lui în ceea ce-l privește ca individ se retrage spre sine supunîndu-se unui act de exorcism. „Altădată răul / era în afară / (s-a deschis o ușă care nu duce nicăieri) / acum răul e în mine...” Astfel că, pe parcurs, printr-un firesc proces de interiorizare, din plasma activă, angajată concret a tinereții, n-au mai rămas decît, fulgurant, imagini violente antropomorfe, ironia și din cînd în cînd aerul de frondă. Poetul se apropie de existența abstrasă, de meditația deloc zgomotoasă, proprie prin structură. Cultivă arar un suprarealism „blind”, idilic chiar, firav și delicat cu gestul cald al omului matur ce mai păstrează tandru cîteva semne ale unei boli de tinerețe. Este timpul sintezei teoretice totale și ultime, al poeziei de idei curățită de prea multe podoabe, ce trebuie să confirme filozofic o experiență: „poezia urcă în munți / se-ntuneacă”. Acesta este drumul parcurs de la **Panopticum** (1944), **Omul profilat pe cer** (1946), **Cîntece negre** (1947), la **Eseu** (1966), **Dimineața nimănui** (1967), **Cîrțița și aproapele** (1970) și **Deasupra deasupra** (1970), ultimele două în volumul ce le grupează, **Cîmîtură din stele**.

Poetul stabilește în acest stadiu alte probleme fundamentale asupra cărora consideră că este necesar să-și formuleze poziția. Departe de macularea la care trebuie să asiste și cu accente de mizantropie din cauza aceasta („n-am murit, dar am murit în mine foarte multe lucruri”), gîndește asupra celor mai generale fenomene ce nu pot fi atinse sau modificate, asupra timpului și spațiului, asupra poeziei și a melancoliei lui iremediabile: „...Un prag. O colonie de particule imponderabile. Un / aer maladiv. Care mă îneca. / Și pe mine și timpul. Și aveam obsesia lui. / Gustam din el. / Simțeam cum ninge, cum cerne. / Ninge peste getul, peste viitorul meu. Peste goluri și civilizații. / Lesătic. / Scamatoarește...”. Din acel loc de **deasupra deasupra** aparent nimic nu mai pare imperios și vital („noi nu ne bucurăm de nimic”) deși este pe mai departe contradictoriu, cu totul legat de lume („Mă cunosc toate lucrurile / Nu mai sînt liber...”), dezamăgiriile l-au exilat într-o falsă sferă a vagului, a beției inaltului cu aer rarefiat și asceză, pînă unde vin estompat și disparat semnale ale unor lucruri și stări ce pot fi cu greu recompose: „Am părăsit apele și ne-am retras în pietre / am părăsit pietrele și ne-am retras în copaci / am pără-

M. ROZNOVEANU

(Continuare în pag. 19)

Venit, ca de obicei, din afară, factorul de dezechilibru nu mai împrumută de data aceasta chip de om, el ia pentru Stana forma înșelătoare a tentației de care se leagă tot mai puțin ideea unei posibile sancțiuni. Mai ales că, de la bărbatul plecat pe front, de-un an nu i-a mai sosit nici o veste, iar mulți în sat îl și credeau mort. Mort ar fi vrut să-l știe în primul rind Stana, și aici se dezvăluie caracterul de excepție al acestei femei care nu se mulțumește cu simpla și provizoria condiție de „terferită” veselă, ci păcătuiește cu o vocație de veritabilă posedată, neconcepind parcă drum de întoarcere. Prea robită patimei pentru a mai ține seamă de vreo reținere (muștrările soacrei, prezența băiatului), ea face totul cu o ciudată consecvență, care o și apropie mai mult de modul de a se pierde al unui bărbat, decît de acela al flustraticelor femei, bunele ei prietene. Cîteva reacții par a demonstra de altfel că sintem în prezența unei femei bărbate — desigur, negativul Vitoriei Lipan (dacă e să căutăm totuși o apropiere de **Baltagul** cit de cit justificată) — dar tot o structură „tare”: „O femeie voinică, să fi avut vreo treizeci și cinci de ani, intră în casă, pășind apăsător, cu pas bărbătesc” (157); „Flacăra lemnului îi a-junse la deget, o fripse și ea-l aruncă departe mormăind printre dinți o injură-rătură” (158); „Stana scuipe cu greață în lături, ca un bărbat” (165) etc. Nu mai e aici odiul autorului în fața manifestărilor stricăciunii, ci notarea nemijlocită (chiar dacă puțin îngroșată) a unei debusolări morale, ce-i deschide în față femeii un cîmp nemaicontrolat de gînduri și inițiative. Diavoleasca arătare care e războiul a făcut așadar din Stana o preoteasă pe măsură, în stare „să judece deplin ce bun neprețuit a fost pentru ea această libertate” (173), „libertatea vieții ei de plăceri”, și să mediteze fără strîngere de inimă, chiar cu un sentiment de ușurare, la posibilitatea ca Andrei să nu se mai întoarcă „așa cum a plecat”, adică deplin teafăr, sugerată de chiar cuvintele scrisorii primite într-un tîrziu de la acesta. Rătăcirea spirituală în care trăiește, echivalînd cu o abrutizare, o împiedică chiar să-și dea seama de monstruoșitatea traiului pe care și-l dorește numai spre a-și putea satisface necenzurată patima. Dar mai ales purtarea ei față de bărbatul întors cu un picior de lemn și cu sănătatea zdruncinată demonstrează cît de adîncă, de animalică e pfa-cerea operată în ființa ei. În prima seară, buna dispoziție ce-a stăpînit-o la vederea ruinei de om care e bărbatul ei mai putea fi luată de un ochi naiv drept semnul bucuriei de a și-l vedea acasă, dacă nu chiar ceva mai mult: o titanică stăpînire a durerii sub aparență înșufle-tirii, ca și cum n-ar vrea să-l amărăscă și mai tare pe cel atît de crunt lovit. Cel mai puțin se înșală însă bărbatul, iar nedumerirea lui sună ca o sentință: „E tare veselă nevasta; tot așa-i acum? Mai de mult nu era așa. Nu-i vorbă, are și de ce se bucura!” De altfel, această capacitate de a prinde realul în formule înspăimîntător de exacte e și singura putere ce i-a mai rămas invalidului, putere redutabilă, căci cu ea încovoale cerbi-cia Stanei, măcinînd stratul de nepăsare așezat peste sufletul ei și răzbind la superstițioasa conștiință a păcatului. De fapt, la silogisme nepăsării cu care se fortifică Stana, ce-și ia ca scut gîndirea colectivă: „Simțindu-și, în fața piciorului de lemn al lui Andrei îndreptățită purtarea din trecut, Stana își crescuse voia bună, simțămîntul de libertate, cînd se convinsese că rămînerea lui Andrei acasă nu mai avea nici o însemnătate. Cum ar mai fi putut s-o facă răspunzătoare pentru viața ei? Nu numai el și mama-sa, dar satul întreg îi vor da pace pe viitor. Toți vor zice: „Ei, și ce-i cu Stana? Se mîngîie și ea cum poate!” Asta pentru viitor, dar pentru trecut, Stana era încredințată că sătenii vor răspunde ca și ea, chiar cu aceleași cuvinte: „Pe cine să fi așteptat? Pentru cine să-și fi pră-pădit tinerețile?” — bărbatul răspunde cu o voință nu mai puțin sălbatică de

ASPECTE ALE PROZEI LUI AGĂRBICEANU (II)

a-și păstra luciditatea, cugetul viu, stăpînirea de sine — arme ale neputinței numai în aparență — știind că are de urnit un munte din loc. Simte că ar putea oricînd lăsa forțele urii să-l cuprindă și, într-un moment de paroxistică în-cleștare, acestea chiar scapă, răscolind pe ucigașul ascuns în suflet, cu care s-a în-tors din măcelul lumii. Paginile acestea sînt și cele mai bune ale nuvelei și dau măsura înzestrării nativ-multilaterale a lui Agărbiceanu. Tentativa jalnic eșu-ată de a o ucide pe Stana, într-un mo-ment de întunecare a minții, e urmată mai întîi de aceste stări de spirit în care gama silei de sine însuși a invalidului e larg desfășurată: „Simți o nesfîrșită scribă de sine însuși: «Iată, deci ce mai pot eu face!» își zise cu deznădă și în-cercă să se scoale. Nu putu. Îl durea cumplit piciorul stîng. Părea că lemnul dăduse în viu. Frămîntîndu-se ca o uria-șă broască țestoasă, mișcîndu-și încet bra-țele și piciorul cel sănătos, se tîrî pînă la o laviță, se prinse de ea și, cu mare greutate, se ridică. Se uită la piciorul lui stîng: nu mai era așa de bine înțepenit la genunchi ca mai înainte. Se lăsă pe laviță, c-un zîmbet amar. «Dracu m-a îndemnat să mai fac vitejii, își zise An-drei. Bătrîna e de vină la toate! Unde-i acum? A fugit? S-a înspăimîntat de mine! Cît sînt de mîrgîniți oamenii aștia bătrîni! A crezut că voi lovi-o?»” (p. 220 — 221). Apoi, ca din cea mai neagră pră-pîni pe femeie printr-o așezare în bătaia luminii crude care să nu-i mai lase a-cestea nici o șansă de a se amăgi, de a-și construi, nepăsătoare, justificările. Ideea sarcastică de a reduce la termenii unui **contract** noile relații dintre soți, un con-tract neobișnuit în care bărbatul cere dreptul de a muri lînistit în schimbul li-bertății depline ce-o acordă părții, va otrăvi de-acum încolo fiecare ceas al Stanei, prinsă cum e în formula magică a „tîrgului”, cu disproporția lui dezgolitoare pînă la batjocoră:

„— Vîno mai aproape. N-ai frică, zise Andrei. Tu, de altfel, n-ai nici o vină. Noi ne-am fost înțeles, nu-i așa? Da, mamă, ți-am spus și dumitale s-o lași în pace, să nu-i mai păzești drumurile. Căci, într-adevăr, eu i-am dat drum slobod. Noi amîndoi sintem înțeleși de mult. Nu-i așa Stano? Femeia nu se mișcase din ușă. Tăcea cu capul în piept. Vedea încă și acum chi-

pul groznic al lui Andrei, acolo, în ușa camerei dinainte.

— Ei, răspunde odată! Nu-mi arde de glumit. Vreau să audă și mama, să știe și ea că noi amîndoi am făcut contrac-tul!”

Apoi, ca și cum atîta n-ar fi fost de ajuns pentru mindra și în aceeași măsură su-perstițioasa Stana, Andrei vine cu o per-sonală, nu mai puțin sarcastică tălmăcire a textului din slujba de cununie, adaptat la mizera condiție a traiului lor:

„— Știi, mamă, cum zice la carte: «Iar bărbatul va lăsa pe tatăl său și pe muma-sa și se va alipi de muiera sa». Așa vreau și eu, mamă: mă voi alipi de muiera mea. Cum mă voi alipi? Nu-i voi mai fi piedică, nu-i voi mai arunca în față plăcerile ei păcătoase. Vreau s-o văd îndestulată, altfel cine știe dacă mai ră-sare dimineața soarele. Ea mă lasă pe mine să mor în pace, eu o las pe ea să se bucure de viață. Iată contractul nostru. Tusa îl înăbuși iar. Femeia, din ușă, ri-dică ochii: spaimă și ură aruncau spre invalid.

— Trebuie să-mi răspunzi numaidecît: așa e înțelesul nostru, ori nu?

— Așa e! zise deodată Stana, și trupul ei puternic se strînse ca de-o povară u-riașă. Băgă de seamă și bătrîna prăbu-șirea asta.” (p. 222 — 223)

Cînd mindria resuscitată prin rușinare nu mai are putere să opereze, cînd, altfel zicînd, ura sălbatică pentru cel ce o „le-gase” prin straniu contract o cuprinde din nou pe Stana, o altă frînă îi va lua locul, un alt simbol al sufletului ei neli-niștit, trăind în adînc sentimentul pă-catului. Pentru că și în cele mai libere ceasuri ale sale, Stana își inventează con-stringerea, întruchipată din acest punct înainte de obsesia, halucinantă existen-ță a piciorului de lemn. „Bietul razim”, care după moartea lui Andrei, desprins de trup, capătă de-a binelea un fel de au-tonomie înfricoșătoare, fusese și pînă atunci obiectul unei curiozități mai largi, amestec de neliniște superstițioasă și milă. **Piciorul de lemn** se intitula, de altfel, în prima ei versiune nuvela, și nu s-ar pu-tea spune că în calitate de obiect magic el nu dobindește cele mai surprinzătoare, paradoxale valori, parcă anume spre a în-dreptăți locul pe care-l va ocupa în de-terminarea acțiunii. Dacă lui moș Mitrui, ai cărui feciori sînt duși pe front și — cum se aude — s-au prăpădit, piciorul de lemn al lui Andrei (în primele momen-te după descinderea acestuia în sat) i se pare o soluție suportabilă, o eventuali-tate de luat în seamă și chiar de dorit, de unde și gospodăreasca, minuțioasă exami-

nare a „mașinăriei”, totodată modalita-tea mai puțin jignitoare, mai „construc-tivă” a compătimirii:

„— Aș mulțami lui Dumnezeu să-i văd venind chiar așa cum ești tu! Numai să trăiască, să-i mai văd odată. Nu e rău nici așa!

— Cum? întrebă Andrei cu ochii tul-buri.

— Așa cum ești tu! Poți trăi! Și nu bag de seamă să te doară.

— Da, e adevărat, nu mă doare. Puțin, cînd se schimbă vremea.

— Și, după cît văd, mergi destul de ușor. Te razimi bine în el, zise iar bătrînul.

— Da, răspunse Andrei, însă nu-s deplin obișnuit. Dar o să merg tot mai bine.

— Meșteri mari oamenii în ziua de azi! E bine făcut și bine prins.

Bătrînul, cum mergea, se uită la piciorul lui Andrei și păru foarte mulțumit. Fără să bage de seamă, Andrei se trezi că se uită și el al mașinăria de la piciorul stîng” (189), pentru cei adunați la mort, același **obiect**, inutil acum, dar încărcat cu oculte puteri amenințătoare, devine prilejul unor ciudate, cu pedanterie fan-tastice argumentații, pendulînd între un fel de naivă exegeză canonică și logica empirică, chiar sarcastică:

„— Dar înțelege, Stana, că nu mai are nevoie de el: n-o să se mai plimbe în lumea cealaltă! zise unul dintre cei trei soldați, cu un zîmbet amar, aproape rău.

— Samănă-se întru stricăciune, scula-se va întru nestricăciune. Samănă-se trup muritor, scula-se va trup sufletesc. De ce să mai aibă el nevoie de pociumbul lui? Domnul îl va scula întru nestricăciu-ne, zise bătrînuțul care cînta în strană, lîngă diac.

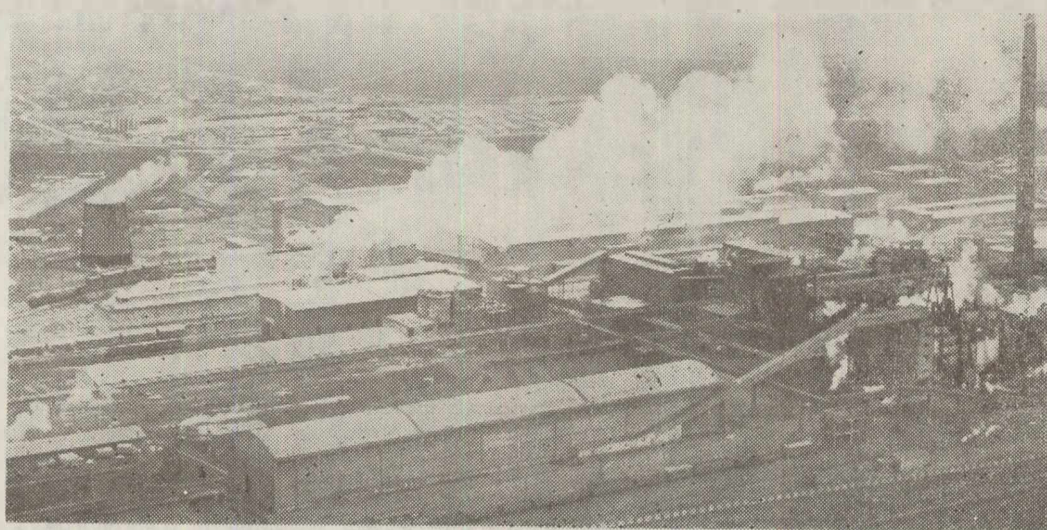
— Da, și apoi piciorul lui cel tăiat a fost de bună samă îngropat. El își are, în pămîntul în care merge acum, piciorul lui, zise o femeie uscată, trecută de vir-sta jumătate, vestită pentru multe milos-tenii ce le făcea, din pușinul ei, cu cei sâr-mani.

— Atît ar mai trebui, să se scoale la Înviere cu trei picioare! se amestecă în vorbă, răutăcios ca de obicei și puțin pă-sindu-i de moarte și de cei morți, clo-potarul satului (234).”

Pentru Stana, în schimb, „pociumbul” a-cesta e însuși martorul gîndurilor ei, paz-nicul de fiecare moment, o forță deosebit de perfidă și batjocoritoare, pe măsura diavoleștii patimi care o stăpînește, unul din acei mesageri monstruoși, presimțiri de altfel, prin care păcatul își cere înainte de vreme plata. Chiar înainte de întoar-cerea lui Andrei, în visele Stanei ceva tare o izbește în spate. Urechea ei înre-gistreează cu oroare sunetul piciorului de lemn izbit noaptea de scîndura patu-lui, pe bărbatul ei „îndesînd prin casă, prin curte” cu același picior, iar viziunile i se umplu de imaginea bucății de lemn sărînd prin casă. În sură, gata să cedeze flăcăului cu care se încurcase, aude un prompt „ciocănit ciudat, sec” care o scoa-te din minți — lovitură cu cornul a unei vaci în iesle. În drum spre casă, prin cea-ță, după noaptea de desfrii, Stana e prea amețită să-și dea seama că cizmele — devenite prea largi după ridicarea ei din boală, — scot „un sunet rece, ca niște iz-bituri îndesate, ca și cînd ar izbi cineva cu un făcălele de lemn, în răstimpuri re-gulate, în pămîntul înghețat”. Urmează îngroparea precipitată a piciorului de lemn în gunoi, apoi dezgroparea lui ne-așteptată, ca o ultimă ispravă ironică a acestui paznic ce nu se lasă păcălit, în-aintea spovedaniei finale, mai mult efec-tul unei descărcări isterice, decît al unei convinse resurecții morale. Se verifică încă o dată că drumul spre reculegere al sufletului elementar e pavat cu supersti-ții. Prea multă explicare și o scriitură depășită, în bună măsură inadecvată — traducerea în monedă curentă a impul-surilor obsure — strică însă acestei nu-vele, în care dramatic, fantasticul și a-naliza obsesiilor sînt intuiții meteorice, cu consecințe nu îndeajuns de durabile în structurarea estetică.

CORNEL REGMAN

● U.S.A.S. Năvodari

ESTETIKON

perspectiva marxistă asupra artei

Deși nici Marx, nici Engels, nici Lenin nu și-au propus să elabo-reze o „estetică marxistă”, deși o operă estetică fundamentală (sistematic definită și riguros concepută) nu a fost încă scrisă de vreun estetician marxist, ideile referitoare la artă (la atit-u-dinea estetică în general) ale făuritorilor marxismului, teoriile estetice susținute de diferiți exe-geți marxști, aprecierile asupra statutului social-ideologic concret al artei întîlnite în documentele de partid etc., s-au constituit tot mai mult într-un orizont ideatic specific, permițîndu-ne caracterizarea distinctă și legiti-marea teoretică a conceptului de „estetică marxistă”. Materia-lismul dialectic și istoric, pe care se bazează în metodologia sa specifică și în constituirea sis-temului spre care aspiră, îi pot oferi „esteticii marxiste” un caracter științific, realist prin imperativul adevărului teoriei la obiectul său (în cazul nostru arta), al judecării istoric-concrete și logic-individualizate a manifestărilor acesteia, prin ex-tragerea analitică și raportarea continuă a ideilor estetice la

realitatea fenomenului artistic în istoria și devenirea sa. Astfel, estetica marxistă poate aspira la titlul cel mai înalt, pe care orice teorie și-l dorește, acela de a reprezenta un alt mod de existență (unul teoretic) al însuși obiectului său de investigație. Prin însăși adeziunea la o concepție generală despre lume cu un caracter de clasă declarat (marxismul) și concepția pro-movată de partidele comuniste, prin militarea (în condițiile res-pectivă libertății de creație, a diversităților de forme și stiluri pe care datorită naturii sale fundamentale individualizate, ac-tul creației artistice le presu-pune) pentru crearea și promo-varea unor opere de artă a că-ror valoare artistică să fie pur-tătoare a unor valențe so-cial-umaniste și cultural-educative adecvate idealului comunist asupra personalității umane, „estetica marxistă” își dezvăluie partinitate sa. Marxismul nu impune esteticii respingerea va-lorilor artistice a unor opere de artă istoric legate de alte con-cepții, mitologice, magice etc. ci, definind arta drept formă a

conștiinței sociale ce reflectă condițiile unei anumite existențe sociale, a unei suprastructuri politice, istoric determinate, îi oferă acesteia posibilitatea unei explicații științifice a relațiilor dintre valoarea artistică și va-loarea general-ideologică a unei opere de artă date. Considera-re marxist-leninistă a artei ca reflectare a realității apariției sale trebuie delimitată de princi-piul estetic-normativ al „mi-mesis-ului”, principiu formal cu aplicabilitate restrînsă vizînd modalitățile de exprimare figura-tivistă ale artei. Marxismul ne dezvăluie că, prin însăși natura sa de creație umană, faptul ar-tistic exprimă condițiile concre-te (materiale și spirituale) ale bazei economice și suprastruc-turii în care a fost creat; „mi-mesis-ul” implică recognoscibi-litatea simbolică a motivului real în opera de artă. Făuritorii marxismului au insistat asupra faptului că, deși arta exprimă întotdeauna condițiile social-econo-mice și cultural-ideologice în care a fost creată, valoarea ar-

tistică a unei opere rămîne, pri-mordial, un reflex al puterii de creație a artistului, fără legătură valorică directă cu valoarea de emancipare materială și spi-rituală a condițiilor în care își desfășoară activitatea acesta. Importanța concepției despre lume pentru opera de artă pe de o parte și pentru opera de estetică, de teoria artei pe de altă parte este, de asemenea, deosebit în raport cu statutul ideologic al societății în care a trăit artistul. Opera de artă va-loaroasă a putut fi creată din-cole de caracterul științific sau neștiințific al concepției despre lume a creatorului său; opera de estetică, de teoria artei capa-bilă să explice, să înțeleagă și să valorizeze adecvat, realist și umanist fenomenul artistic a rămas și va rămîne însă, întot-deauna, direct legată de concep-ția filozofică a esteticianului. Viziunea materialistă, dialectică și istorică imprimă gîndirii este-tice marxiste, deopotrivă, posibi-litatea analizei, explicării și aprecierii fenomenului de artă păstrînd determinațiile lui specifi-ce cît și imperativul continuei adevări și raportări a tezelor sale la sensurile social-concrete ale devenirii acestuia. De aceea, asemenea filozofiei marxiste, estetica marxistă (chiar în ipos-taza sa sistematică) nu va ră-

mine o simplă culegere de nor-me abstracte, valabile prin ele însele, ci ea va trebui rescrisă mereu pe măsura evoluției artei, a condițiilor, direcțiilor, implica-țiilor sale estetice și sociale pre-zente.

Concepția filozofică marxistă nu-i pretinde esteticii vreo negare a dimensiunilor „inefa-bile”, „general-estetice” ale ar-tei, ci, permițîndu-i elucidarea condițiilor ei social-istorice și cultural-ideologice, indicîndu-i modele teoretice generale pentru constituirea unui sistem conceptual propriu, îi oferă un punct de plecare științific verifi-cabil, în încercările de explicitare a acestora.

Dincolo de toate aceste condiții teoretice generale, principalul iz-vor al esteticii marxiste rămîne însă legătura sa (analitică și elucidare în același timp) cu realitatea artistică. Altfel — după cum arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — ne vom întîlni în continuare cu „lucrări teoretice” care repetă niște adevăruri arhicunoscute cu teze elaborate în urmă cu 50—100 de ani, prezentate mai întortocheat — ca să se înțeleagă mai greu — dar care nu spun nimic nou și nu aduc nici o contribuție la dezvoltarea științei marxist-leniniste.”

A. RĂDULESCU

DANA DUMITRIU: MIGRAȚII. Este greu să vorbim de un debut și în cazul **Migrațiilor**. În primul rînd pentru siguranța cu care s-a apropiat D. D. de formula care, credem, o exprimă; apoi, pentru forma impecabilă a navelor înfățișate. Abilități stilistice i se adaugă abilități de construcție. De o luciditate pe care am numi-o bărbătească, capabilă de detașare totală, autotarea se dovedește preocupată nu atât de lanțul acțiunilor cit de comentarea lor, lansindu-se în ample și pătrunzătoare analize ale sufletului feminin. Reconstituirea meticuloasă am ambiția să surprindă cauzalitățile, caracterul, dacă se poate legic, al fenomenelor. Înălțările strînse și inteligente ce dau măsura unei sensibilități speculative conturează o posibilă biografie. O lumină egală (a celui care explică logic și motivează orice) cuprinde toate ascunzișurile. În acest exces de luminozitate, nostalgia **migrațiilor** aduce simbul de mister care dă dimensiunea umană singurului personaj ale cărui confesiuni întretălate sau calme, dar trecute mereu prin refrigerentul rațiunii, se îndreaptă spre o prezență indiferentă. **Migrațiile** înseamnă dorința de a atinge străfundurile ființei, de a-i sonda straturile cele mai adînci în zone care înseamnă ereditate, sentiment, putere de rememorare. Acestei regresii către elementul catalitic-masculin ce a contribuit la descoperirea de sine (bărbatul bun, Amiralul, Karl-Heinz, bărbatul nebul) i se opune în celălalt sens nevoia de aventură, ce, în mod paradoxal, se întoarce la sine. Acest cerc închis, asigură navelor un echilibru rar înțilnit. **Madrigal**, prin amestecul celor mai diverse pasiuni prin vîntul de nebulie și personajele excelent realizate (Mama, Baba-Mare, bărbatul bun) rămîne piesa de neuitat a acestei cărți.

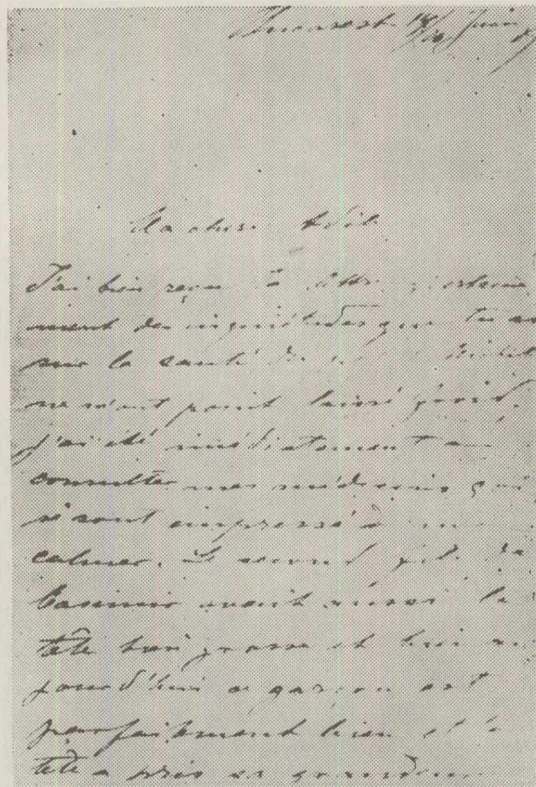
IOANA SIMION

MANUELA TĂNĂȘESCU: DESPRE ISTORIA IEROGLIFICĂ. O „lectură infidelă” a **Istoriei ieroglifice** aduce în actualitate figura lui Cantemir și consacră o autoare necunoscută pînă acum. Intenția fundamentală a cărții este de a promova opera domnitorului moldovean din categoria scrierilor de referință, în aceea a ficțiunilor cu valoare estetică. Aparent, o asemenea intenție e un act de nonconformism, bîzuit pe speculație pură. Se știe că **Istoria ieroglifică** nu a fost scrisă într-o stare de gratuitate estetică; dimpotrivă, consemnînd adevărul istoric, D. Cantemir a vrut să ceară arbitrajul posterității într-un proces care îl privea personal. De fapt, tocmai această energie exterioară a favorizat, prin intensitate, transcenderea realității. O operă literară nu se poate naște din contradicțiile proprii, ea este întotdeauna produsul unei pasiuni din afară, chiar dacă ulterior se autonomizează și trebuie judecată după criterii specifice. Elanul vindicativ al cărturarului moldovean a stimulat expresivitatea limbajului și aceasta, dezvoltată disproporționat, s-a constituit ca o realitate în sine. Proiectat de o năzuință lumească, D. Cantemir s-a trezit pe un tărîm străin, în interiorul cărui a început să întîrzie, uitînd cu totul pentru ce venise acolo. M.T. analizează tocmai această **întîrziere** a lui D. Cantemir pe tărîmul ficțiunii. Din punctul ei de vedere, tot ceea ce constituia defectul unei opere istorice devine calitatea unei opere beletristice. Imprecizia determinărilor e suspensie în absolut, excesul retoric — gratuitate, sintaxa greoaie, latină — rafinament muzical. Nu ceea ce demonstrează M.T. e important. Valoarea cărții ei stă, ca și aceea a **Istoriei ieroglifice**, în capacitatea de a crea un univers fictiv, rupt de intențiile inițiale. Polemica violentă cu P. P. Panaitescu, S. Pușcariu sau N. Iorga nu e decît lovitură care desprinde barca de țărîm înainte de marea aventură. Rătăcind în interiorul unei opere vaste și virgine, M.T. uită că a sosit acolo cu un scop precis, acela de a reabilita o carte uitată, și întîrzie în fața splendorilor pe care i le oferă imaginația.

AL. SÂNDULESCU: DELAVRANCEA. Al. Săndulescu este un bun cunosător al vieții și opereii lui Delavrancea. Micromonografia apărută anul trecut la **ed. Albatros** reconfirmă această familiaritate, prin franchețea cu care opera tumultuosului orator, nuvelist și dramaturg a fost supusă aprecierilor critice. Al. S. nu se extiază naiv în fața textelor cercetate, așa cum se întâmplă adesea cu autorii de monografii. Cu o atitudine detașată el delimitează paginile viabile ale unei opere vaste și inegale. Lucrări antologice sînt considerate de Al. S. nuvelele **Hagi-Tudose**, **Domnul Vuca** și piesa **Apus de soare**. Mai ales aceasta din urmă constituie pentru istoricul literar sursa unor interpretări inedite. Drama lui Delavrancea este numită „un poem al voinței” care mută conflictul exterior în conștiința personajului principal. Atîns de rezonanță eroică a poemului, stilul limpede al monografistului se aprinde pentru moment și devine un adevărat imn: „E și aici o gradație, o pregătire a momentului culminant, însă pe fondul unei gesticulații nebuline, a miilor de alămuri pe care le domină vocea solemnă, voievodală, testamentară, profetică, a solistului contopit în simbol cu însuși glasul istoriei românești”. O aceeași interiorizare a datelor biografice era necesară în evocarea vieții lui Delavrancea. Biografia spirituală schițată de Al. S. se reduce de fapt la sublinierea contradicției dintre temperamentul romantic și rigoarea unui realism cîștigat prin formație de către cititorul fervent al lui Balzac și Zola. O mai mare preocupare pentru profilul intelectual al prodigiosului scriitor ar fi nuanțat ceea ce încă mai pare simplu și lămurit.

I. MATEI

Moștenirea culturală și revoluționară a lui Mihail Kogălniceanu constituie un tezaur scump, activitatea lui multilaterală fiind păstrătoare înfăptuirilor înnoitoare și alupiei poporului nostru pentru libertatea socială și națională, într-un stat român suveran. Această activitate, cercetată din multiple unghiuri, poate interesa și pentru relevarea unui aspect mai puțin cunoscut marelui public: legăturile lui Mihail Kogălniceanu cu Dobrogea. Marele om de stat, trebuie precizat, a avut numeroși prieteni și apropiați politici în Dobrogea. Printre ei, cu mari merite organizatorice și edilitare, a fost prefectul conștanțean Remus Opreanu, în colaborare cu care a elaborat legea de organizare a Dobrogei, Macri, căpitanul portului Constanța, I. Mindrescu, împuternicitul său de treburile de la Murfatlar ș.a. De mina sa sînt scrise telegramele din 12 noiembrie 1878 către N. Catargi, prim delegat român în comisia de la Galați, în legătură cu formalitățile luării în primire a teritoriului dobrogean, cu aplicarea dreptului românesc, cu introducerea administrației românești în Dobrogea, ca și telegramele din 15 noiembrie 1878 către N. Ghica, prefect de Tulcea, și Remus Opreanu, prefect de Constanța, prin care dă dispozițiuni asupra modului cum vor fi cazate trupele române peste iarnă. La 5 martie 1880, într-altă telegramă, către Rîșcanu, prefect de Covurlui, recomanda ca, în înțelegere cu împuterniciții „Lloydului” austriac și ai mesageriilor franceze, vapoarele de pe cursa Galați—Constanța să oprească și la Mangalia, spre a impune comerțului acest port. Omul de la 2 Mai a locuit intermitent în Constanța, un-

Facsimil de document aparținînd lui M. Kogălniceanu.

de și-a avut casă și trei locuri virane, despre care dispunea prin testamentul din 16/28 iunie 1891, cum și despre loturile de la Sarighiol și Capucei, să se vîndă „spre a se plăti datorile ce vor rămîne neplătite de mine după moartea mea”. Pe ele, Kogălniceanu însăși se secară de **Sint-Elena**. Prin acte autentificate de donație, loturile de la **Anadolki** și **Peletia** erau încredințate fiului său Vasile Kogălniceanu. Cele de la **Omurea**, **Murfatlar**, **Cuciuk Murfat** și **Alcagiu** reveneau Catincăi și Luciei Lițeanu, nepoate după fiică. Pămînturile de la **Chichige**, **Ilanic** și **Ghelinkik**, de lângă Mangalia, apăsate de mari „rămășițe de plată” erau testate nepotului său, care-i purta numele întreg, rugînd pe Ion Kogălniceanu să ceară conducerii statului și parlamentului de atunci să le degrezeze de orice apăsări bănești, specificînd în testament: „Am muncit și cu grele suferințe am izbutit a da țării mele moșiile mănăstirești grecești, emancipînd ast-feliu a patra parte a pămîntului românesc din minile străinilor. Am lucrat mult pentru emanciparea muncii țărănilor, am dar depina încredere în guvernămîntul și simțul de dreptate al guvernului și națiunei me-

◆ m. kogălniceanu și dobrogea

● m. kogălniceanu — inedit

le, spre a spera, ba chiar spre a fi încredințat, că va erta fiilor mei și nepotului darea de pămînt ce se mai datorește pentru pămînturile stăpînite de familia mea în Dobrogea”.

Casa proprie din Constanța i-a fost scoasă în vînzare silită de „Creditul Urban” la

● Adela, nora lui M. Kogălniceanu, cu cei doi copii ai ei: Jana și Mihai.

instigarea cămătarilor și adversarilor politici. A construit prima capelă la Tekirghiol — o fințînă publică și printr-un prim testament, anulat ulterior, ex-prima dorința de a fi înhumat în pămîntul Dobrogei dezrobă în timpul ministeriatului său la externe. În scrisoarea din urmă adresată din Paris, cu o zi înainte de operație la Spitalul Fraților ospitalieri de la Saint Jean de Dieu, către fiul său

rite cititorilor noștri în reproducere fotografică și extras parțial, nu figurează în cataloagele de corespondență ale lui Mihail Kogălniceanu (Augustin Z. N. Pop: **Cataloagul corespondenței lui Mihail Kogălniceanu**, Edit. Academiei R.P.R., 1959, p.430; M. Kogălniceanu, Scrisori adunate și prezentate de Augustin Z. N. Pop, note de călătorie, texte îngrijite, adnotate și prezentate de Dan Simionescu. E.P.L., 1967).

☆

București 14-26 iunie 1889

Sceupa mea Adela, Am primit scrisoarea ta și, desigur, îngrijorarea pe care o ai cu privire la sănătatea micului Mihai nu m-a putut lăsa indiferent; am fost imediat să-mi consult medicii care s-au grăbit să mă liniștească. Fiul lui Cazimir avușese capul tot atît de mare; astăzi acest băiat este perfect sănătos iar capul lui a căpătat mărimea normală. Maria Cazimir mi-a spus că trebuie să se păstreze foarte scurt părul de pe capul copilului și să fie ferit de razele soarelui.

Cu toate acestea, împărtășesc în totul sentimentul tău asupra necesității unei consultații, fă-o cît mai curînd cu putință și anume la București, unde intenționez să rămîn încă vreo 10 zile. În rest nu mă mai opresc acolo și după întoarcerea mea îți propun să primești pentru tine, Ion și pentru mica ta familie ospitalitatea mea, mai întîi în Dobrogea și pe urmă, toată iarna, la București, unde vom sta nițeluș cam înghesuiți dar, însfîrșit... Te vei simți oricum mai bine decît la Kipi, și chiar decît la Iași. Mă gîndesc să mă duc la Constanța spre sfîrșitul săptămînii. Spune-i lui Ion că ar face bine să meargă și el; nu trebuie decît să mă prevină asupra zilei în care crede că va pleca la Constanța. Voi veni sigur să te văd la Kipi; mi-ai cerut o pălărie pentru micul Mihai, trimite-mi telegrafic mai întîi măsura capului.

Te îmbrățișez pe tine, pe Ion...
Kogălniceanu

AL. ALEXIANU

AUGUSTIN Z. N. POP

Din arhiva de familie a celui care a fost unul dintre cele mai luminoase spirite revoluționare din perioada de la 1848, făuritor al Unirii, sufletul marilor reforme sociale din țara noastră, **Mihail Kogălniceanu**, dăm mai jos un facsimil din corespondența purtată de el în anii 1888-1889 cu nora sa, Adela Sturdza, soția fiului Ion.

Facem cunoștință aici cu un Mihail Kogălniceanu în ipostaza omenească de... bunic, îngrijindu-se, alături de tînăra mamă, de sănătatea nepotului care-i purta numele, Mihai (+1961). Printre rînduri, este pomenită de mai multe ori **Constanța**, loc îndrăgit, în apropierea căruia, la Murfatlar, M. Kogălniceanu își cumpărase tot atunci (1889) o casă. Menționăm că scrisorile, ofe-

CONȘTIINȚA VALORILOR

Spiritul critic (plec de la o disociație a lui Sartre) este, fără îndoială, suficient de evoluat în etapa actuală a literaturii noastre pentru ca analiza lui să fie oricînd o operație utilă. Ceea ce nu înseamnă, ne grăbim a preciza, că critica e la fel de îndreptățită la o autosatisfacție, atîta vreme cît puțin cît o considerăm datoră a raporta mersul și „morală” de fapt a unei literaturi. Spiritul critic nu e legat obligatoriu de o sumă, de un sistem, de o structură. Critica, da. Eferescența discuțiilor, interesante de atîtea ori, a permis criticii un moment de reflectare narcisică. Critica s-a analizat pe sine pasional, cu pertință și chiar cu impertinență seducătoare. O febrilitate a definirii condiției proprii, a statutului celui mai modern alături de evocarea marilor înaintași, printr-o fuziune inevitabilă cu istoria literară, ne-au înfățișat o ca pe o năclă plîndind în văzduhul generos al spiritului critic. Dar critica la **obiect**, propriu-zisă, deși cu momente de eclatantă, s-a manifestat sporadic, capricios,

fără o clarificare a unei table de valori convingătoare, așa cum apare, să zicem, în istoriile literare pe care le putem cu ușurință pune de acord în liniile mari ale lui E. Lovinescu și G. Călinescu. Critica trebuie la un moment dat să dubleze literatura. Ea o interpretează pe planul conștiinței valorilor, presupunînd că o cuprinde și o evaluează în ansamblu. Autorul critic care dăruiește elogii unei cărți mediocre săvîrșeste cel puțin trei erori: își depezează limbajul înainte de vreme, fiind silit apoi, în fața autenticei capodopere, a rămîne mut, își amalgamează criteriile în așa măsură încît lipsa de vocație poate fi luată drept lipsă de onestitate și, în fine, atentează la o necesară viziune de ansamblu pe care orice judecată de valoare asupra unui caz particular al literaturii o implică. © aparent neînsemnată cronică poate fi un perfect călcîi al lui Ahile. Pornind de la falsitatea ei, se poate pune sub semnul întrebării întreg eșafodajul. Cu atît mai grave sînt consecințele, cu cît supraevaluarea are ca obiect pe autorii în

vogă, prin urmare „exemplari”, „clasicii” momentului. Cu o ușoară ezitare, parcă, în u l t i m u l timp, cultul unui foarte talentat poet poate fi, după părerea noastră, făcut în bună măsură responsabil de inflația de texte versificate la modul facil-obscurizant. Critici de prima mînă n-au ezitat a-l subscris, tot așa cum bunăoară, G. Călinescu n-a ezitat a face rabaturi pentru o integrare comodă a momentului. Ce rezultă de aci? Critica trebuie să fie atentă la toate nivelurile sale estetice-sociale, presupunîndu-se că a ține pasul cu tinerețea sau a fi comprehensiv cu orice preț sau a te include în echilibrul biologic al vieții literare sînt situații extraestetice și individuale. De ce Marin Sorescu, după o fază de entuziasm, a început a fi redus la dimensiunile sale autentice, de umorist înzestrat și aceeași operație întîrzie cînd e vorba de cîțiva autori crispați și tenebroși, de la, să zicem, A. E. Baconsky la George Alboiu? Un adevărat mare poet ca Mircea Ivănescu are de suferit de pe urma confuziei existente, pînă într-atît încît un cronicar foarte apreciat nu găsește o modalitate mai nimerită de a-l discuta decît în comparație cu... Sorescu!

Cît privește situația față de tinerii autori, se impune o mult mai severă filtrare a manuscriselor pe plan editorial. Pentru a citi trei-patru debutanți interesați într-un an (menționez la întîmplare pe Daniel Turcea, pe Sebastian Reichmann, pe Doina Iordănescu, din rîndul poezilor) sîntem obligați a străbate o junglă a mediocrității metaforizante. De ce editurile nu își asociază mai cu eficiență consiliul criticii? De ce o persoană care a scos o volum e automat avantajată de a scoate altele? De ce spațiul tipografic e astfel repartizat între valoare și nonvaloare, încît **origine** va fi nevoit să recunoască prevalarea grea a celei din urmă? Măcar de n-ar fi trebuit să aștepte atît relativ puținele manuscrise bune, nevoite a sta la o coadă nediferențiată și adesea a ceda pasul imposturii dinamice. Credem că numai printr-o fermă colaborare între criteriile editoriale și cuvîntul criticii, producția noastră editorială se va asana, recăpătîndu-și demnitatea. Cînd Ion Chelsoi stă în aceeași vitrină cu Emil Brumaru, gustul cititorului e invitat la pervertire.

GHEORGHE GRIGURCU

În general, dintr-o falsă pudoare și nutriți cu anumite lecturi foarte „estetice” ce vin ca o reacție vizavi de unele concesii ce-au compromis o specie, tresărîm plini de reticențe la un asemenea titlu, invocînd opere ilustre superficial asimilate și gata să îngrămădim pe degete exemple, tocmai din acelea ce-au întărit o tristă prejudecată întreținută chiar de timiditatea mai multora ce trag prea mult cu ochiul în ograda vecinului, ureche atentă la toate zumzăiele răutăcioase din piața publică. Poezia politică, confundată uneori cu manifestul sau articolul politic versificat (deși există o tradiție ce-ar fi putut împiedica o atare confuzie) a fost, prin dificultatea ei, piatra de încercare a poetului autentic, coarda pe care falsurile s-au dovedit ușor de depistat. Teoretic, a fost abordată mai mult prin ceea ce nu trebuie ea să fie decît prin ceea ce este. Expulzată astfel pe rînd din mai multe teritorii și nerămînîndu-i decît unul foarte îngust, și-a atras după sine o grea poreclă de cenușareasă și o curioasă discreditare. Cîmpul artei și implicit al poeziei îl constituie întreaga umanitate, viața națională și socială cu toate aspectele ei. Către un asemenea aspect integrator se îndreaptă arta, departe de orice discriminare, operînd cu obiectele lumii reale în măsura în care acestea provoacă interes subiectului lui creator și nu pentru că unele ar fi mai mult sau mai puțin artistice. Undeva, Călinescu spunea că educația poetică trebuie să ne învețe să sărim peste falsele obstacole și să descoperim în lucruri — și în evenimente, am adăuga noi — mesajul lor poetic. Patria, sentimentul angajării și al responsabilității sociale se regăsesc în opera oricărui mare poet de la începutul tuturor timpurilor, ce n-a încetat nicicînd să fie prin genialitatea sa, proeminența cea mai acută a conștiinței sociale a unui popor. O poezie angajată ce trăiește nu fiindcă face o concesie evenimentului, cum ar crede cine susține că sentimentul metafizicului este apanajul doar al celei „adevărate” și aristocrate, ci pentru că reușește să integreze acest eveniment unui circuit valoric etern-uman avînd și o viață estetică proprie — aceasta este poezia politică. Urmează deci că poezia politică, patriotică are dreptul la existență, egal, în măsura în care au acest drept și acces la marea Poezie și poezia de dragoste, cea filozofică etc. Există, așadar, o singură poezie în care subîmpărțirile tematice nu se fac decît din necesitate de metodă și apropo de structură. Existența, sau necesitatea unei poezii politice, ar fi putut fi chiar discutată și dedusă în lipsă, ca într-un tablou al lui Mendeleev, de celelalte componente ce-o presupuneau — un teatru politic, o proză politică și, în ultima vreme din ce în ce mai mult, un film politic (nici plastica și nici muzica nu rămîn cu totul deoparte). În critică, Maiorescu se ridica împotriva „politicii versificate” admițînd posibilitatea unei poezii politice ce „se poate justifica în reprezentarea frumosului în măsura în care servește de prilej pentru exprimarea simțămîntului și pasiunii tema eternă a frumoaselor arte”. Lovinescu o supune mult evenimentului punînd-o totodată direct în legătură cu conștiința națională și din cauza aceasta „latentă în epocile de prosperitate și foarte energică în momente de primejdie sau

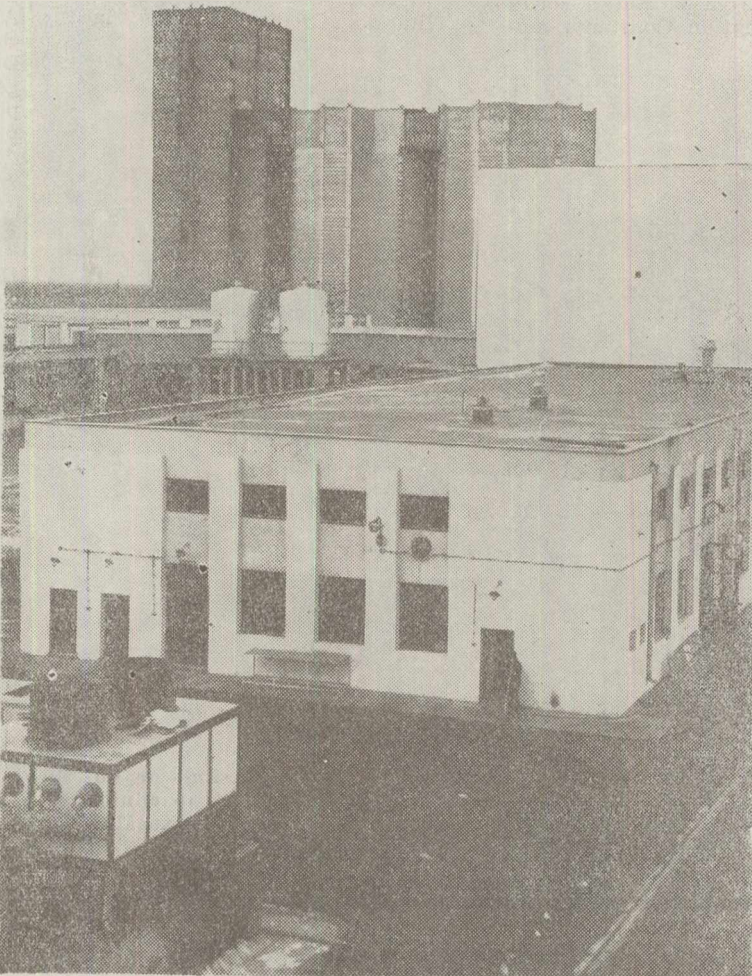
POEZIA POLITICĂ

de comprimare”. Accentuînd, Vianu, care consideră că „virtutea artei culte (este) de a promova conștiința grupului social”, decide că ceea ce grupează interese în jurul operei de artă sînt tendința ei socială și valorile ei artistice. Poetul, prizonier al evenimentului, în sensul în care nu reușește să-l investească cu calități estetice și să-l integreze într-o simbolică universală, nu va rămîne decît la producții perisabile ce nu se pot angaja nicidecum într-o luptă cu timpul. Numai astfel putem înțelege cum de au rămas apropiate de sufletul modern și sensibil la poezie Odele lui Horațiu care au exprimat și s-au conformat la vremea lor vederilor politice ale lui Augustus, sau Divina Comedie, expresie, la urma urmei, a vederilor politice ale lui Dante și a conștiinței zbuciumatei Italii. Tot așa discutăm o parte din poezia lui Alexandrescu, Alecsandri, Eminescu, Coșbuc, de exemplu, în fața căruia Mihail Dragomirescu n-a înțeles tocmai acest din urmă lucru preocupat de epurările lui estetizante. Constituit ca atare o dată cu apariția conștiinței

moderne, destinul poeziei politice se leagă de acela al poetului-cetățean. Victor Hugo și Walt Whitman a cărui operă se poate supraintitula „Cuvinte despre pămînturile Democrației” și care afirmă că „în formarea marilor maeștri ideea libertății politice este indispensabilă”, își continuă destinul cu Maiakovski, poetul cauzei comuniste, cu Esenin, cu Garcia Lorca, poetul mort în rezistența spaniolă, cu toți marii poeți ai lumii angajați pentru o cauză. Mai nou, în literatura noastră, pentru a ne opri numai la cîteva exemple, tinărul Mihai Beniuc se afirma printr-o poezie militantă ce nu s-a pierdut ca o „concesie” a momentului, din cauza calităților ei estetice, Geo Dumitrescu, ca și o parte însemnată din ogleii de generație, a scris o poezie ce se poate discuta mai ales în acest context, Nicolae Labiș înțelegea poezia și ca pe un act de sincronizare cu viața politică a națiunii, iar Eugen Jebeleanu, erijîndu-se în conștiința ultragiată a umanității, reușește în Surisul Hiroșimei să ridice la o valoare de simbol ceea ce a încetat să fie numai un masacru determinat istoric, ci epopeea umanității masacrate de la Homer încoace; Adrian Păunescu, din aceeași spiță, se revarsă tumultuos și imnic dînd expresie conștiinței sale politice într-o permanentă stare de neliniște. În istorie, mai bine-zis în știința istoriei, evenimentele trăiesc în sine prin acumulare. În artă și în poezie ceea ce aparține contingentului se salvează numai prin estetic. Acestea fiind zise, poezia politică se zărește pentru început ca o pasăre a cărei primă aripă se sprijină puternic de pămînt în timp ce cu cealaltă cuprinde cerul. Și nu este vorba de un moment dramatic, după cum mulți au înțeles, ci numai de o clipă în care, ezițînd, cu aripa îngreunată, pasărea se pregătește să-și ia zborul.

BIANCA VERNESCU

Fabrica de bere

Constanța

o mare literatură

(Urmare din pag. 1)

răle sînt adevărate. Copia, gestul epigonic, falsul, convingerea simulată — acestea și altele încă, se exclud din marea literatură. Nici vorbă că ne lipsesc, uneori, criteriile directe și infailibile de a distinge adevărul de fals; dar, pînă la urmă, falsul iese inevitabil la iveală. Pe scurt, o mare literatură este neapărat o literatură adevărată. Împotriva, uneori, a voinței autorilor. (Istoria cunoaște cazuri celebre, pe care nu vād de ce le-aș reaminti în această succintă expunere). Dar adevărul implică răspunderea morală și socială, cu-rajul de a spune lucrurilor pe nume. Aluzia, subtextul, ambiguitatea (în această accepție, morală) nu fac o mare literatură. Kafka nu e aluziv și ambiguu, decît în măsura în care romanele și nuvelele sale foiesc de sensuri și nu se pot reduce la o „idee” abstractă; Kafka e cel mai direct și crud analist al unor turpitudini morale și sociale, el are ochi exact și spirit necruțător.

Literatura (cu atît mai mult cea mare) este fundamental morală — indiferent de temă și de problematică, firește. Este morală întrucît se refuză minciunii și falsului, clădindu-se pe terenul ferm al adevărului. În al doilea rînd, o mare literatură este o literatură a situațiilor umane fundamentale. Un mare roman nu vorbește obligatoriu despre ceea ce este esențial uman: despre legăturile omului cu oamenii, cu sine, cu istoria, cu timpul, despre suferință și luptă, despre eroism și renunțare, despre viață și moarte. Sîntem în drept să cerem scriitorului să-și aleagă astfel de situații. Valoarea unei cărți depinde și de miza ei. (Indiferent, iarăși, de subiect sau de temă). Prin orice personaj al lui Dostoievski, oricît de umil, intrăm în contact cu Omul. Și ce este **Război și pace** dacă nu un teatru imens, pe scena căruia se întîlnesc, nu pur și simplu prinți și mușici, împărați și soldați, ci destinele unor oameni angajați, fără voia lor, în spectacolul existenței? În sfîrșit, o mare literatură este o literatură actuală, prezentă. Excepțiile

confirmă regula: rareori un mare scriitor s-a sustras timpului său. Și încă și mai rar s-a sustras moralmente. Proza lui Sadoveanu nu pare a ține seama de evoluția modernă a genului și Lovinescu i-a contestat, tocmai sub acest raport, valoarea. Dar Sadoveanu n-a fost niciodată un autor învechit. „Inactualitatea” limbajului nu e hotărîtoare. Trebuie să învățăm să-l citim spre a descoperi cît de aproape de noi sînt romanele lui istorice și cum vocile unor oameni de demult ni se adresează de fapt nouă. Am lărgit foarte mult noțiunea de actualitate, fiindcă actual este, în literatură, tot ceea ce durează. Scriitorii cu adevărat actuali nu sînt aceia pe care-i luăm cu noi, ci aceia pe care-i moștenim ca să-i lăsăm altora. Scriitorul actual scrie pentru astăzi și pentru totdeauna. O literatură mare este, deci, o literatură durabilă. Îmi dau seama cîte alte note s-ar putea adăuga; n-am urmărit să epuizez tema și nici să fac teorie. E vorba mai degrabă de un apel. Citim literatura de astăzi cu gîndul la o mare literatură: autentică, durabilă, inspirată din situațiile fundamentale ale omului. Cîte din cărțile ei răspund acestor exigențe? O întrebare îndreptățită, dar care deschide de fapt o altă discuție. S-o aminăm pentru un articol viitor.

NICOLAE MANOLESCU

ARTHUR PORUMBOIU

ȚARA DE CRINI zona luminii

Pe chipul meu curg fîntînile luminii
și-mi descoperă Drumul spre un
tinăr pămînt;
Degetele mele sînt cupole în care
singele-adoarme pe somnul
înalților crini

Între doi crini și o privire —
existența mea

Tinăr singele meu —
suris în iarba luminii prelungi
orele-n veghea albă respiră încet
țărîna se-nchide în sine
Căldura singelui se adună picătură cu
picătură —

razele cad în grea adîncime
Zona luminii se-aude
în zîmbetul ierbii sau în singele ei
și plouă pe sufletele noastre,
și sufletele de lumină sînt ude

edenul soarelui

Singele soarelui convorbi cu necunoscute voci
pe suprafețe curgeau strălucitoare privirile
și-aproape străveziau
surisul înotînd spre pămîntul firziu;
Colinele tinere — azur și clorofilă —
și focuri, focuri și dansuri pure
și țîpăt de fecioară rupt spre-nserare
și hălci de lumină intrate-n consum
oh! privirile Soarelui vindecătoare
și glasul său: unicul Drum!

Între flori ce se-nchideau în sine
cînd țărîna-și desfacea carnea de miere
soarele — duh de aur — venind
ca o înviere

Acolo cineva împușca peștii cu privirile blinde
și trandafirii duși în somn nu mai simțeau
cînd fragede trupurile noastre-au primit
apropierea luminii

imn

Vino iar în suflet lumină pierdută-ntr-un trecut
razele tinere sapă
rotund — ochi de apă —
și le simt ca pe-un sărut;

Vino iar pasăre albă și du-mă
printre surisuri galbene și soare
gesturile noastre strălucitoare
să oprească înaintarea de brumă!

Vino în suflet albă ca o
stare de crini în care-am intrat amîndoi
surisul nostru vindece copacii goi
cînd toamna gura lor ar vîna-o.

invocație

Auzim crinii murmurînd pentru noi;
e ceasul greu de taină
vegînd în noaptea strălucitoare —
veniți să ne scaldăm în riul cu pietre respirînd!
Pomii-și duc pentru ei soarele verii;
pietrele sfioase aud corul păsărilor cîzînd

În cîntec; risul străluce ca vinul și inimile pot
înflori —

Oh! se face lumină și trebuie s-o
stringem în brațe, s-o consumăm —
Veniți să ne scaldăm în riul cu pietre
respirînd!

încet pielea apei se rupe și răsuflări
tinere aburesc în lumină

ȘTEFANIA GALEA

țârm vegheat

La nunta soarelui, cine
mă poartă departe să vād
marea corabie a zilei
ancorată de ramura verde
a acestui pămînt

cine mă poartă la pieptănatul apelor
descîntece să leg de pupa somnului
și cine desface stele, piatră
de hotar, urmă deschisă
călcîiul să-i rămînă,
pietrificat ulcior de apă vie
din care să bem
ca din izvorul deslușit
de legende și doine;

la nunta soarelui, el, cel ales,
trece cu mine printre pene de condor
ursit la căpătii de apă neagră
ca fîntina ochilor, unde
nici o pasăre nu mai cheamă
decît lumina unui țârm vegheat

nume de țară

Nume de țară schimbată
la răsăritul apei în legendă
inima ei, floare roșie
de aur și vin vechi
Prunci de somn și liniște
nasc femeile seara, în veghea
copiilor lor
și noi trecem și trece cu noi
risipa de basm spre înaltul
altar al iubirii
pentru ofranda fructului
nou, proaspăt închinat.

PORTUL, O ISTORIE VIE

O fascinație mai îndepărtată a fost pentru mine ilustrațiile îngălbenite, de acum treizeci, patruzece de ani; printre acestea, fără îndoială, au fost și micile dreptunghiuri de carton, de-o proveniență pe care niciodată n-am fost capabil s-o identific, reprezentând imagini ale portului în urmă cu zeci de ani. Farmecul lor e de la sine înțeles, prelungind, pentru o clipă, iluzia unui alt timp pentru care singura speranță era reconstituirea sensibilă, și poate, mereu reluată. Un timp care mă refuză prin însăși condiția mea de martor al acestor timpuri, „contemporan cu fluturii” cum spune Lucian Blaga. Ceva îmi spune că acele dreptunghiuri îngălbenite de carton au în ele o aură eroică: supraviețuirea unui timp, de care mă apropiu cu sfială, chiar și prin aceste înfime dovezi de existență este un lucru care trebuie să emoționeze.

Un foarte mare poet, Paul Valéry, nota cu o dezinvoltură a spiritului ce uimește: „nu știu ce e adevărul istoric; tot ceea ce nu mai este — este fals”. E aici un adevăr și un rafinament al spiritului, o anumită brutalitate proprie sincerității depline ce rănește încrederea în rațiune. A reconstitui un timp, fie chiar apropiat, mi se pare totdeauna o infidelitate. Dreptunghiurile de carton găsite, dacă nu mă înșel, într-un album mai vechi de familie, reprezentau portul de altădată printr-o imagine a timpului ce nu poate fi pusă la îndoială: câteva corăbii, ușor stilizate, o vedere de ansamblu care pe atunci trebuie să fi însemnat o performanță și aș putea să-mi închipui chiar și zimbetele admirative ale acelor contemporani, mie necunoscuți.

Istoria sentimentală a portului este pesemne cu mult mai veche decât ne-am putea închipui și totdeauna voi vorbi numai cu pietete despre marile porturi care dintr-o copilărie, niciodată înlăturată îndeeajuns, m-au fascinat. Astăzi o imagine de ansamblu a portului trezește oricui uimirea și, firește, superlativale, dar asta nu înseamnă că mie nu-mi mai place să-mi amintesc de imaginea dinții a portului rămas în memoria unui copil pentru care nu mai avea taine. Și pesemne că o astfel de imagine (mie devotată) mă va urmări și peste mult timp. Tot așa pot lesne să-mi închipui lângă chipul de oțel și sticlă al portului de azi pe călătorii greci și turci, veniți aici în iernile aspreșiatit de îndepărtate, îmbrăcați în postavuri grele, cu bumbi strălucitori, aducând mătăsurii, purtate apoi de doamne de-o fragilitate aproape neomenească, vinuri scumpe, vite puternice de pe meleaguri cu nume atit de catifelte. Este neîndoielnic că toate acestea au existat chiar pe aceste locuri, este neîndoielnic că negustorii veniți din prea îndepărtate ținuturi au îndurat iernile aspre ale acestei mări și atunci fanfanzia nu mai poate fi privită nici-cum cu reproș.

Portul de azi este o istorie vie și poate din cele mai frumoase. Farmecul și misterul acestor locuri trebuie întreținut îndeajuns pentru a te simți solidar cu un întreg trecut. Un oraș așezat la mare este totdeauna un oraș dăruit de zei pentru că marea înseamnă pentru mine eternitatea însăși. E și aceasta una din fericirile mele clandestine, orgoliu de a mă ști născut chiar pe aceste locuri. Și aceasta fără nici-un fel de exces sentimental, ci mai degrabă din fidelitate atit de prețioasă pentru mine.

VASILE PETRE FATI

OAMENII

O așezare, în chiar inima vîntului, cu contururi iluminate de soare masiv, miez inefabil de vers obosit de cuvinte și revărsat copios în elementele dinții. Așa gîndeam Portul înainte de-al cutreiera, de a-i cunoaște farmecul. Farmecul? Ce feminină reacție, mi s-ar putea reproșa. Portul cere, dimpotrivă, incantații bărbătești, pentru că bărbătesc și aspru e ritmul orelor aici, încordat și arid de totalitate efortul brațelor; metaforele nu își plimbă, tîhnite, grațioasa lucrătură. Praful colorează danele, intens, soarele curge, torențial, apa, privită de aproape, totem inform, cu ochi turburi, încercănăți cu riduri groase, de petrol. Și, toțiși farmec. Un farmec care nu neliniștește numai pașii cu tulburătoarea nostalgie a infinitului, numai irișii, cu orizonturi somnambule, numai inima cu abia ghicita topoală a dorului. Ar fi doar o dimensiune sentimentală ușor convertibilă în simulare beatitudinii de stepă. Este ceva mai mult, ceva care scapă privirilor fugare. Traversînd, pur și simplu, bazinul portuar, într-o mică șalupă neutră, totul, în jur, pare încremenit într-o reflexivă nemiscare. Doar brațele uriașelor macarale, fisurînd albastrul, ar putea da o idee, dar foarte vagă, despre ce se întîmplă pe dane. Mari albatroși, obosiți de aventura mării, vapoarele odihnesc, absente, ignorînd timpul. Dar timpul lor — succesiune amețitoare de limite — se dizolvă în minutele marinarilor, atît de nerăbdători să ajungă acasă, atît de nerăbdători să reintilnească stelarele singurătăți. Trebuie, neapărat, pentru a înțelege ce este portul, să te amesteci printre muncitori, printre macaragii, să te integrezi, cît de cît, forțotei ce însoțește încărcarea sau descărcarea unui mineralier, petrolier etc. Să te integrezi, e firește cam mult spus, dar oricum, numai să nu rămii simplu spectator — turist, raportînd totul la ilustrate și romane marine citite în adolescență. O zi, chiar o săptămînă e mult prea puțin pentru a descifra misterul acestei mereu proaspete statornicii marinărești. Un bătrîn căpitan de vas constată — la capătul unei dimineți de muncă — cu o nedisimulată uimire: „De fapt, sint în con-

cediu”. Chiar și el, de la 20 de ani pe mare, se uimea în fața acestui „ceva” care refuză interludiile casnice prelungite, tîhna sufocantă de comoditate. Interogativi, i-am cerut definiții. Ne-a vorbit însă numai de Pierre Lotti, de lumea mirifică a Extremului Orient, de neîntrecuta măiestrie a artizanului chinez, de ce oameni minunați are echipajul navei; ne-a arătat, cu o tandrețe de îndrăgostit, fiecare colț al vasului său, dar, nimic despre romanticism, nimic despre peripecțiile — sute — cite vor fi fost, în zeci de ani petrecuți pe mare, și care, îndeobște, atrag romancierii. Dar nostalgia? Observați, deși ne mișcăm sub arcul acesta foarte trestrestru, de bunkere și macarale greoaie, deși atingem cu privirea pulberea cărămizie a minereului sau amăgitorul contur al unui bulgăre de sare, deși, deși... nemărturisit, în fiecare din oamenii cu care ne înfilnim în port și cu atît mai mult pe un vas, căutăm caractele rare ale temerității. Nostalgia se pulverizează, mi se spune, în gesturi cotidiene, centrifuge, și acolo, în larg, cine poate ști ce pluralitate de nume o fi avînd! Îți dă, îmi închipui, un sentiment de deplinătate confruntarea cu zarea erodată de ocean, verticalitatea rară, umanizată, în spațiul circular, galopînd pe orizontale edificii fluide. Îți dă nebanuite satisfacții popasul pe cine știe ce îndepărtat meridian, bucuria mai ales că aceste culori, ale țării tale, sînt respectate și, prin ele și tu, marinarul continuu. Despre asta ne-au vorbit, cu glas albit de emoție, oamenii de pe vapoarele românești. Despre asta și despre steaua polară care, într-o dimineață, a coborît la prova pentru a răsplăti, liric, modestia.

CARMEN KEHIAIAN

PLECĂRILE ALBASTRE...

S-ar părea că nimic nu este mai poetic și nu se impune mai pregnant minții spectatorului comun decît imaginea aventuroasei figuri a marinarului, prin definiție dintr-o tipologie de excepție. Nutrit cu lecturi anumite și cu legende ce se amplifică monstruos cu fiecare metru de la oricare din ieșirile portului, acesta va rămîne mereu cu nostalgia piratului curtenitor sau a berbantului vespnic distrat scoborît din Lotti sau Jean Bart. Vasele ce se zăresc imposibile de pe buza falezei, învăluite aristocrat de ceață și de brațele mereu într-un vals ale macaralelor, atrag magnetic i-nimi tinere, unele ce le vor rămîne devotate pentru totdeauna. Pavilioanele grațioase cern fin din magia depărtărilor și fetele consimt să-și lege de ele întreaga viață. Căci marea, femeie nepăsătoare, poate singura ce-și risipește fără pudoare aura la lumina realității cotidiene, mai puternică decît orice femeie sau decît toate femeile pămîntului, seduce definitiv orice suflet ce-a îndrăznit să-i calce apele

fie chiar și numai cu privirea. Vizitînd portul și apoi citeva vase din flota maritimă, m-am izbit de cifre și coloși ce n-au nimic cu povestirea romantică ci cel mult cu visul cel mai fantastic. În danele din portul nou veghează strămutați, vizavi de hambarele lui Saligny, munții Lupenilor și cei ai Slănicului, apropiați cum nu s-ar fi crezut vreodată. Minereul și sarea, conglomerate bizare ce dau un alt contur vizual unui teritoriu pînă ieri inexistent, abia ridicat ca o insulă Delos din mare, uimesc imaginația prin evidența lor continuă. Și oamenii ce însuflețesc acest spațiu comprimat acoperă cu noblețea lor teama vizitatorului de zecile de mii de tone ce-l impresoară. Un familiar al globului, comandantul Ion Bogdan m-a întîmpinat pe vasul Hunedoara într-un interior modern și confortabil, cu modestia și cu acea ironie inconfundabilă cu care privește întotdeauna un adevărat marinar oamenii exaltați ai uscatului. Deosebirea de fir și de viață — asprimea, laconismul ce se imprimă adînc în modul de comportare al marinarului dîndu-i un statut propriu, dezvăluie o gingășie a tăcerilor și a nostalgilor familiale pe care noi ca pămînteni le-am pierdut — se vede cel mai bine în confruntarea directă cu vaporul. N-am aflat nimic despre furtuni sau alte primejdii. Comandantul își acoperă grijului comoara lui de vise și fapte ce-i punctează anii hotărîndu-se să-i rămînă discret, fidel ca unei adevărate iubite. Întîmplările neobișnuite lipsesc poate tocmai pentru că ele intră în tipicul vieții cotidiene, lucrurile sînt aparent normale, oamenii își vîd liniștiți de treabă. Mă gîndesc că atunci cînd vor apare rîndurile acestea ei vor fi undeva prin mijlocul oceanului. Rezervat, căpitanul Ghionda Constantin îmi vorbește între două comenzi despre literatură (este un cititor al revistei), despre cei patru copii, despre soție.

Și totuși marea... Peste tot vinzoleala dinaintea plecării. Mă întreb cum se va mișca acest vas cu un deplasament de 32.540 de tone. Dar de ce să mă mir mai întîi? Tone, cifre exacte, plan îndeplinit, disciplină și o incredibilă curățenie. O imagine se modifică vertiginos dar romanticismul, dorul de ducă te scutură mai departe. Ai pleca chiar atunci, oriunde, fără nici o rețineră. Și-l invadez în acel moment chiar și pe simplul marinar mai norocos decît mine ce poate să se bucure cel puțin de oargă infinită de nuanțe născute din jocul soarelui cu cerul și apa.

Pe seară, am plecat cu inima grea și tristă ca și cum aș fi pierdut o mare bucurie. Bizar, nicicînd nu m-am simțit mai mult legat, după două ore, de o lume. Marea își întinsese și asupra mea parfumul ei de mosc al depărtărilor.

M. ROZNOVEANU

poți să le combați cu toată energia dacă este cazul. Dar să le disprețuiești cu suficiență, să nu le bagi în seamă, și să-ți întemeiezi „documentarea” exclusiv pe izvoare străine, multe de calitate foarte relativă și uneori de-a dreptul inferioară, iată o atitudine care nu poate avea admirația noastră. În special la unii publiciști tineri (am adunat un întreg dosar de articole despre critica literară) se observă acest tic: se ia primul studiu străin care pică în mîni, este rezumat și compilat avid, cu mai multă sau mai puțină personalitate, și... „eseul” este gata. Nimeni nu-și pune întrebarea dacă aceleași idei au mai fost formulate anterior și în românește, dacă în critica noastră există sau nu anticipări ale acelorai idei, dacă izvorul străin folosit este sau nu specific, face autoritate, relevă o competență reală etc. Există naivi care cred că (luăm doar un exemplu la întîmplare) George Steiner sau Claude-Edmonde Magny sînt foarte... mari teoreticieni ai criticii literare, se reped asupra lor, au sentimentul unei mari revelații și citatele încep să curgă... A nu avea încredere în izvoarele românești corespunzătoare și a întîrește superstiția superiorității absolute a izvorului critic străin (a oricărui izvor, chiar dacă

IPOSTAZE

Încep și sfîrșesc totdeauna peregările solitare de-a lungul frun înalte de pămînt, ridicată pareă nume să susțină șoseaua și s-o de partă de golf, cu sentimentul sînt subiectul cunoașterii unei lui care nu-și va lăsa niciodată depl dezlegate tainele. De cele mai multe ori înlesnesc pr virilor hoinăreala și cu o volupta abia ascunsă le îngădui să rătăcea că, să se incurce în țesătura miraculoasă pe care o fac și refac m reu, acolo în port, oameni și fir fire-punți, fire-catarge, fire-sun din chemarea sirenei, fire-sin nervuri pe plaul unei frun uriașe, dantelării de țevi... bra lungi de macarale sever proșu pe cer, toate statornic legate într geometrie metalică de nedescifr în fața unei porți așa de larg de chise spre lume, ca la intrarea i cetatea albastră a mărilor, gîndi își uită menirea și te trezești plî tînd între veghe și absență, în tim ce ochiul continuă să-și caute cor tururile. Cine îl cunoaște cu ade vărat? Să-l arăt călătorului, la fr ceput, cînd ochiul n-a întîlnit încă marea slobodă și hamul de fier i de piatră prin care oamenii au în blînzit apele pentru corăbiile lor. Ar apare ca expresia cea mai dern nă a forței și-a siguranței. Sau abi la sfîrșitul zilei cînd portul desfă

MARIAN

acasă

Țară cu suflet de ape
mireasă de dor și culoare
ard diamantele doinelor
în diademe de sare

galbenul ploilor repezi
amfore umple și încă
miroase a vară-nnoptată
și soarele darnic e încă

șurat ca o simfonie a muncii și-i
împlinirii s-ar limpezi într-o ima
gine greu de uitat?

Oricum i-aș pîndi acestui posibi
însoțitor fiecare gest, fiecare mișca
re, fiecare cuvînt, așteptîndu-i u
mirea, față în față cu caleidoscopul
acela straniu, ivit pe neașteptate
la picioarele lui, pe buza de jos re
vărsată a mării, căutîndu-i pe față
încîntarea, simțîndu-i răsturnate,
contrazise toate imaginile culese
cîndva din cărți, sau de aiurea.
Pentru că există un port în miș
care, al oamenilor, al marinarilor
simpli, fără pipă și barbă, dar nu
mai puțin trecuți prin primejdii
decît cei legendari, ai broderiilor
de semnale morse care se țes în
aer legînd pe cei de acasă de cei
plecați pe mare pînă la capătul lu
mii, al celor care îngrijesc și re
pară navele, al celor care le în
cercă și descarcă..., după cum există
un port al celor care se străduiesc
să-i fixeze în piatră altă imagine,
al digului care așterne trepte în
mare domolindu-i furia, un spațiu
al labirintelor de chereștea pe care

Un moment important din viața unei culturi, moment pe care îl trăim și noi în lumina recentelor propuneri ale tovarășului Nicolae Ceaușescu, privind îmbunătățirea activității ideologice și cultural-educative, il constituie intensificarea spiritului critic. Acest proces ce implică o receptivitate restrictivă și necesitatea sintezelor permanente este în măsură să dezvăluie raportul de situare al unei literaturi moderne atît față de o tradiție a ei cît și față de alte culturi. În virtutea celor spuse, acceptarea fără discernămint a unor modele autohtone sau a unor modele literare străine în fața cărora unii se prosterneară rămînd cu obstinație la experimentul epigonic, nu fac onoare celor în cauză și nici domeniului în care se manifestă. În alt sens, ignorarea unei tradiții pentru epatarea cu orice preț, fie chiar și numai bibliografic, sînt străine creatorului format și personalității autentice. Preluarea critică a tradiției și receptarea matură a valorilor umanității rămîn semnele distinctive ce atestă noblețea acelu sistem aflat într-o permanentă restructurare, ce se numește cultura națională. Prin această latură, literatura și cultura noastră în genere se revendică punctului de vedere critic al filozofiei marxiste. Aceasta fiind spuse, după exordiu în care s-au schițat teoretic citeva dintre punctele posibile de discuție, trecem cu-vîntul invitațiilor noastre — critici și istorici literari, teoreticieni și esteticieni — ce vor aborda concret unele probleme ce se impun și se regăsesc în raza vizuală a cîmpului lor de activitate.

T

comunicarea artistică

(Urmare din pag. 1)

Trebuie, desigur, să fim receptivi la diversele modalități artistice, cu condiția să nu cădem în imitația servilă, în mimetism, în maimu-

țărirea noutăților de ultimă oră. Literatura română a dat în ultimii ani citeva opere de valoare prin care ne putem confrunta cu creații similare de peste hotare, dar a plătit și un tribut aprecia-bil modelor, îndeosebi în materie de așa-zisă „comunicare” artistică. Am ajuns să nu mai înțelegem poezia, dar nici măcar proza și teatrul. Au apărut romane ermetice,

piese ininteligibile. Aici pretinsul talent e la un pas de impostură. Dacă publicul educat nu receptează asemenea opere, criticul, exponentul lui cel mai avizat, n-are nici el de ce să le exalte. O întoarcere la claritate, la exprimarea mai puțin cifrată a ideilor, sentimentelor și aspirațiilor omului zilelor noastre, ni se pare unul din comandamentele literaturii române actuale.

AL. PIRU

contra epigonismului

Una peste alta (fără a-i contesta o serie de merite evidente, afirmate îndeosebi în ultimul deceniu), critica noastră actuală nu pare să fi arătat suficient spirit critic într-un domeniu în care intervenția sa este esențială: combaterea epigonismului. Fără înlăturarea acestui fenomen negativ, critica noastră nu va putea să-și dobîndească niciodată adevărata sa independență, maturitate și personalitate. Două aspecte, mai ales, sînt mai mult decît evidente. Se constată în sfere destul de largi o anume servilitate și docilitate față de referin-

țele, izvoarele și „bibliografia” străină. Departate de noi gîndul de a exclude documentarea, confruntarea și raportările de ordin comparatist. Nici o literatură nu se poate izola; critica, estetica și istoria literară cu atît mai puțin. Aceste discipline studiază fenomenul literar în totalitatea interdependențelor sale dialectice. Dar cînd constăți cu cită aviditate și religiozitate se citează cele mai neînsemnate texte, cele mai mediocre și banale articolașe din presa literară curență (îndeosebi franceză) și se ignoră în mod sistematic studiile românești pe aceeași temă, cel puțin de aceeași calitate, nu poți să nu constăți că acești autori sînt victimele unui adevărat complex de inferioritate, cînd nu intervine snobismul și falsa intelectualitate preocupată nu de substanță, ci doar de modă, de „ceea ce se poartă”, de stilul à la page.

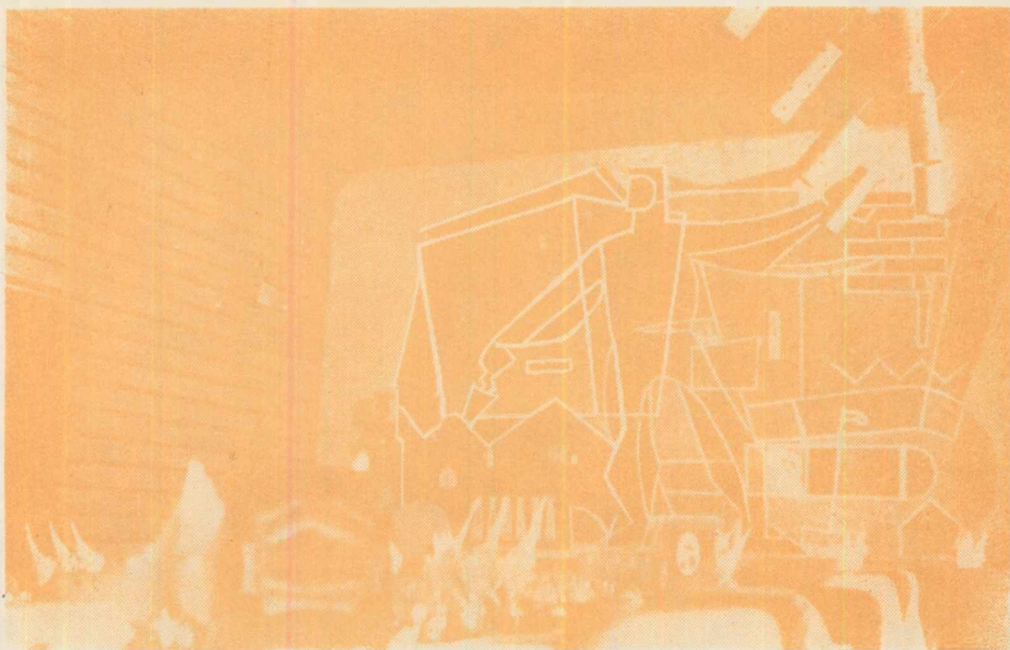
Am verificat nu o dată această neplăcută situație într-o serie de probleme literare care ne-au preocupat îndeaproape și în sfera cărora ne-am propus să urmărim tot ce se publică în românește. Au apărut la noi, în ultimii ani, studii onorabile despre avangardism și literatura modernă, teoria literaturii și a criticii literare. Poți să fii sau nu de acord cu ideile lor,

opinii

SPII

străini constituie, în unele cazuri, și o metodă de a combate și arunca în umbră anumii critici actuali incoezi, concurenți, care te depășesc sub un aspect sau altul. Dar cît de minor și meschină este procedeul! Să citezi pe primul venit numai ca să nu amîntești de colegul, contemporanul și compatriotul tău, care te irită, sau care nu te admiră... La fel de penibilă este și cealaltă față a epigonismului: teoria că Maiorescu, Lovinescu, Vianu, Călinescu ș.a. ar fi de nedepășit, pe nici o

Rețeaua comercială clujeană – promptitudine, modernitate

- Restaurante în stil ardelenesc, cu orchestră de cea mai bună calitate.
- „Hubertus” — local de faimă internațională.
- Orice temere de contraindicație — alungată; „Vita dulci” oferă prăjituri după rețete strict medicale.
- Un succes extraordinar: „Gospodina” cu semipreparate și preparate reci.
- Vreți să faceți copilului dv. o surpriză de neuitat? Duceți-l la „Trei iepurași”!
- O rețea de-a dreptul impresionantă: 198 unități de alimentație publică, 268 „alimentare”, 293 unități pentru desfacerea produselor industriale — perfecta deservire a populației.

Oraș cu veche și puternică tradiție culturală, Clujul este totodată și unul dintre cele mai frumoase centre urbane ale țării, loc de sinteză a vechiului crescut de-a lungul secolelor cu noul, născut de epoca socialismului. În peisajul tradițional al orașului au fost integrate cartiere ca „Grigorescu” și „Gheorghieni”, dotate cu blocuri ultramoderne de lo-

apărat restaurantul „Intim”, o inovație extrem de reușită: aici nu au acces decît femeile... De o aleasă prețuire se bucură și localurile Moca-bar din piața Mihai Viteazul, Cafe-bar, Urania, Primăvara... Satisfacerea tuturor gusturilor, promptitudinea, amabilitatea, abundența — iată coordonatele co-

cuințe, spații și complexe comerciale, localuri de cultură și agrement etc. În cartierul „Gheorghieni”, de pildă, se află marele complex comercial „Mercur” renumit prin varietatea, abundența și promptitudinea serviciilor. În centrul orașului a

merțului clujean. În canicula estivală, consumatorul va prefera, fără îndoială, spațiile deschise, grădinile, răcoarea verdeții. Așa se face că, în fiecare seară, există o masivă afundență de consumatori la grădinile de vară Continental, Parc și 1 Mai care satisfac cele mai pretențioase gusturi. Nu numai în materie de alimentație publică — spunea tov. Ion Bodocan, directorul adjunct al Direcției comerciale a județului Cluj — comerțul clujean este la înălțimea cererii tot mai mari a consumatorului; și în celelalte direcții există preocupări foarte largi. Așa se explică creșterea cu 8,2 la sută a desfacerii în raport cu anul trecut, modernizarea vechilor spații comer-

cială, dotarea acestora cu aparatură de ultimă oră precum și crearea de noi spații.

VALENTE SUPERIOARE IN REȚEAUA ALIMENTAȚIEI PUBLICE DIN CLUJ

Bucătărie de veche tradiție, în stare să satisfacă gusturile oricărui gurmând, oricît de fine, oricît de greu de îndeplinit — iată ce oferă, în primul rînd, unitățile alimentației publice clujene. „Hubertus”, de pildă, a cărui faimă a depășit granițele țării, oferă oaspeților săi mincăruri dintre cele mai fine: căprioară, fazan, mistreț, iepure. Nu mai vorbim de serviciul ireproșabil, de clădirea originală, somptuos decorată, cu bogată ornamentică interioară, datorată plasticienilor clujeni. Este lesne de închipuit atmosfera de distincție a acestui local unde preparatele vinătoarești pot fi din belșug „stropite” cu vinuri albe sau negre de înaltă clasă, seci sau demiseci, aseasonate la factura felurilor de carne. Se înțelege — totul servit de către un personal ultracalificat, prompt, care a contribuit și contribuie din plin la faima de care se bucură „Hubertus”. La „Transilvania”, restaurant decorat cu motive aparținînd stilurilor someșan și năsăudean, consumatorii pot găsi oricînd preparatele bucătăriei ardelenesti tradiționale: antricot de vacuță și rumenul cotlet de porc à la Sighet, piine caldă, cu miezul pufos, coaptă în cuptorul restaurantului, vinuri delicioase, care-ți mingie cu ales buchec cerul gurii, furnizate de pivnițele „Someșul”, de veche și bună tradiție. Dar „asistența gastronomică” pe care o oferă alimentația publică clujeană nu se limitează la rețeaua restaurantelor. Sinteți grăbită, stimată gospodină? Vreți să-i faceți soțului dv. o surpriză? Obligațiile profesionale nu vă lasă, în cutare sau cutare zi, timp suficient pentru a pregăti dumneavoastră înșivă, masa de la un capăt la celălalt? Sinteți în criză de timp?

Nimic mai simplu decît rezolvarea acestei situații; preparatele și semipreparatele, pregătite după rețete îndelung studiate, vă așteaptă în frigiderile unităților „Gospodina”. Nu mai puțin de 46 de preparate și semipreparate reci sînt oricînd la dispoziția consumatorului, fie localnic, fie în trecere prin Cluj, în excursie către splendorile Transilvaniei. Să adăugăm la această impresionantă cifră, 60 de sortimente de foietaje și prăjituri de casă. La caramangeria „Gospodinei” se găsesc, ca la orice gospodină demnă de acest titlu, mititei și cirnați de porc proaspeți, gata să fie serviți cumpărătorului direct din depozitul frigorific. O probă a succesului de care se bucură această inițiativă a conducerii rețelei clujene de alimentație publică este numărul celor care apelează la serviciile „Gospodinei” — practic mii de oameni. O altă rodnică inițiativă este construirea bucătăriilor de bloc. Numai în cartierele Dr. Petru Groza și Gheorghieni există peste 700 de

abonați la aceste bucătării. Numele „Vita dulci” este foarte cunoscut, de asemenea. Cit ii privește pe cei care țin dietă, produsele acestei întreprinderi de alimentație publică se bucură de mare renume, deoarece cofetarii de la „Vita dulci” au elaborat, pornind de la fapte de ordin medical, strict științific constatate, nu mai puțin de 18 sortimente dieteti-

ce: prăjituri, cafea și înghețate fără zahăr, preparate pe bază de zahăr.

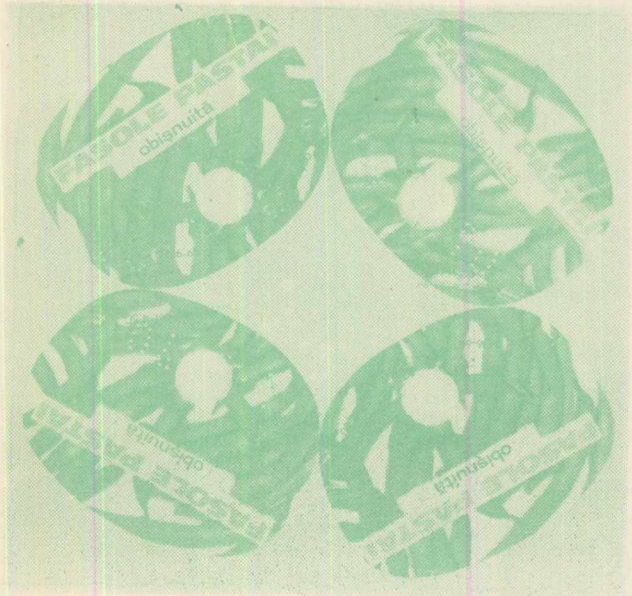
Pentru hepatici s-a elaborat rețeta unor prăjituri fără gălbenuș de ou, batoane cu brînză de vaci, plăcintă cu mere etc. Pentru bolnavi cu afecțiuni renale ca și pentru cardiaci s-au pus în consum prăjituri fără

sare, cu doza de grăsime prescrisă sub control medical. Nici copiii n-au fost uitați: „Trei iepurași”, cofetăria lor favorită, frișca, ciocolata, alunele, bomboanele etc. întruchipează, în figurine deosebit de reușite, vietățile din microuniversul copilăriei.

O fabrică modernă, în plină dezvoltare

Dacă pornim de la situația de acum a Fabricii de conserve din Arad (o sută de sortimente, productivitate din ce în ce mai ridicată, calitate excepțională a produselor, exportate în peste 20 de țări) un scurt istoric al dezvoltării sale va fi cit se poate de grăitor, demonstrându-ne cum ritmul general al dezvoltării noastre a făcut posibil ca o simplă uscătorie, o instalație primitivă, precară, de deshidratare a citorva sorturi de legume să devină, într-un timp relativ scurt, o mare și modernă fabrică, bine cunoscută atât în țară cât și peste hotare. Pentru că, performanța Fabricii de conserve din Arad este, neîndoiește, greu de atins. Ea vorbește convingător, credem, despre climatul de înaltă responsabilitate a colectivului de aici, despre strădania acestuia de a face din calitatea produselor o preocupare de interes cotidian. Să ne întoarcem, însă, în timp pentru a-i urmări dezvoltarea. A fost construită în anul 1941, de către o societate anonimă, nu cu scopul de a spori posibilitățile de aprovizionare ale populației, ci de a specula conjunctura războiului hitleist, de a obține profituri cât mai mari de pe urma unor prețuri artificiale, ridicate. Iată de ce, momentul naționalizării are, pentru această unitate, o dublă semnificație: începând cu această dată a fost destinată nevoilor reale ale populației întrevăzându-se, totodată, perspectivele progre-

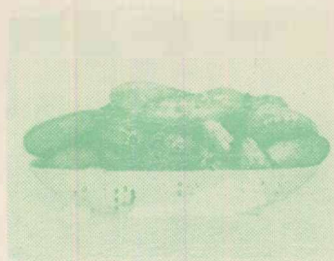
sului tehnic, ale extinderii capacităților de producție, măririi productivității muncii și volumului producției. Având la început doar două aparate de uscat legume, progresând tehnic de la an la an, a devenit o fabrică modernă, cu cinci secții de fabricație unde se produc conserve de legume, de fructe, de carne, must congelat și muștar. Instalațiile de mare productivitate (trei instalații de concentrare pentru pasta de tomate și must concentrat, patru batoze pentru mazăre, zece mașini de închis recipiente, o instalație pentru muștar, zece motostivuitoare și electrostivuitoare, două mașini de spălat recipiente), ca și interesul acordat tuturor factorilor productivității muncii, creșterii producției și calității acesteia au făcut ca dinamica principalilor indicatori să fie din ce în ce mai mare. Astfel, față de anul 1950, valoarea producției globale a fost, în anul 1971, de 20 de ori mai mare; de la 10—15 sortimente, fabricate în anul 1950, în anul 1971 se produc peste 100 de sortimente; productivitatea muncii a crescut și ea într-un ritm mereu ascendent, înregistrând valori superioare. Sînt cifre care vorbesc, credem, cu suficientă elocvență despre profilul unei unități socialiste moderne care a cunoscut o mare dezvoltare și în care preocuparea pentru calitate și diversitate este deosebit de vie.

Sarcinile de producție sînt realizate

Vorbind de profilul general al Fabricii de conserve din Arad, de atmosfera de înaltă responsabilitate pentru soarta producției, trebuie să cuprindem, într-un tablou general, acele elemente, acei factori de care depinde, în ultimă instanță, crearea celor mai optime condiții pentru îndeplinirea și depășirea planului. Interesându-ne de măsurile care au fost luate pentru îndeplinirea sarcinilor de plan pe semestrul I al anului în curs, am aflat că acele sortimente care, din motive obiective, nu puteau să satisfacă necesarul planificat au fost imediat înlocuite asigurându-se astfel, atât la valoarea producției globale, cât și la valoarea producției marfă, importante depășiri. Principalii indicatori financiari ai semestrului I sînt pozitivi: valoarea producției marfă vîndută

și încasată a fost realizată în proporție de peste 150 la sută

realizându-se în acest fel însemnate beneficii: cheltuielile

la 1000 lei producție marfă au scăzut simțitor realizându-se, totodată, sarcina de reducere a prețului de cost: au fost realizate economii la toate elementele de calculație, toate produsele semestrului I fiind rentabile. A fost depășit planul valoric de livrări la conservele de legume, gem, compot, dulceață, sirop, marmeladă, muștar etc. Din acest punct, putem aborda și perspectivele. Sîntem informați că se va da o atenție deosebită reducerii consumurilor specifice și, în general, tuturor cheltuielilor materiale de producție cum și colaborării mai strîns cu centrele întreprinderii pentru controlul culturilor, recoltarea la timp și livrarea către fabrică a materiilor prime recoltate. La toate aceste preocupări, de care depinde în mod direct soarta producției se mai adaugă sarcina unei deosebite atente pregătiri și întrețineri curente în exploatare a utilajelor, pregătind din timp piesele de schimb și materialele necesare pentru a se evita orice stagnare a producției. După cum ne-a asigurat inginerul Traian Moțiu, directorul fabricii, „colectivul de specialiști ai întreprinderii va avea și în continuare o preocupare susținută și metodică pentru diversificarea producției și ridicarea continuă a calității acesteia”. Rezultatele de pînă acum sînt cea mai bună dovadă că vorbele vor deveni fapte.

mazăre
verde foarte fină

fasole tăiată

fasole tăiată

copiii de oriunde le-ar solicita pentru jocul lor de-a „v-ați ascunse-lea”, al urzelii complicate de conducte prin care se scurge viscos și lenes petrolul, al lăzilor de portocale care umplu cu parfumul lor, altul decît al mării, tot cheul.

Dar el nu înseamnă pentru trecătorul grăbit, care își are drumul zilnic spre casă pe malul de sus al portului, ca și pentru turistul la gîtul căruia atîrnă nelipsitul aparat de fotografiat (inutil, dacă nu înregistrează o dată cu imaginea o anumită trăire), mai mult decît un șantier oarecare, e drept avantajat de decorul inedit, de un albastru lucios, al mării, unde oamenii sînt angajați într-o agitație continuă, de neînțeles pentru cel ce privește de la o depărtare atît de mare.

Fără să fi avut măcar un unchi marinar care să mă încinte cu poveștile lui, fără să mă fi jucat în copilărie printre ierburile de pe Valea Portului, fără să fi petrecut măcar o zi acolo la dana unde trag vasele oboseite de umblat, întotdeauna am simțit că portul face parte din mine, nu numai pentru că m-aș fi născut aici, dar și pentru că el m-ar fi născut!

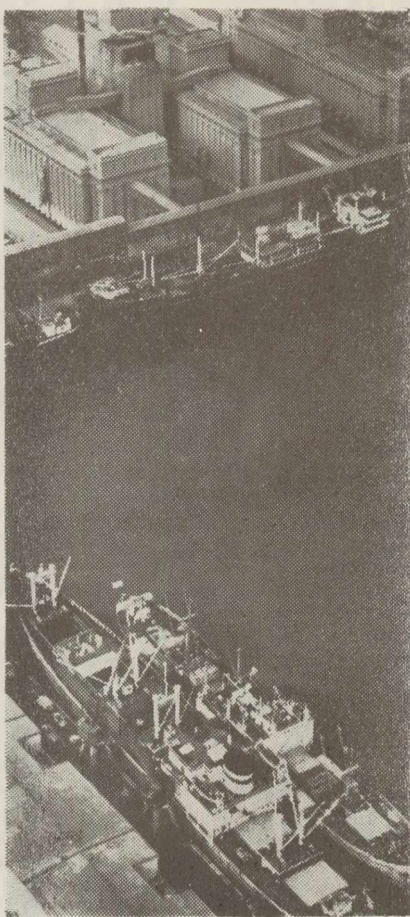
Există un port al celor care îl descoperă o dată cu trenul care coboară din cîmpie. Îndată ce acesta cotește spre gară, marea, îndepărtată, se transformă în cer. Un cer care răsare neașteptat, de pretu-

nă la briu, cu ceafa și spinările pirlite de soare, la fel de arămii ca și inima de stejar pe care o pun „în pachete”, prind cablul cu palmarii, îl sucesc, suieră spre cer de unde mogildeața văzută prin sticlă le face semn cu mina, scurt — „am înțeles” — și coțada se așează cuminte pe plăcile de fier. „Poftim, zice Mircea Voinescu, ofițerul doi, eu îi spun dumnealui (și-l arată pe timonier care clatină neînduplecat capul a negație) eu îi spun că voiajul a ținut 99 de zile și el — nu și nu!” „Stai, domnule, sare Ștefan Dinu, n-am plecat la Hereké? Din Turcia n-am plecat în Nigeria, apoi în Gambia, la Bathurst? Pe 24 aprilie nu eram la Las Palmas? Am ridicat ancora pe 8, din Constanța — nu fac 98 de zile?” „Nu, 99!” „Nu, 98, țin minte, că ne-a dat banii înainte de plecarea...” Îi urmăresc amuzat, mi se pare că o zi în plus sau în minus, pe lângă trei luni și aproape jumătate, e un fleac, deschid gura ca să fac cuvenita remarcă dar mi-aduc aminte că, mai de mult, Nicu Doiciu, zis Vidocq, de pe „Oradea” se supărase strașnic — „crezi dumneata că o zi nu-nseamnă nimic, ia să vezi ce va să zică să vii în țară cu cîteva ceasuri mai devreme”... Un fir de lumină se joacă pe geamul radarului, girocompasul stă încremînit, stația specială S.O.S. „automată pentru caz de naufragiu” — spune Mircea și ciocănește mecanic cu degetul în unghi în tăblia mesei — aparatul pentru măsurat tangajul, telefoanele, tot acest microunivers tehnic, creierul și nervii vasului, se odihnește. Mă uit la „Philip's World Map”, întinsă cit un cearșaf — Mediteran Sea, Gibraltar to Alcantara, Port Aguilas, Salobrena Anchorage, Cape Spartel to Cape Ferrat, mă gîndesc la livezile de măslini ale Valenciei, trebuie să fie cald în Mediterană, e cald și aici, nespus de cald, afară trebuie să adie briza. Cit de cit, pereții de fier ai navei se incing repede, Huelva, Quadalquivir, Puerto Real — ce frumos scria Geo Bogza despre Spania însingurată... Soneria zbirnile scurt — „poftiți, a venit, vă așteaptă în salonaș”.

☆

„Va să zică dumneata vrei să scrii despre mine... Eu ziceam să scrii mai bine despre nava asta, despre echipaj.

...Da, bine, știu, un portret, cum ziceți dv., gazetarii, un prim-plan. M-a anunțat și televiziunea, să vedem, poimîine plecăm, cînd m-oi întoarce. Serie: sînt de fel din Dîngeni, botoșenean, am rămas de la doi ani orfan de tată. Mama m-a dat la normală, voiam să mă fac învățător, totdeauna mi-au plăcut copiii, n-am, din păcate... În '31 am întrerupt, n-am mai putut urma, cu ce era să mă țină? M-am angajat la Ripiceni, la fabrica de zahăr, se lucra numai din septembrie pînă în martie, învățătorul din sat, care mă îndrăgise, m-a chemat ca suplinator că era lipsă. În 1934 am fost încorporat în marina grănicească, la Brăila. Am terminat sergent, în civilitate m-am angajat la finanțe dar n-am stat, am plecat repede, treabă era aia, să te pună să ridici boarfele oamenilor pentru impozite? Dumneata ești tînăr, nu știi. Așa, va să zică. Am citit un anunț, „Semere-ul” avea nevoie de marinari și, pe 13 noiembrie '37, m-am ambarcat. Am venit, uite, colo, la etajul II (la o azvîlîtură de băț de hubloul salonului se află clădirea cenușie a Gării Maritime) și m-au numit „asistent de

● Silozurile din portul Constanța.

punte” — 602 lei și un șiling și trei pence pe mare. Am plecat în prima mea cursă în iarna lui '37, Istanbul-Pireu-Salonic-Stilida-Hios-Istanbul-Constanța-Galați, 30 de zile fix, era pe vremea Comisiei Europene a Dunării, dacă întîrzi ai zi, plăteai taxă (!!) — da, nu te mira, S.M.R. plătea taxă la CDE, nu-ți amintești ce spunea Jean Bart în „Europolis” despre comisia europeană? Nu era ca azi, să fim suverani la noi acasă, alte timpuri... În '945 eram ofițer trei, pe „Ardealul”, din '47 pînă în '51 — ofițer doi, în '51 am luat brevetul de ofițer unu, după cinci ani am fost brevetat căpitan de cursă lungă. Am avut norocul să intru la început sub mina comandantului Bădescu, lup bătrîn de mare, are peste 80 de ani, profesor excelent, mi-a fost ca un tată, am mare stimă pentru el. Cînd o veni televiziunea, o să aduc neapărat vorba, nu se poate să zici „marină românească” și să nu-l pomeniști. Am navigat pe „Mangalia”, „Sulina”, „Constanța”, „Hunedoara”, am fost la Fukuiama, în Japonia; de trei ani comand „Tirgoviste”...

— Pe unde ați mai umblat? — Afară de Australia, peste tot. Toată Europa, Africa — Alexandria, Nigeria, Congo — cu „Tirgoviste”, America, Brazilia — cu „Galați”, în India, la Madras. — Pe ce navă erați cînd ați fost primit în partid? — Pe „Ardealul”, în 1946, eram ofițer trei. — Decorații? — Prima dată, Medalia Muncii, prin 57-58, pe urmă Ordinul Muncii, îl am de vreo opt ani. — De cîrînd, am citit în ziare... — Da, titlul de Erou al Muncii Socialiste. (Îmi spusese Mircea cum s-a întîmplat: „mergeau” către Nigeria, mai aveau două zile de drum și a venit radiograma. Băieții l-au îmbrățișat, i-au cîntat „Mulți ani trăiască!”). bătrînul comandant zimbea stîngerit și se străduia să

nu plîngă). Dacă l-am luat, l-am luat și pentru că am avut parte numai de oameni de nădejde. N-am avut noroc să fiu învățător, dar am avut în schimb flăcăi cumsecade, care știu să pună umărul la greu. Cînd mă gîndesc că la anul, la 23 decembrie — știu și ziua, atît m-am gîndit la ea — o să fiu scos la pensie, îmi vine așa, nu știu cum, eu care am bătut drumul portului de atîta amar de ani, caut să mă deprind cu gîndul că trebuie să rămîn acasă, nevasta spune — Ștefane, eu am îmbătrînit acasă, tu — pe vapor...

☆

Și i se aburesc ochii. Contenesc vorba, din pietate pentru gîndurile bătrînului căpitan de cursă lungă, care a cutureierat toate coordonatele globului de-a lungul unei vieți de om, căruia i-a strîns mina, oaspete drag la bordul cargoului „Tirgoviste”, însuși tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului. Îl ascultam pe Ștefan Vasiliu, lup de mare dirz, modest și harnic, care și-a făcut din muncă crezul existenței, purtător — în heraldica superioară a epocii noastre — al titlului de adîncă rezonanță — Erou al Muncii Socialiste.

ALEXANDRU MIHALCEA

CĂLĂTORIE PE TĂRÎMUL CĂLĂTORIEI

Șalupa noastră se strecoară printre un petrolier și o macara plutitoare. — Acolo se construiește o dană, ne explică tehnicianul Vasile Beio-glu, arătînd cu mina întinsă o mică peninsulă. Camioane care par mărunt vin într-o nesfârșită procesiune pe fișia de uscat și își lasă povara înfimă în apă. Marea înghite nepăsătoare granitul, dar încet-încet un drum trainic se ridică la suprafață.

Înaintăm.

În stînga și în dreapta se întind nave de o sută pînă la două sute de metri, adevărate ținuturi plutitoare pe lângă al căror țarm tremcem. Bucegi, Katerina, Angelica, Transilvania...

Portul vechi a rămas de mult în urmă, iar portul nou se deschide pînă la orizont. Drept înainte se află țința călătoriei noastre: nava **Predeal**.

Pe măsură ce se micșorează distanța care ne separă de pereții masivi, nava crește în înălțime. Avem iarăși impresia unui ținut pe care va trebui să-l străbatem, de data aceasta a unui platou suspendat. Suim pe o scară metalică, legănată între pămînt și cer. Ne întîmpină comandantul Alfred Teodorescu care ne invită în interiorul navei.

Pe culoarele înguste și nichelate adie un aer răcoros, de pădure.

— Avem aer condiționat. Ce ne-am face la tropice?

Cabinele oamenilor din echipaj sînt închise. Deocamdată se încarcă încăpătoarele magazii ale vasului. Trebuie să primim de sus, din cabina de comandă, aceste adevărate hale pline de marfă. Podul rulant și macaralele de forma turnului Eiffel nu și-au încetat translațiile maiestuoașe. Ultimele baloturi plutesc lin pe deasupra punții, așteptate de încălătorii goi pînă la briu, arămii.

Coborîm un etaj și intrăm în cabina comandantului. Negrul de fum, care urcă pînă aici insinuat pe pârîme, ne-a impregnat mîinile. Ne

spălăm cu voluptate în baia mică și intimă.

Predealul pare o insulă, cu forme de relief variate. Jos, puncta întinsă ca o cîmpie pe care obosești străbătînd-o la pas. Aici, deasupra motoarelor vulcanice, promontoriul locuit al insulei. Imaginea geologică a munților de minereu, bordajul vertical asemenea unui versant, totul e văzut acum de la fereastra rotundă și umanizată a cabinei. O viață obișnuită va începe aici, în cabinele marinarilor. Ei vor minca nerăbdători în sala de mese, vor ride, se vor aduna în fața televizoarelor. Și această insulă, cu peisajul ei sălbatic, cu mica ei așezare omenească, se va desprinde de țărm pentru a ajunge, spre iarnă, în Extremul Orient. Noi n-am călătorit pînă acum decît în interiorul unei lumi care se pregătește să călătorească.

Cînd ne exprimăm dorința de a afla cite ceva despre itinerariul pe care îl va străbate nava, comandantul desfășoară în fața noastră o hartă ciudată, cu mări cafenii și continente albastre.

— E tipărită greșit, sîntem informați, dar noi știm că nu e nici o greșeală pentru că Marea Neagră, Mediterana, Pacificul sînt continentele marinarilor.

— Ce credeți, ca ziarist poți cunoaște viața de navigator?

— Numai ca ziarist, ne răspunde zîmbînd secundul Marin Grigore. Noi nu cunoaștem această viață, noi o trăim. Ce-am putea povesti despre ea? Ce-ați putea dumneavoastră povesti despre viața în oraș?

— Și nu orice ziarist, intervine comandantul. Am mai citit așa-zise jurnale de bord, aparținînd unor scriitori care au însoțit o navă. Să vă spun eu cam cum arată. La început, scriitorul descrie masa de dimineață, să spunem că a mîncat ceai și piine cu brînză și roșii. Apoi observă o muscă și pasajul emoționant e gata: musca venită cu noi, de acasă, musca transportată la mii de kilometri distanță în larg și așa mai departe... Ridem.

Comandantul ne vorbește apoi despre furtunile tropicale — cicloanele. E vorba de cicloane care se abat asupra ținutului — ne închipuim noi.

— E vorba de cicloane pe care trebuie să le evităm, ne lămurește Alfred Teodorescu. Iată ceva minunat. Să te strecorei, cu locuințe cu tot, printre vînturi, să fii mereu într-o lume pașnică.

— Există stații speciale la Tokio, Mauriciu sau Capetown care determină zonele de formare a cicloanelor...

În sala motoarelor, articulațiile de metal sînt îmbinate cu atîta precizie încît, privite de la intrare, dau impresia unor bijuterii. De aproape însă, totul se dilată enorm, o puilță are dimensiunea unui pumn de bărbat, iar o conductă — pe aceea a unui buștean. Exploziile înăbușite în recipientele cu pereți groși vor urni din loc nava și o vor duce pe cealaltă parte a pămîntului.

Acolo, înălțați spre un cer opus, dar cu picioarele pe aceeași planetă, oamenii din echipajul „**Predealului**” vor părea propria noastră imagine, reflectată în apă. Coborîm tăcuți în radă. Reintrăm în viața cotidiană cu unitățile ei de măsură, ne ocupăm locurile în șalupa care e autobuzul acestui ținut. Un ținut imens, pregătit pentru călătorii spre alte ținuturi.

ALEXANDRU ȘTEFĂNESCU

IMON

acasă la noi cerul poartă corăbii prelungi de-ndrăzneală
acasă la noi ceru-și pune imenși epoleți de betecală

spre inima ta vin năierii
ca spre o cetate frumoasă;
urcă pe buzele verii
cuvîntul de aur: acasă

tindeni, de după casele înșiruite de-a lungul liniei ferate, la capătul străzilor... O cîmpie imensă, suspendată, invadată de copaci ciudați, care seara, își schimbă la intervale egale culorile sub veghea opalescentă a farului nou... Dar cite altele nu sînt ipotazele portului și eu trebuie să constat cu o remanare încărcată de dorul depărtărilor că practic portul îmi este necunoscut.

DOINA BERCHINĂ

O VIAȚĂ DE OM

În așteptarea comandantului Ștefan Vasiliu, plecat cu treburi grabnice la căpitanie, stau la „comandă”, ascultînd vibrația uniform răspîndită în trupul colosului botezat „Tirgoviste”. Merg auxiliarele, lumea trebluiește la bord, dacă te răsucești pe scaunul cu șurub de fier, poți zări un arc din cercul pe care îl descrie ghiara unei macarale cînd zmucesc coțada ca s-o lepede în burta navei. Cițiva docheri, goi pi-

că are „rost” să faci „teorii” și după G. Călinescu. Meritele sale sînt considerabile. Dar nimeni nu poate pretinde cu seriozitate că gîndirea critică românească s-a oprit la G. Călinescu, spirit critic care n-a avut nici el inhibiții maioreștiene și lovinesciene. Se poate renunța la o critică stilistică, structuralistă, psihanalitică românească, originală, neaservită modelelor străine, numai fiindcă dimensiunile istorice și spirituale ale criticii călinesciene nu im-

coordonate stabile

„Fără îndoială, arma criticii nu poate înlocui critica armelor, forța materială trebuie răsturnată tot printr-o forță materială, dar și teoria devine o forță materială de îndată ce cuprinde masele”. Pe un neavizat l-ar putea surprinde această identificare dintre teorie și critică. Formula tînărului Marx (dintr-un studiu, în al cărui text

și celui marxist, superior sedimentat, în special. Iar „spiritul revoluționar” nu reprezintă în fond altceva decît tocmai desăvîrșirea „spiritului critic”.

Aceste adevăruri se verifică în fiecare activitate transformatoare, materială sau spirituală. În estetică nu mai puțin decît în celelalte. Arisotel s-a afirmat înfruntîndu-l pe Platon, renașterea a polemizat cu estetica medievală, romantismul — cu clasicismul, Hegel — cu Kant, Cernîșevski — cu Hegel, Croce — cu metafizica germană, Lukács — cu Croce. Marx și-a dezvăluit concepțiile despre artă în ascuțita critică a „adevărului socialism german”, a lui Eugène Sue, a lui Lassalle și — în privința unui filistinism inacceptabil — chiar și a lui Goethe. Afirmația leninistă a geniului tolstoian a presupus respingerea „tolstoismului”. Căci, tot vorba lui Lenin, „materialismul implică, ca să zicem așa, spiritul partinic...”.

Reamintindu-ne imperativul categoric al partinității comuniste, recente documente ale partidului nostru ne fortifică înaintarea. Ele dau un puternic impuls confruntărilor și înfruntărilor noastre în plan estetic-teoretic și practico-artistic. Într-adevăr, o cultură socialistă se poate dezvolta

liber numai în măsura în care își consolidează fizionomia proprie. Conștiința de sine marxist-leninistă implică și conștiința clară a tot ceea ce o desparte de orientările nemarxiste, opunînd-o celor antimarxiste.

Care ar fi liniile ideatice principale de confruntare din sfera esteticului? Aș enumera doar cîteva dintre ele: tendințele de scepticism, cinism și nihilism din practica și teoria artistică burgheză; manifestările de purism și de estetism, dornice, să „elibereze” arta de influențele vieții, pe de o parte, și de ale factorilor politici, etici, filozofici, pe de altă parte; încercările repetate de „formalizare” a actului creator; prostul gust, viciind conștiința estetică a publicului; înlocuirea artei majore prin surrogate sentimentalist-filistene sau „droguri” patologice.

Scriitorul însemnat nu are nevoie de îngăduința cercetătorului, tocmai pentru că este însemnat, iar cel neînsemnat — pentru că, oricum, nu are nici o însemnătate. Spiritul critic nu înseamnă lipsă de stimă sau pornire distructivă oarbă. Zonele de umbră se discern anume în folosul lumii. În încercarea de a înfrumuseța întinericul echivalază cu o simplă minciună. Tot astfel și în teorie. Avem la dispoziție suficiente idei

valoroase pentru ca să nu le „valorificăm” pe cele nocive. Raționalistii au îmbogățit nespus tezaurul gîndirii estetice milenare — de ce ne-am încăpățîna să lăudăm iraționalismul? Umanistii de diferite nuanțe s-au străduit neîncetat să descopere și să înmulțească frumosul — ce sens ar avea să preluăm obseșii antiumaniste? Marxștii se pot mîndri cu nenumărați aliați reali din trecut și din prezent — pentru ce să-i invente aliați fictivi?! Scriam o dată că în numele excesiv lăudatei „multilateralități”, unii ajung să se lepede de orice anume „latură” a lor. Eșuează adică într-un ecletism neprincipal. Adevărata multilateralitate a fost, este și va continua să fie ver-tebrată. Deschiderile ei nu sînt lipsite de statornicie. Mobilitatea ei își recunoaște punctele de sprijin. Ceasul care „curge”, al lui Salvador Dali, nu are darul să indice vremea exactă. Nici un om nu se poate orienta în absența unor coordonate stabile. Marxistul mă puțin ca alții. Spiritul său critic nu este decît reversul firesc al afirmărilor sale firești.

ION IANOȘI

IT CRITIC ȘI RECEPTIVITATE

încercare de „desființare” a celor care au îndrăznit — totuși! — să scrie despre critică și după Croce și după Călinescu și „după atîția alții”. Astfel de încercări țin de însăși esența, logica și progresul reflexiei literare. Experiența europeană cea mai curentă dovedește că se poate face teorie și după Croce, care nu s-a ocupat niciodată de structuralism, psihanaliză, arhetipologie etc., curente post-crociene foarte valabile. După cum și experiența propriei noastre critici dovedește (și va dovedi și în continuare)

plicau încă noile metode? Nu avem dreptul să încercăm întemeierea unei hermeneutici, unei critici de idei literare, numai fiindcă predecesorii noștri nu și-au pus astfel de probleme? Cu această mentalitate nu s-ar mai crea nimic nou, original, în cultură, și critica noastră literară ar fuma doar țigările sau mucerile aruncate de alții...

ADRIAN MARINO

— Tovarășe profesor, opera și mai ales viața scriitorilor noștri contemporani, cu foarte puține excepții, sînt fragmentar, deci insuficient, cunoscute. Cititorul este lipsit de posibilitatea de orientare în această aglomerare de nume. El ține, totuși, să afle, dincolo de textul din carte, cît mai mult cu puțință din etapele de formare, din multiplele solicitări și aspecte ale devenirii. Activitatea omului de știință literară care este Alexandru Dima s-a desfășurat pe o arie destul de întinsă a țării: Turnu Severin, București, Rimnicu Vilcea, Sibiu, Iași și iar București. Cum vedeți acest fapt?

— Cariera și surprizele „destinului” m-au purtat, într-adevăr, prin orașele pe care le pomeniți. După cum vedeți, ele cuprind locuri de pe aproape tot cuprinsul țării, să spunem, un fel de ocol al Daciei literare. Sînt legat în mare măsură de centrele culturale ale Provinciei. De aici perpetua tendință „localistă” (nu „provincialistă”) a unora dintre teoriile mele literar-culturale. Eu am pornit din Severinul celui de al doilea deceniu, unde am urmat liceul **Împăratul Traian**, una din cele mai serioase școli ale timpului, reputat în toată țara prin disciplina și rezultatele instructive și educative. Dintre profesorii pe care i-am avut la acest liceu, îmi voi arăta întotdeauna grațitudinea față de Const. D. Ionescu, renumit dascăl de literatură română și italiană, redactor al „Datini”, V. Vircol, foarte iubit de elevii săi, fost colaborator al lui Ovid Densusianu, Al. Bărcăcilă, director al liceului, pasionat arheolog pe tărîmul Drubetei; și, bineînțeles, față de Mihail Gușită, creatorul „Datini”, care a viețuit, cu mijloace proprii, nu mai puțin de un deceniu, apreciat de presa literară a vremii, militînd pentru un tradiționalism moderat cu deschidere largă spre progres. Datoresc începuturile mele literare „Datini” și lui M. Gușită.

— În ce condiții ați ajuns la facultate? Mă refer la condițiile materiale ale studenției din perioada de după primul război mondial și, în special, ale dv.

— Am trecut la facultate în 1925, la început în condiții materiale grele, sprijinit de directorul liceului „Traian” — Al. Bărcăcilă — care, călcînd legea

numeroase variații regionale, care se unifică însă în perspectiva unitară a națiunii socialiste.

— Cum ați reușit să reveniți în Capitală? S-ar părea că în această carieră universitară l-ați urmat, pas cu pas, pe G. Călinescu.

— Am profesat la Iași din 1945 pînă în 1965, în care timp am fost și profesor de istoria literaturii universale. Am urmat, într-adevăr, la catedra lui G. Călinescu, transferat între timp la București. Am fost chemat, mai tirziu, să conduc **Institutul de istorie și teorie literară**, unde fusese director G. Călinescu. Firește, am avut întotdeauna și am și acum admirație și prețuire maximă pentru G. Călinescu, pentru erudiția lui uriașă, pentru sensibilitatea lui pe atîtea registre, pentru receptivitatea lui largă față de cele mai variate valori literare, pentru subtilitatea lui fără egal, pentru optica lui originală în istoria și critica literară. Formația mea filozofică și tendința spre o istorie și critică literară de observanță „științifică”, adică pe cît posibil obiectivă și neestetizantă, m-au călăuzit însă spre alte direcții.

— „Conceptul de literatură universală și comparată”, apărut în Editura Academiei, în 1967, urmat de „Principii de literatură comparată” (E.P.L., 1969) vă definesc ca fiind preocupat și de crearea unei școli de literatură comparată în România. Ce vă propuneți pentru viitor în acest sens?

— Mi-am fixat să cultiv, cu stăruință, această disciplină de dată relativ recentă și care nu are la noi decît o tradiție sporadică. Tendința aceasta e legată de obiectul pe care-l predau la Universitate, dar ea nu constituie mai puțin o preocupare mai veche, datorită căreia am putut publica, în 1940, în „Revista Fundațiilor” un studiu mai amplu despre „Afinități electice. Titu Maiorescu și Goethe”. Cred că literatura comparată posedă astăzi la noi un grup valoros de cercetători în jurul catedrelor universitare și al institutelor Academiei. Îndeosebi la Institutul de istorie și teorie literară „G. Călinescu” s-a lucrat intens în ultimii ani, în această direcție,

LITERATURA EUROPEANĂ ÎN SECOLUL LUMINILOR

Cartea lui Romul Munteanu, **Literatura europeană în secolul luminilor. Luminism, Preromantism, Sturm und Drang, Neomanismul german**, apărută recent în Editura enciclopedică română, este opera unui spirit extrem de abil. Meritul acesta e o condiție necesară pentru cercetătorul care ambiționează o sinteză asupra secolului al XVIII-lea căci, singure, erudiția și talentul te pierd deopotrivă în peisajul luxuriant și înșelător al acestui veac de răscruce.

Veacul însuși are limite vagi și mult discutate. El poate începe încă din 1685, dacă luăm în considerație operele lui Bayle, Leibniz, Newton, Locke din care va purcede noul spirit, sau de abia în 1715 dacă urmărim succesiunea generațiilor. Alegînd însă criteriul generațiilor va trebui să încheiem secolul în jurul anului 1785 cînd dispar reprezentanții spiritului luminilor și să ignorăm astfel deliberat cultul sentimentului prezent și el în configurația epocii dar cu implicații și prelungiri tirzii.

Producția literară — denumită abia de atunci incoace literatură, poate prima oară de către Lessing (Briefe die neueste Literatur betreffend, 1759 — 1765) — este în acest secol imensă și în mare parte inclassabilă. Alături de o literatură clasică epigonă care nu prezintă dificultăți de clasificare ci mai degrabă rezistență la lectură, o veritabilă avalanșă de strălucită proză narativă desfiide vechile norme estetice și necesitatea în genere a unor norme. Scrisori, memorii și confesiuni, autentice sau false, dialoguri și dicționare, istoria însăși, toate sînt acum literatură. Iar dacă am încerca să punem ordine în această abundență, am risca să decupăm un monstru sacru ca Voltaire în o mie de felii cu interes variabil. Secolul al XVIII-lea este, în plus, veacul marilor personalități. Recunoașterea proprietății literare, decretată în Franța la 30 august 1777, urmată de mărirea drepturilor de autor în 1780, asigură dacă nu existența scriitorilor măcar un statut oficial și ideea de independență materială a acestora. De altfel publicul național și internațional al oamenilor de litere se lărgește ca urmare a independenței lor progresive, iar eventualele persecuții sporesc notorietatea celor incriminați. Independent și cosmopolit, filozof, „specialist în generalități” după formula lui A. Comte, abordînd toate genurile, amator de artă și meloman, avînd conștiința de a fi un individ excepțional, scriitorul secolului al XVIII-lea — un Voltaire, Diderot sau Rousseau — ne-a transmis dacă nu faamecul din ce în ce mai vetust al operei lui, cel puțin prejudecata acestei recente glorii, strălucind încă nou-nouță după două veacuri. Excelent teren pentru comparațiști, secolul al XVIII-lea este aproape imposibil de studiat în cadrul unei literaturi naționale fără referințe la restul Europei. Știința a influențelor, literatura comparată poate deveni în acest spațiu și o știință a diferențelor dacă ia în considerare, de pildă, părerile lui Voltaire despre Shakespeare sau ale lui Lessing și Herder despre francezi. În cadrul unei sinteze constituirea capitolelor este însă dificilă. Apreciînd un grup dat de scriitori, fie din punctul de vedere al unui ideal estetic comun sau al unui stil, uniți de o trăsătură psihologică sau prin ascendența unei personalități, grupați în jurul lui Voltaire ori al lui Pope, sensibili, clasici sau subsumați barocului, rămîne totuși pericolul de a sacrifica una sau mai multe tendințe la care scriitorii respectivi sînt coparticipanți.

În plus, pare temerară să infrunți prestigiul lucrărilor lui Paul Hazard: **La Crise de la conscience européenne, 1934** și **La Pensée européenne au XVIII-e siècle, de Montesquieu à Lessing, 1946**, căci dacă prima sinteză comparatistă o datorăm lui Georg Brandes („Marile curente ale literaturii europene din secolul al XIX-lea”, 1872), „Criza

conștiinței europene” este, în schimb, modelul genului.

Deosebit de informat și excelent orientat, Romul Munteanu reușește să domine materia rebelă pe care o abordează și să propună o soluție echilibrată și originală. După o necesară prezentare a premiselor social-istorice ale literaturii europene din epoca luminilor, autorul se angajează în configurarea mișcării de idei filozofice și estetice, punînd în evidență hegemonia spiritului filozofic. El eludează problema cam bizantină a cronologiei, ceea ce îi permite să anticipeze aparent a s u p r a preromantismului, Sturm und Drang și a neomanismului german cu a căror prezentare se va încheia lucrarea.

Raportul între critic și istoric înclină la comparatistul Romul Munteanu în favoarea celui dintîi. Expunerea sa pare să cîștige în limezime și pertiniență tocmai prin dezinvolură față de cronologie și prin ignorarea aceluia Zeitegeist evocabil prin empatie.

În felul acesta nu e de mirare că abordînd problemele filozofiei practice, ideile social-politice, etice și pedagogice, autorul îl exclude din discuție pe Fenelon, autor al unui **Traité de l'éducation des filles** din 1684, preluînd în multe privințe la Emile al lui Rousseau care bineînțeles îl anulează; la rîndul său, imensul succes al romanului pedagogic **Les aventures de Télémaque**, 1699, compus pentru monștenitorul tronului, dovînd în ansamblu o orientare către viitor, a contribuit pînă la atmosferă la evoluția spiritului politic francez definit pregnant de Romul Munteanu pornind de la textele esențiale.

După o esențială **Geistesgeschichte**, în loc de introduce, autorul abordează planul propriu-zis al literaturii, proza, teatrul și poezia în ordinea greutății lor specifice în cadrul fenomenului literar al epocii. Astfel, proza se bucură de preeminență în ierarhia valorilor literare, fapt care îl determină pe autor să formuleze hegemonia romanului. Demonstrația sa, realizată printr-o metodă combinată explicativă și descriptivă, debutează cu problema teoretică a tipologiei în roman, urmărește apoi evoluția prozei picarești de la Lesage la Smollett, inventariază universul epic al picarului, prezintă variantele romanului de moravuri analizînd aspirațiile spre romanul total la Fielding, dislocarea narațiunii clasice la Sterne, romanul libertin al lui Sade și proza epistolară de moravuri cu nuanțe sentimentale care îl include pe Laclos. Ficțiunea voiajului și a străinului în proza de moravuri, fascinația spiritului filozofic, ficțiunea voiajului într-un univers absurd la Voltaire și evoluția romanului sentimental de la Marivaux și Richardson la Rousseau și abatele Prévost sînt apoi relevate și apreciate de pe o poziție critică ce inspiră foarte multă încredere. Romul Munteanu e informat și detașat, atent deopotrivă la idei și forme; acestea din urmă fiind puse în evidență prin cele mai noi metode de analiză textuală, oferă sigure judecăți de valoare și cuceresc printr-o mare impresie de echilibru. El nu se dezmințe în continuarea lucrării care prezintă evoluția teatrului, cu degradarea tragediei și cristalizarea dramei burghize, arta dramatică și polemicele dintre clasici și moderni, metamorfoza comediei, apoi iluminismul și criza poeziei lirice, poemul epic, reacția poezilor sensibili, preromantismul și, în sfîrșit, evoluția de la Sturm und Drang la neomanismul german. De cite ori are ocazia, autorul relevă fie contribuția românească la fondul literelor europene din veacul al XVIII-lea, fie ecoul literaturii străine la noi.

Omissionile sînt inerente într-o lucrare cu asemenea arie de investigație și de aceea am vrea să le amintim pe cele explicabile prin însăși concepția autorului. După ce analizează ficțiunea străinului și a voiajului, Romul Munteanu consacră un capitol „Voiajului real într-un spațiu real sau dezvoltarea literaturii de călătorii sub influența iluminismului. Pătrunderea spiritului sentimental în însemnările de călătorie și deschiderea spre romantism”. Radișcev, Dinicu Golescu și Laurence Sterne — care îl anunță pe Rousseau din **Visările unui hoinar singuratic** — extrapolați din contextele lor naționale formează aici o echipă oferind, prin completare reciprocă, o tonalitate specifică pentru imaginea călătorului din secolul al XVIII-lea. Am risca să spunem că lipsește Charles de Brosses, considerat a fi autorul celui mai bun ghid al Italiei pentru anul 1740 și dinaintea călătoriilor lui Stendhal. Omissioni inerente, puteam zice, dacă peiplul acesta ar fi fost notat într-un jurnal; spirituala operă se intitulează însă **Lettres familières écrites d'Italie à quelques amis en 1739 et 1740**. La rîndul lor, călătoriile lui Casanova sînt reconstituite în memorii, iar de memorii și de imensa literatură epistolară Romul Munteanu nu se ocupă, în mod deliberat: memoriile lui Saint-Simon, redactate între 1739 și 1749 pentru anii 1691-1723, sînt atașate, de obicei, literaturii secolului al XVII-lea, cu care nu prezintă din punct de vedere estetic nici o analogie. În schimb în veacul în care a scris, artistul-duce face o figură singulară cu aristocratismul său reformist antiabsolutist. Ignorînd pe Saint-Simon, nu se poate scrie însă despre memorii și astfel autorul renunță la **Zeitgeist** pe care acestea și corespondența îl ilustrează în cu totul altă manieră decît capodoperele. Oricum însă lucrarea lui Romul Munteanu își îndeplinește cu prestanță programul anunțat în introduce.

Eveniment editorial important pe planul culturii noastre, lucrarea lui Romul Munteanu se înscrie de asemenea în bibliografia internațională a problemelor pe care le atacă.

de vorbă cu prof. dr. docent al. dima

comitetelor școlare de pe vremuri, mi-a înlesnit plecarea și instalarea la București. Profesorilor ca Dimitrie Gusti, Ramiro Ortiz, și mai ales, Tudor Vianu mi-au dat apoi tot concursul posibil pe atunci. Erau învățați de seamă, cu reputație internațională, dar și unii dintre puținii dascăli apropiați de studenți. În Tudor Vianu am avut un sprijin material și spiritual permanent pînă la absolvire și doctorat.

— Perioada anilor sibiieni, extrem de fecundă cumulează, cum știm, premiul scriitorilor tineri, obținut de dv. de la Fundație, în 1936. Vă revine meritul de a fi dat prima încercare de sinteză asupra izvoarelor folclorice ale literaturii române contemporane (Barbu, Blaga, Pillat, Voiculescu, Adrian Maniu) și de a fi primul care a studiat debutul la „Tribuna” și începuturile lui G. Coșbuc. Tot de acești ani se leagă activitatea de animator cultural de pe lângă gruparea literară Thesis. Vă rog să mă completați, totuși, dv. cu mai mult succes și autoritate, în zonele de penumbra.

— Anii mei sibiieni au fost, într-adevăr, rodnici și le-am purtat o vie amintire, care se manifestă și acum prin deseale mele reveniri în această urbe. Aici mi-am pregătit o parte din lucrările cunoscute de dv., pentru care am primit recunoașteri publice. Cît privește activitatea grupării Thesis, pot spune, obiectiv vorbind, că ea a fost nu numai pozitivă ci și variată. Aici au colaborat, între alții, dr. I. Popescu-Sibiu, cunoscutul psihanalist, Paul Constant, prozatorul care tipărea la Sibiu „Provincia literară”, Pimen Constantinescu, profesor de italiană și traducător din lirica acestei țări, Ionel Neamțu, prozator talentat, autor de mai multe volume apreciate, regretatul profesor și istoric literar Licu Pop ș.a.

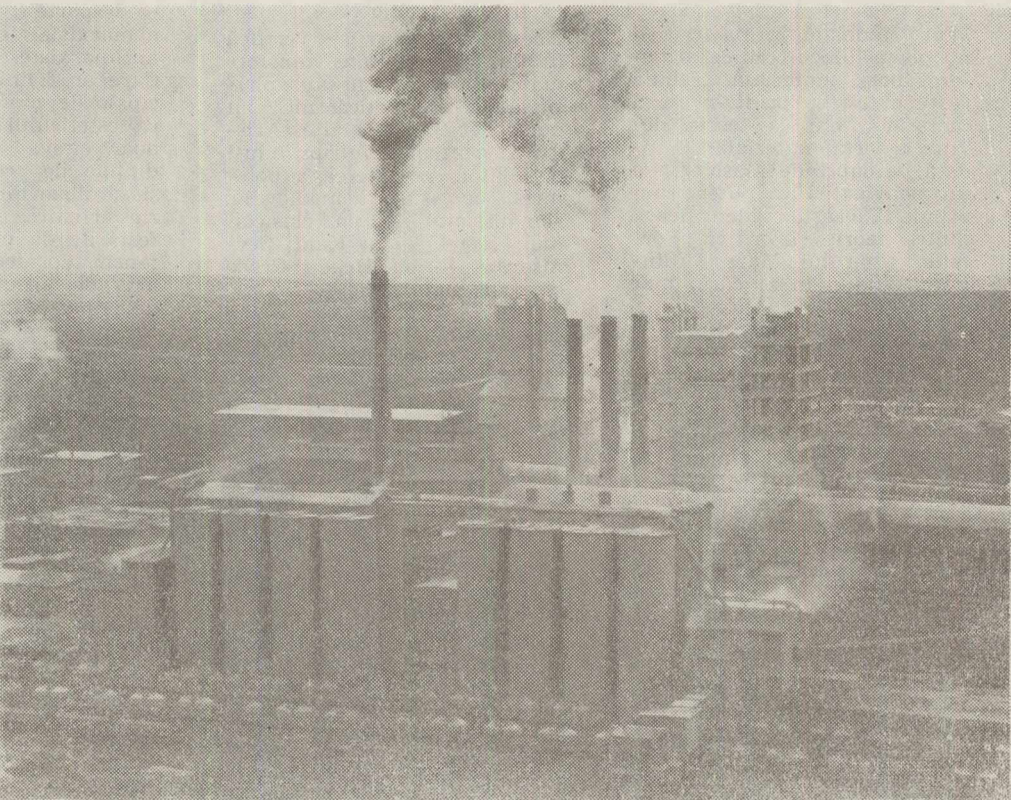
— Anul 1945 vă marchează prezența la Iași, în învățămîntul superior, unde dețineți conferința de estetică...

— Și iată-ne acum, în cascada anilor, ajunși la Iași, în 1944, cînd m-am prezentat la un concurs pentru o conferință de estetică-filozofică, alături de Petru Comarnescu (care s-a retras apoi), Radu I. Paul, Victor Iancu și Mircea Măncas. — Iertați-mă, dacă din cînd în cînd imi confrunt memoria cu notele din agendă. Am omis să vă întreb de un articol care a suscitat multă atenție și care a constituit, în anii aceia, una din temele predilecte. Este vorba de articolul dv. „Localismul creator”. Cum ați ajuns la aceste concluzii și ce efecte credeți că au avut? Tezele din articol le considerați astăzi rezolvate?

— Articolul „Localismul creator” a apărut în cartea „Fenomenul românesc”, în 1938, dar el văzuse lumina tiparului încă din 1935, la „Familia”. Este vorba acolo de o justificare istorică, sociologică, etică și filosofic-culturală a creației regionale românești, fără nici un fel de „regionalism”, bineînțeles. Se rezuma aici experiența mea „provincială” și se legitima teoretic necesitatea promovării mișcărilor literar-culturale din toate colțurile lumii românești. Cred, într-adevăr, că multe din problemele ridicate atunci au fost fericit soluționate astăzi, în momentul în care cultura întregii țări poate fi asemănată cu un pitoresc mozaic cu

ținîndu-se pînă acum două consfătuiri naționale de literatură comparată și publicîndu-se trei volume cu studii din acest domeniu. Colaborăm, de asemenea, cu **Asociația internațională de literatură comparată** cu sediul la Paris, din al cărei comitet de conducere fac parte de trei ani, alături de reprezentanții de seamă ai disciplinei din Occident și Răsărit. Colaborăm aici și la **Tratat de istoria literaturii europene**, și anume la volumele, în pregătire, despre luminism, romantism, naturalism, expresionism etc. Fac parte și din Comitetul de relatere al acestei însemnate lucrări. Deși, în genere, nu țin să-mi anunț proiectele de viitor, vă pot dezvălui că mi-am propus să redactez o **sinteză comparatistă** cu privire la curentele literare românești văzute în perspectivă europeană. Vreau să relievez aici optica comparatistă: relațiile directe ale literaturii noastre cu literaturile străine (influențe-izvoare) cît și paralelisme (în afara influențelor) și mai ales aspectele proprii, specifice ale curentelor mondiale răsfrînte la noi. Într-o comunicare prezentată la Congresul din Belgrad (1967) al Asociației Internaționale de Literatură Comparată, am și prezentat aspectele u-manismului românesc din secolele al XVII-lea și al XVIII-lea. Sper să am răgazul de a mă concentra din plin în această direcție.

MATEI ALEXANDRESCU

● Fabrica de ciment din Medgidia.

GABRIELA MARIA PINTEA

iubiți teatrul, ovid crohmălniceanu?

Bineînțeles, și nu cred să fie cineva care să răspundă altfel la această întrebare. Deși, dacă stau bine și mă gândesc, nu cu excesivă fidelitate: nu mă simt, vreau să spun, prea des îndemnat să frecventez teatrul, să caut a vedea un spectacol, chiar bun (au fost, de altfel, spectacole ca „Tango” ori „Regele Lear” pe care aș fi vrut să nu le pierd). În comparație cu cinematograful, ca să fiu sincer, teatrul exercită asupra mea o mai mică seducție; sînt filme pe care nu mi-aș cruța nici o oboseală ca să le vizionez. Cred că redusa mea apetență pentru teatru vine din o mai slabă participare la formarea renumelui actoricesc. N-am ținut niciodată minte distribuțiile: m-a interesat mai puțin jocul actoricesc în sine (e o deficiență a mea) și mi-am surprins, în schimb, întotdeauna, o anume tendință de a recepta spectacolul global, contribuția interpretelor în ansamblu. Probabil, dacă aș fi vrut cu orice preț să anulez această... tendință, aș fi ajuns și eu un partizan al școlii celor ce privesc spectacolul teatral ca fiind opera strictă a regizorului, care folosește actorii ca pe niște marionete ideale. Din același motiv — posibil — mă mulțumesc lectura pieselor.

Îmi construiesc astfel, singur, spectacolul meu imaginar și, nu odată, confruntarea cu spectacolul scenic mi-a confirmat idealitatea construcției mele. Nu pentru că aș avea orgoliul să mă cred înzestrat cu talent regizorial, dar — așa se întâmplă mereu — visurile noastre, proiecția noastră imaginară, plămîmirile minții noastre, rămîn, iremediabil, superioare întru chipurilor concrete.

Totuși, ca să fiu și mai sincer, numărul spectacolelor teatrale care să mă fi tulburat profund a fost infim. Rareori m-am surprins cu totul încântat de o viziune regizorală originală, să am, cu alte cuvinte, conștiința că, oricîte lecturi ale pieselor respective aș fi încercat, una atît de inedită ca cea propusă de regizorul respectiv nu puteam realiza, singur. Senzație rară oferită însă de Lucian Pintilie prin „D'ale carnavalului” și Liviu Ciulei prin „Leonce și Lena”. Spectacole, repet, profund originale care îmi rămîn în minte mult după căderea cortinei și care, pentru mine, restabilesc autoritatea teatrului. Noutatea formulei regizorale — în aceste cazuri — impune tot mai pentru că nu este vorba de un partizant facil la tot felul de experimente, în mare vogă aiurea, ci poartă pecetea unică a personalității creatorului-regizor. Cred, de altfel, că aceasta e însuși rostul regiei: să extragă din text acele linii de forță care să-i slujească la dimensionarea unui spectacol unic, pentru că dacă n-ar exista decît o singură „lectură” posibilă a unei partituri dramatice, chiar în spectacole la fel de bune, ca interpretare, practic, s-ar anihila însăși condiția teatrului. Așa cum o carte trebuie citită, mereu „cu alți ochi”, valorizîndu-i de fiecare dată alte și alte idei, așa și un spectacol de teatru poate parcurge în cele mai felurite moduri drumul spre punctul proximal, propunîndu-ne viziuni cît mai particulare. Cu condiția, firește, ca o asemenea „lectură” — ca și exegeza critică — să nu violenteze textul, ci să-l acopere în totalitatea sa, neprocedînd prin reducție sau prin îngroșări ale elementelor lătrualnice. Un critic, de exemplu, dacă va acționa în virtutea unei... chemări strict

subiective și „va decupa” dintr-un roman numai pasajele ce-i convin pentru a-i întări argumentele, lăsînd la o parte restul, va oferi o imagine deformată și vădit tendențioasă, a cărții atîtînd la cele mai elementare norme ale adevărului. Numai luînd în considerare textul în întregul său îi pui în mișcare polisemia, pluralitatea de sensuri, îi relevi substanțialitatea.

Am ocolit, de ce să nu mărturisesc, domeniul foarte delicat al criticii dramatice, cum m-am ferit să și vorbesc despre teatru. Nu fiindcă n-aș integra teatrul în perimetrul literaturii, ci pentru bunul motiv că între text și spectacol există, de cele mai multe ori, mari diferențe ce favorizează apariția celor mai incredibile „surprize”. O spun și eu, au fost piese ce mi-au plăcut mult la lectură și care m-au descurajat, odată montate într-un spectacol. Cum mi s-a întîmplat să asist și la triumful unor texte mediocre. Dar, deși, cum spuneam, mă abțin de la a trece... hotarele

virtuților, prin însăși audiența de care se bucură în rîndul spectatorilor. Țin să-mi reafirm poziția și într-o altă chestiune. Este vorba de teatrul lui Aurel Baranga. Piese sale au ținut și țin săptămîni în șir afișul, teatrele au realizat, montîndu-le — ca să folosesc un termen încetăținit, — planul și chiar l-au depășit. E o realitate. Și ce arată asta, mă întreb, dacă nu validitatea unui asemenea teatru? Este, oricum, un lucru ce ar trebui să dea de gîndit celor ce privesc cu superioritate, de sus, teatrul lui Baranga, minimalizîndu-i calitățile.

Revenind la ideea inițială, la condiția teatrului mai bine-zis, trebuie să recunoaștem că nu-i mai puțin adevărat că, pe acest tărîm, sînt cu puțință și aparițiile unor false glorii literare, posibilitate mult mai frecventă ca în poezie sau proză. Poate și pentru că selecția în aceste din urmă genuri se face în timp, la oarecare interval de la apariția editorială.

Teatrul românesc contemporan nu este — simt nevoia să o mai subliniez încă o dată, — așa cum se spune, rămas în urma poeziei și romanului. Există lucrări dramatice interesante ce pot concura foarte bine cu cele mai bune creații din celelalte genuri amintite dar, un regim mai sever, al spectacolului, nu îngăduie, poate, întotdeauna, evaluarea cea mai exactă. Socot că există cîțiva autori, din generațiile mai tinere care, continuînd cele mai bune tradiții ale teatrului românesc se afirmă azi

● Zona industrială Palas.

criticii dramatice, nu pot să nu-mi exprim dezacordul cu a-cel confrate care afirmă că teatrul românesc contemporan ar fi mult rămas în urmă, etalonul suprem fiind, bineînțeles, romanul și poezia noastră de azi. E, după părerea mea, o formulă confecționată, gratuită, care nu ține seama de însăși specificitatea teatrului, formă de creație artistică asupra căreia sentința publică, în ce privește valoarea, acționează într-un mod aparte, mai rapid și cu o severitate sporită în comparație cu literatura curentă. Adică: o piesă poate cădea imediat după premieră, dacă publicul îi acordă votul său de blam, în timp ce un roman mediocre sau un volum de versuri fără rezonanță pot zace mult și bine prin rafturile librăriilor, fără a exista conștiința publică, rapidă și vizibilă, a insuccesului. Se poate invoca, ce-i drept, scuza — sau argumentul — că, într-un viitor mai mult sau mai puțin îndepărtat, romanul ori volumul de versuri respectiv va fi, cine știe, redescoperit... Cu piesa de teatru nu se întîmplă așa: o piesă proastă cade, slăbiciunile sale apărînd atît de evident încît fac de prisos orice altă pledoarie, în timp ce o piesă bună își demonstrează nemijlocit, public,

ca dramaturgi de talent și forță scriitoricească autentică. Mă gîndesc, în primul rînd, la un Teodor Mazilu și Marin Sorescu, amîndoi, dramaturgi cu realizări prin nimic mai prejos decît cele din domeniul prozei ori poeziei contemporane.

Apare însă, tot mai evident că, mai ales în teatru, nu se poate realiza nimic adevărat fără o atență și profundă cunoaștere a vieții. Eu cred că teatrul care se acordă cel mai bine năzuințelor și idealurilor noastre este unul politic, programatic politic. Sigur, într-un anume sens, nu există piesă care să nu implice angajarea. Dar numai atingerea unor probleme este insuficientă, ele se cer a fi privite și adîncite din perspectiva unei ideologii clare, de pe pozițiile partidului nostru și nu doar enumerate, expozitiv. De la Brecht încoace apare cu claritate apartenența dramaturgilor la acest teatru — cu exprimat caracter politic — din raționamente care sînt, în primul rînd, ale autenticității, ale necesității de a face din teatru o tribună, în cel mai bun înțeles al cuvîntului, prin intermediul unor spectacole de calitate împlinindu-se rolul educativ al teatrului, menirea sa ca artă.

RĂSPUNDERI ȘI RĂSPUNSURI ...

Despre mesajul unei opere de artă și chiar despre menirea sau vocația unui om de artă, unui creator, se obișnuiește să se spună că se pot rezuma la o funcțiune interogativă. Se vorbește și se scrie adesea că este mai important și mai serios a ridica probleme, a lansa întrebări decît a căuta, cu atît mai mult decît a găsi sau numai a sugera, răspunsuri, soluții la întrebări și opțiuni clare la dileme. S-a bătut chiar monedă pe ideea, nu lipsită de temei și de valoare, de circulație chiar a respingerii oricărei tentative de a oferi „rețete” de viață, de conduită etică, de modalitate a gîndirii. Să ajungem, însă, de aici, la concluzia — de cele mai multe ori preferată din comoditate (a se citi lipsă de răspundere atunci cînd ne aflăm într-un domeniu al muncii politico-ideologice) — că e suficient a lansa semne de întrebare (și acestea difuze, aproximative); aceasta înseamnă, desigur, să abdicăm de la sensul major al existenței și activității noastre. Mai mult, absolutizarea interogației duce inevitabil la scepticism, la blazare, la abandon. Iată un context de reflecție în care se plasau aprecierile pe care le inseram în paginile revistei „Teatrul”, acum un an, cu privire la stagiunea trecută a Teatrului de dramă și comedie din Constanța, și în care se situează printr-un firesc racord de retrospectivă-perspectivă și cele de față. Caracterizam atunci drept „o stagiune a întrebărilor” sezonul teatral la care mă refeream și aș încerca acum să privesc zarea viitorului apropiat al activității teatrului nostru constănțean căutînd să-i disting contururile și, pe cît posibil, să redau mai jos un crochiu al acestor contururi. După o stagiune a întrebărilor se așteaptă, se însinuează, o stagiune dacă nu a răspunsurilor, cel puțin a unor răspunsuri. Este o obligație pe care o impun în mod cu totul secundar considerațiile de mai sus, — ce pe alocuri s-ar dori teoretice, — dar în mod expres și primordiale o cer împrejurările speciale în care această viitoare stagiune este pregătită acum, debutul fiind prevăzut pentru luna octombrie. Mai întîi, aș vrea să amintesc în ce constau întrebările acelei stagiuni: care sînt, de fapt, forțele de care dispunem? Cît de întinsă poate fi gama la care pot răspunde, dacă nu cu virtuozitate (ceea ce, poate, s-a întîmplat pe alocuri), cel puțin cu corectitudine (ceea ce s-a petrecut aproape constant) acțiunile, actorii, regizorii, scenograful și invitații teatrului? Autocitînd, din pagina revistei „Teatrul”, constat că și acolo „autocitam” un pasaj dintr-un interviu publicat în „România literară”. Dacă însă acest viciu emfatic de stil mi se pare scuzabil, deoarece dialogul cu sine la diferite etape reprezintă, cel puțin, o preocupare cu caracter de selfcontrol, remarc, de data asta, fără posibilitatea și intenția de a-mi acorda circumstanțe atenuante, că lipsea dintre întrebările stagiunii una fundamentală: în ce măsură conținutul repertoriului al stagiunii reflectă viața, activitatea și preocupările oamenilor muncii, făuritorilor bunurilor materiale și spirituale ale României socialiste? Iată de ce se face necesară o stagiune a unor răspunsuri care să satisfacă, în primul rînd, o întrebare care a lipsit din formulările la care mă refeream, chiar dacă nu a lipsit — și nu putea lipsi total — din fondul preocupărilor noastre. Teatrul a obținut succese importante și în stagiunea care a trecut; șapte premii — două colective și cinci individuale — obținute la trei concursuri naționale de teatru o atestă în bună parte, dar, întreaga măsură a maturității ideologice și artistice a unei instituții de artă — care împlinește în acest an două decenii de activitate — rămîne încă de demonstrat într-o perspectivă pe care o dorim cît mai certă și apropiată. Este de la sine înțeles că aflîndu-ne într-un moment de isto-

rică importanță pentru dezvoltarea și consolidarea principiilor ideologice care animă creația literar-artistică în patria noastră, posibilitățile se amplifică odată cu răspunderile noastre. Exemplara analiză, scrutare pătrunzătoare și precisă a orizontului spiritual al contemporanității noastre socialiste, pe care ne-a oferit-o cu generozitate și fermitate specifică stilului său dinamic de muncă tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, reprezintă condiția de bază a perspectivei oricărui plan ideologic. Or, cu toată modestia cu care ne-am înarma, repertoriul unei stagiuni teatrale reprezintă un plan ideologic anual. Fără a pretinde o descoperire prin această afirmație, este totuși un răspuns la o întrebare fundamentală. Dar e un răspuns care implică o răspundere; o seamă de răspunderi mai exact, pentru că din acest răspuns, de ordinul generalizării, derivă mai multe răspunsuri particulare.

Selecția repertorială cred că este un punct de plecare, dar nu numai atît. Tributară unor deficiențe și adeseori hibridității, dramaturgia noastră cuprinde totuși lucrări de bogat conținut și înalt prestigiu. Pagini din creația reputaților dramaturgi Baranga și Lovinescu, alături de lucrări importante ale poetului constănțean Grigore Sălceanu, alcătuiesc materialul literar al prospețiilor noastre pentru prima parte a stagiunii viitoare. Astfel, vom răspunde pentru participarea noastră la „Zilele culturii dobrogene” și pentru actul de solemnitate al bideceniului teatral constănțean („Ovidius” de G. Sălceanu) asigurînd o platformă de cercetare a celor mai acute preocupări ale contemporanilor noștri, ale oamenilor muncii din țara noastră, fie redată sub aspectul captivant-eroic din piesa „Omul care...” de Horia Lovinescu, fie apărute prin ascuțita damnație satirică a comediei „Interesul general” de Baranga de unele racile persistente încă în societate. Dar, ziceam mai sus, selecție repertorială, ca punct de plecare și nu numai atît. Teatrul constănțean trebuie să răspundă și altor întrebări. El trebuie să fie laborator de creație și tribună de expunere către mase în același timp. Dacă ne propunem elaborarea unor lucrări de dramaturgie proprii scenei noastre, sau înființarea unui cerc de studiu al teatrului politic, în formele cele mai acide pe care acesta le-a îmbrăcat în frământata lume a secolului nostru — de la Maiakovski la Brecht și de la Erwin Piscator la Peter Schumann, — atunci preferăm să revenim asupra acestor subiecte în momentul în care primele traduceri în fapte ale intențiilor noastre își vor căpăta oarecare concretețe. Și ne exprimăm convingerea în a eluda aceste subiecte într-o eventuală viitoare dezbatere pe atît mai mult cu cît, dincolo și înaintea unei discuții de presă, vom situa dezbaterile publice în sensul ei cel mai politic și cel mai cult: teatrul își propune să realizeze o sistematică legătură prin nemijlocite și variate contacte cu principalii realizatori ai bunurilor pe care le furnizează municipiul și județul nostru. Solicit cu alte cuvinte, în numele colectivului Teatrului de dramă și comedie din Constanța, o întîlnire cu redacția revistei care-mi face cîntec de a găzdui aceste rînduri, în incinta și în mijlocul lucrătorilor unei mari întreprinderi industriale din Constanța. Și aceasta să fie — sper să ni se împărtășească din toate direcțiile dorința — un început de răspuns plin de responsabilitate cetățenească la marea întrebare pe care, pînă deunăzi, mai uitam, unii din noi, să ne-o punem: ce facem pentru a fi demni de încrederea, dragostea și grija părintească pe care o manifestă față de noi partidul și poporul?

ION MAXIMILIAN

acel ceva, numai al nostru...

Dacă în Evul Mediu, Mansioanele franceze, locurile de joc dispuse în cerc, în Țările de Jos, sau scenele pe care (Pa-geant) în Anglia dovedesc o diferențiere a preferințelor publicului pentru o anumite formă a locului unde urmează a se desfășura spectacolul, în timpurile moderne, după generalizarea scenei a L'italienne, specificul național — ca rezultat — a unui ansamblu organic de rapoarte și coerențe de natură economică, socială, istorică, psihică — capătă forme tot mai subtile. Mă voi opri asupra unora dintre factorii care concurează la definirea specificului național, fără pretenția, firește, de a-i epuiza.

Primul este, desigur, acea colectivitate dispusă să primească mesajul artistic, publicul, care aderă entuziast la formele artistice corespunzătoare, cu al său „spirit general” (definit de Montesquieu ca fiind suma calităților și defectelor unui popor, fericit sau nefericit imbinat) și le refuză pe cele inadecvate. În această ordine de idei se înscrie și explicația dată de Palmstierna Weiss în legătură cu schimbarea formulei scenografice pentru piesa sofului său „Instrucțiunea”, cu prilejul montării acesteia în America, deși formula primei montări (în Suedia) era excelentă, — prin faptul că ceea ce era limpede pentru suedezi, grație experienței directe, nu se mai potrivea gustului spectatorului american. S-ar putea obiecta că această străduință pentru satisfacerea unor anumite stări de spirit ale publicului ar putea împiedica asupra specificului național al operei dramatice. Am văzut fotografiile unui spectacol cu „O scrisoare pierdută” montată în Mexic. Totul era realist și minuțios documentat pentru realizarea atmosferei caragialești și, totuși, ceva imponderabil, din ambianța cromatică, ritmul plastic, proporțiile ornamentelor, rămânea mexican, fiind, în același timp (pentru mine, ca român) în mod evident, Caragiale.

Un fenomen analog am observat la spectacolul „În amurg” prezentat de teatrul „A.S. Puskin” la Leningrad. Deși acțiunea, dialogul, personajele sînt tipice pentru societatea germană dintre cele două războaie mondiale, spectacolul se afirmă ca o izbîndă a școlii de actorie ruse, în frunte cu N. K. Simonov, scenografiei revenindu-i rolul de a sugera cu discreție atmosfera, în concordanță cu modalitatea interpretării actoricești, accentuînd, necăutat, aceste elemente cu o mai mare putere de impresionare pentru spectatorul rus. Aceeași piesă a prilejuit un succes teatrului din Baia Mare bazat însă pe o cu totul altă concepție a spectacolului, orientat spre reliefaarea implicațiilor filosofice cu valoare general umană, antrenînd mai mult la meditație asupra destinului eroului principal decît la participare. Și, totuși, ambele spectacole sînt, în esență, fidele lui Hauptmann, deși, dincolo de diferențele de concepție regizorală, ceva nefabil le situează, pe fiecare, în perimetrul unei alte culturi.

Etnicitatea, adînc înrădăcinată în personalitatea artistică a creatorului, face ca, acesta, exprimîndu-se pe sine, să exprime și năzuințele, necesitățile naționale ale unei anumite colectivități, legîndu-l de destinul unei anumite spiritualități. O altă strălucită dovadă o constituie, cred, și compararea a trei montări, de valoare mondială, a piesei „Mutter Courage”. Spectacolul francez (scenograf Pignon) electriza sala prin temperamentul exploziv al interpretei, asociat exuberanței coloristice a scenografiei, sugerînd nebunia incandescentă a războiului, în urma căruia rămîne pustiu; spectacolul de la Berliner Ensemble impresiona prin cenușii figurilor, hainelor, obiectelor, evocînd mizeria și neputința; în sfîrșit, în spectacolul de la Praga, ciclorama albă, folosită de Zenobius Streltzyk, devine o invitație la luciditate. Racordul, la nivel mondial, nu contrazice de loc afirmarea specificului național, decantat de toate reziduurile decorativist-folclorico-etnografice. Spectacole

ca „Săptămîna patimilor” (scenograf I. Popescu—Udriște), „Zodia Taurului” (scenograf Florica Măureanu) dovedesc că arta e de neconceput fără izvoarele de care s-a folosit și pe care le-a integrat elementelor culte, dîndu-le o forță de convingere specifică.

Viziunea specifică asupra lumii, oferind o continuă selecție a motivelor și temelor artei românești, care să le impună în contextul universal, se realizează mai direct cu piesele autohtone (ex. succesul scenografiei spectacolului „Coana Chirița” la Paris, sau spectacolul „Harap Alb” în montarea Teatrului tineretului din Piatra Neamț), dar funcționează și în cazul montării pieselor străine. În acest ultim caz strădania colectivului de creatori de la teatrul „Lucia Sturdza Bulandra” reușește să impună în atenția vieții artistice mondiale o viziune proprie modelată pe o sensibilitate autohtonă în montarea unor scriitori de reputație universală (ex. „Neputul lui Rameau”, „Cum vă place” etc.). Totodată, formula de decor unic, multifuncțional, găsită de Ciulei pentru dramaturgia shakespeareană, reflectă spiritul de ordine, de pătrundere în esență și laconismul specifice artei noastre.

Așa cum scenografia franceză se distinge prin eleganță și rafinament, cea rusă se impune prin realismul detaliilor și monumentalitatea, iar cea germană prin performanța tehnică, scenografia românească reflectă temperamentul insufletit, dragostea de viață, simțul măsurii și al culorii, optimismul și respectul față de om, tipice pentru poporul nostru; speculațiile in-tortochate, imaginile deprimante, imoralitatea sau sentimentul absurdului ca realitate a vieții nefiind împărțite pe plan estetic la noi. Insist asupra faptului că interesul pentru dezvoltarea formelor naționale în artă se manifestă pe plan mondial, că, în acest sens, se desfășoară activitatea specialistului italian Fabio Faschioni, trimis de UNESCO în Peru, a lui Enrique Buenaventura, trimis în Columbia; în Brazilia, teatrele independente au încercat formele populare — Bumba meu boy și Manulegno etc. Dar dacă, pe alte meridiane, fenomenul are un caracter sporadic, mai mult sau mai puțin întîmplător, în societatea noastră, în care teatrul aparține patrimoniului cultural al maselor, „noi trebuie să aducem claritate, în ceea ce privește rolul națiunii, al factorului național, interdependența între național și internațional, condiționarea reciprocă a acestor doi

factori față de care nu se poate asigura mersul înainte”, așa cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu, printr-o activitate organizată, perseverență, continuă.

Avem norocul de a nu fi nevoiți — în dorința de a găsi echivalentul modern al unor anumite forme de teatru — să mergem cu împrumutul prin vecini, sau pînă în Africa și Asia, cum fac alții. Spectacolele cu măști, Turca, Borița, Ursul, Cucii, formele de „Happening” cultivate încă în zona Rucărului și în unele sate din nordul Moldovei, constituie rezerve de materie sensibilă, transfigurată potrivit structurii complexe a poporului nostru, aptă de a fi valorificată (cu condiția ca exhibiționismul regizoral și scenografic să nu-i anuleze potențialul rodnic) în folosul școlii românești de scenografie.

Ideea de școală nu respinge ideea de diversitate; avem scriitori diferiți, pictori diferiți, scenografi diferiți, putem fi cetățeni ai lumii rămînînd legați de destinele unei anumite culturi și aducînd aportul nostru la permanentizarea ei.

Diversitatea în unitate rămîne timbrul specific al creatorului autentic atît în desfășurarea forțelor în aria largă a creației naționale cît și în cea a afirmării individuale. Un exemplu pot fi cele 3 montări cu totul diferite ale piesei „Trei surori”: în 1903, 1940, 1965, realizate de Tovstogov, fiecare purtînd marca personalității sale, dar aruncînd, de fiecare dată, o lumină nouă asupra universului cehovian, printr-o altă modalitate de exprimare artistică.

În condițiile unei adevărate revoluții tehnico-stiințifice industriale, a acțiunii intense și îndelungate a mijloacelor Mass Media apar coordonate noi ale problemei. Artă diverselor școli de teatru a căror atitudine filozofică și vederi estetice coincid se află în corelație și se influențează reciproc — ideile progresiste, revoluționare își găsesc expresia în realitatea particulară a fiecărei națiuni, chiar în condițiile circulației unor motive și simboluri comune. Acele particularități care rămîn prezente în aproape toate fazele istoriei unei arte îi dau acesteia chipul național.

Nu pledez pentru o cultură izolată, închisă în sine (în zilele noastre așa ceva nu poate exista), nici pentru o artă apologetică (ar fi la fel de falsă ca cea exclusiv critică și ca orice absolutizare a unor curente și metode de ce nu pot cuprinde decît o parte a adevărului vieții). Dar consider că cea mai nobilă aspirație a unui artist este așa cum spune poetul Nichita Stănescu... „a fi sămîntă / Și a te sprijini pe propriul tău pămînt”. Deci nu ca o aparență fatală, ci ca o opțiune conștientă de faptul că adevărata rodnicie o dă seva solului natal.

ELENA FORȚU

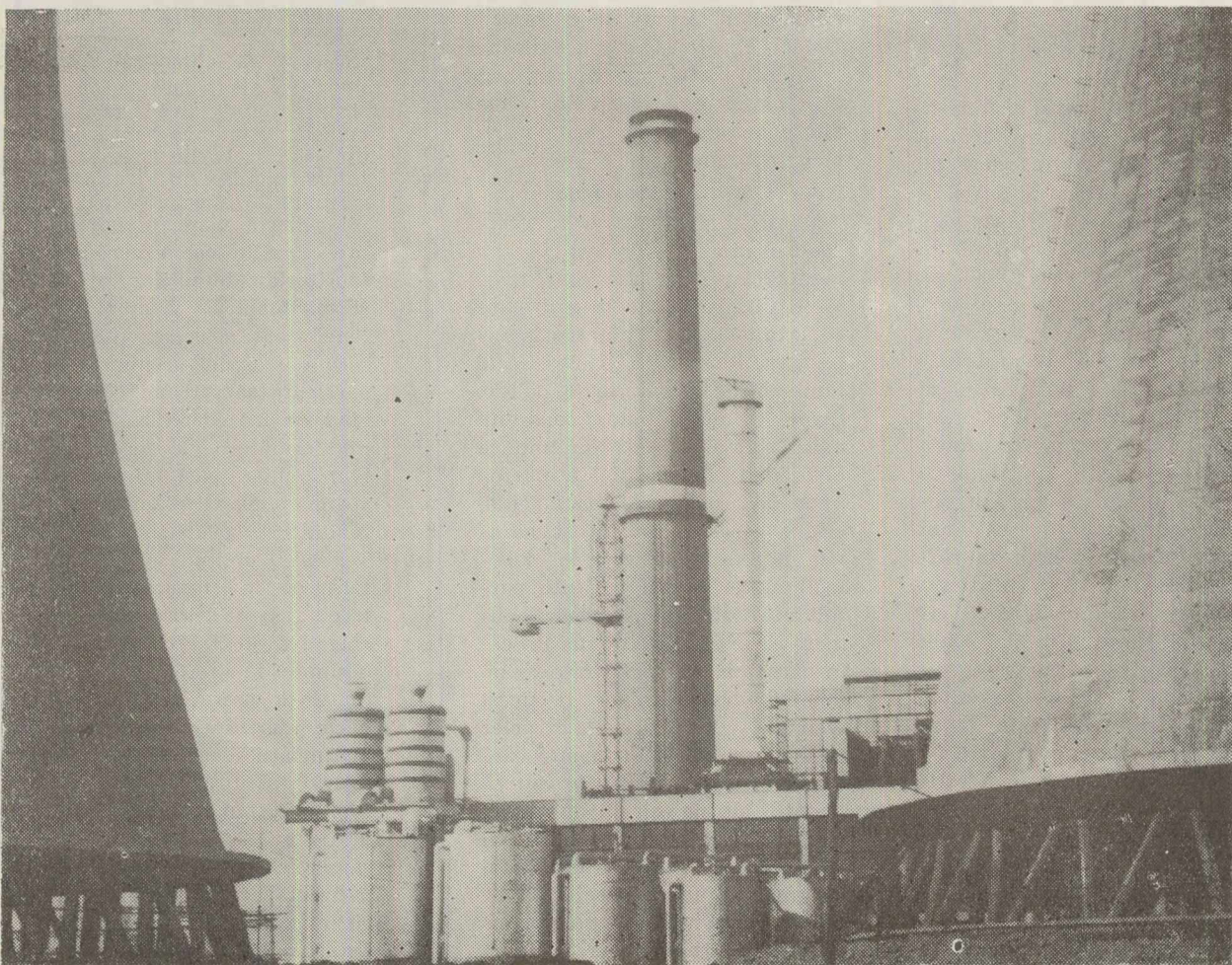
PORTRETUL OMULUI NOU ȘI CREAȚIA DE FILM

Ce înțeleg prin educație? — am fost întrebat nu o dată. Personal, pun un semn de egalitate între educație și etica omului nou. Dar, ce vrea să însemne „omul nou”? Tovarășul Nicolae Ceaușescu ne-a vorbit, în repetate rînduri, cu insistență, despre datoria ce revine fiecărui artist de a da profil și consistență acestui om nou, maturizat sub ochii noștri. Dar, — de ce n-am recunoaște-o? — încă n-am împlinit acest esențial dezlăsat. E drept, nici în alte țări nu s-a ajuns la cine știe ce spectaculoase reușite în această privință, dar asta nu ne poate, în nici un caz, scuza neîmplinirile. Adevărul e că nu-i de loc ușor de a realiza această ambițioasă întreprindere: portretul omului nou. Pentru că, mai întîi, sîntem la început. Să mă explic. După părerea mea trei sînt tipurile umane din toată istoria: omul grec, omul Renașterii și omul nou. Primele două tipuri au dispus de cite un mileniu și jumătate, timp în care conturul lor s-a putut perfectă în voie. Cită vreme omul nou, abia de cîteva decenii ivit, nu ne lasă, încă, să-i întvedem întreaga țesătură de miracol sufleteș și frenezie faptică. Putem însă, în linii mari, să-i desenăm coordonatele. Bineînțeles, există și formula lozincă: omul nou este un progresist, umanist, entuziast, socialist. Foarte bine! Dar este o formulă care nu spune totul. Iată ce cred eu că este omul nou: omul nou iubește, se însoară, luptă, se cultivă, iartă, disprețuiește, se miră, ajută, învață, riscă, renunță, se indignează, caută. Caută adevăr, caută frumusețe, caută poezie, face o mulțime de lucruri... Dar aceste lucruri el le face altfel. Și tocmai în acest „altfel” rezidă esența sa intraductibilă, ne-comparabilă. Ca să-l compunem trebuie să descoperim acest „altfel”. Și cine ne poate ajuta? Evident, în primul rînd arta. Și mi se pare firesc să fie așa. Cînd e vorba să faci portretul unui personaj nu trebuie, oare, să ai talent de povestitor? Or, povestitorul nu adună niște bucățele; el recurge la investigații; se uită în jurul său, completînd ce vede și aude cu lecturi complexe, informîndu-se. Dar, pentru a ne restringe aria de discuții, să vedem în ce măsură este oglindit omul nou în cinematografie. Dispunem de cel puțin două mii de filme în care se pot detecta anumite trăsături ale acestui om nou. Și o spun din experiență. În ultimii

șapte ani am prezentat studenților mei (șase sute la număr) 150 de filme alese pe sprînceană. Unul și unul. Și, după fiecare nouă viziune eram bucuros să observ că și ei descoperiseră, linie cu linie, chipul căutat. Am încercat să relev trăsăturile acestuia și în cele 20 de emisiuni T. V. de istoria filmului. Am avut satisfacția să văd că acest om nou este iubit, luat ca model, ceea ce înseamnă, implicit, că el există în cea mai mare parte din peliculele noastre. De fapt, noi avem o duzină de filme, poate chiar mai multe, pe care le calific drept excelente, tocmai în ce privește descoperirea omului nou, dincolo de aparentele înșelătoare. Defectul unora dintre ele este, însă, că nu au fost... terminate. S-au găsit teme admirabile nesuținute însă de acele extraordinare explozii de adevăr și frumusețe, care fac valoarea unui film, dîndu-i acea putere de convingere și penetrație. Dacă ideea nu s-ar fi pierdut pe drum, dacă filmele la care mă gîndesc ar fi fost finite — în sensul găsirii acelor adîncimi răscolitoare —, noi ne-am fi ilustrat strălucit la toate concursurile internaționale. Și trist este că ele, adunate la un loc, par un imens muzeu de ocazii pierdute. Totuși, chiar și cu defectele amintite, mărturisesc, nu mi-ar fi rușine să fiu semnatul lor, pentru că, repet, în ce privește ideile, sînt excelente. Ideea din „Tudor”, din „Gaudeamus”, din „Răutăciosul adolescent”, din „Moara cu noroc”, în sfîrșit, ideea din „Faust-ul” lui Gopo, care însă a fost catastrofată. Era o idee extraordinară, de mare originalitate, dar din care nu s-a ales mare lucru. Ce a determinat acest eșec? Faptul că a fost înecată într-un mare număr de fleacuri, care au anulat-o. Așa s-a întîmplat și cu filmul lui Vitandis, „Răutăciosul adolescent”. Nu-mi permiț să intru în amănunte, dar vreau să spun că noi sîntem, pentru multe probleme, precursori. Dar, ce păcat, că unele idei le pierdem pe drum! Ar fi poate ușor să căpătăm și această a doua calitate, adică talentul de a avea idei de detalii. Idei de ansamblu avem și aceasta se datorește mai ales vigilenței cu care partidul îi îndrumă pe cineștii noștri, în alegerea numai a acelor subiecte ce sînt în legătură cu ideile progresiste. Și, după cum vedeți, recolta este destul de copioasă. Filme ca „Citadela sfărîmată”, „Mihai Viteazul”, „Dacii”, „Columna”, „Pădurea spin-zuraților”, dacă s-ar reface... În alte părți există obiceiul ca atunci cînd un film a avut succes să se toarne din nou, cu speranța că reușita se va reedita. Uneori, e așa, alteori, nu, depinde! Ei bine, toate aceste filme, ale noastre, dacă ar fi refăcute, ar da niște opere uluitoare. Noi nu stăm rău. Stăm bine din punctul de vedere al viitorului, cu condiția însă să nu ne speriem de criticile formaliste și mecanice pe care le fac unii și alții ce se amestecă în treabă și, mai ales, să le însuflăm cineștilor noștri puterea de a-și apăra „copilul”. Căci, adevărat, lucrul cel mai bun li se taie și ei nu au nici curajul, nici mijloacele și deprinderea să protesteze și să-și apere filmul. Dar pentru că am ajuns la... critica de film, trebuie spus că, din păcate, și ea este de vină. De obicei cronicarul de film se mulțumește să dea note la conduită: bune sau rele. Și asta fără dovezi concrete, fără dovezi de fapt, ceea ce nu este permis. Critica să aducă dovezi așa cum aduce procurorul, avocatul apărării.

Ar trebui, în acest sens, ca redacțiile să nu dea voie, să interzică, de a se publica cronici cinematografice unde să nu se spună decît: bine sau rău, fără a se și argumenta cum se cuvine. Modalitatea afirmație-argument este singura pe care o admit, pentru că presupune participarea totală la actul critic.

D. I. SUCHIANU

● Termocentrala Palas

Integrată încă de la începuturile activității profesionale în sensul general de dezvoltare a culturii românești, o cultură prin esență populară, exprimând idealurile și modul de a simți al maselor largi, muzica noastră — simfonică, camerală, corală, ușoară — a îmbrăcat aceeași specificitate națională, tinzând totodată la asimilarea fenomenului universal. Această dualitate — dubla determinare față de realitatea materială și spirituală a neamului și față de contextul artistic universal — este proprie întregii dezvoltări a muzicii culte românești. În accepțiunea argheziană, de pildă, „conștiința de sine” înseamnă conștiința propriei valori, mândria pentru arta națională, mândria de a nu mimetiza, de a fi noi înșine. Este, desigur, un lucru greu, dar în aceeași măsură, sublim, să adaugi la tezaurul național o valoare estetică nouă și adevărată, recunoscută ca atare. Timpul a confirmat că nu lasă urme aceeași imitație născută facil, senzațională la nașterea ei și care nu reflectă decât latura exterioară, limitată la experimentul sonor, a principiului diversității stilistice specific artei noastre. În strădania de a fundamenta un punct de vedere propriu asupra mișcării muzicale de azi — și observația e valabilă și în ce privește muzica ușoară — e extrem de prețioasă însăși experiența compozițională și gândirea estetică națională. Muzica noastră ușoară — pentru că la ea ne referim în principal — și-a dovedit, în cadrul spectacolelor curente, a festivalurilor naționale și internaționale, vitalitatea, s-a distins și se distinge printr-un „ce” particular, pe cale de-a o impune. Poate că acest „ce” nu este încă deplin maturizat, dar existența sa, tot mai vizibilă și delimitare, nu poate fi contestată. În ce constă specificul muzicii noastre ușoare, care anume sunt liniile sale de forță, iată o întrebare banală, la prima vedere, dar care impune azi mai mult ca oricând răspunsuri clare, teoretice și estetice bine fundamentate, azi când muzica ușoară românească a căpătat o personalitate și un statut artistic major.

Dorinței noastre de a lansa o anchetă pe această temă i-au răspuns compozitorii Ion Dumitrescu, președintele Uniunii compozitorilor, H. Mălineanu, Edmond Deda, George Grigoriu, Aurel Giroveanu, Aurel Manolache și cunoscuții interpreți de muzică ușoară Margareta Pîslaru și Gică Petrescu.

Ion Dumitrescu : Muzica ușoară românească are o veche tradiție, continuând, de fapt, romanța secolului trecut și muzica populară, devenită cu timpul, o ramură a muzicii orășenești. Abia între cele două războaie mondiale muzica noastră ușoară avea să cunoască o eflorescență deosebită, să-și definească linia sa proprie, caracterul național. Se puneau atunci bazele muzicii ușoare românești de azi. Și asta, într-o perioadă când influența jazzului american, a cîntecului sud-american, ori a tangoului argentinian se resimte în toată muzica ușoară europeană ! Se cuvine, cred, să ne gândim mereu cu admirație și recunoștință la un Ion Vasilescu, care, se poate spune, a dat muzicii noastre ușoare un nume, o direcție, un impuls de originalitate și personalitate. Teatrele de revistă, în special prin protagonistul acestui gen, Constantin Tănase, cit și ceilalți compozitori din perioada amintită — un Dendrino, un Kirculescu sau Elly Roman, i-au călcat pe urme, continuându-l cu nu mai puțin talent și bun gust. Valorificarea elementului folcloric a permis, pe de altă parte, o dezvoltare înfloritoare a genului, fixarea acelei note particulare care să-i dea savoare și autenticitate. Nu putem, firește, rămâne imuni la inovațiile ce țin de tehnica difuzării ; cu modestia necesară afirmăm totuși că în clipa de față tehnica noastră muzicală, mestesugul creației și al interpretării se situează la un bun nivel calitativ.

Orizonturile largi, deschise de programul stabilit de partid, pe care poporul nostru îl înfăptuiește cu un entuziasm nestăvilit prin munca sa de zi cu zi, plină de pricepere și talent, constituie motivul major care înaripăază și inspirația creatorului

de artă. Privită în ansamblu, creația muzicală românească dovedește din ce în ce mai mult legătura strînsă cu viața nouă, cu realitățile ei, caracterizându-se prin spirit novator, propriu bunelor noastre tradiții. Au apărut și crescut talente viguroase, s-au creat lucrări de valoare, muzica noastră ușoară, bucurându-se de o tot mai largă popularitate, fiind îndrăgită, mai are și calitatea de a avea o deosebită eficiență educativă (mă gîndesc, bineînțeles, în special la tineret). Uniunea Compozitorilor depune în acest sens toate eforturile ca genul în discuție să-și cucerească un loc de frunte în cultura românească contemporană. O bună dovadă mi se pare chiar Festivalul național de creație și interpretare a cărui recentă ediție a impus, cred, o nouă generație de interpreți. Talente tinere, necunoscută pînă ieri, au făcut astfel primul pas în carieră. Doresc ca acest festival să rămînă pentru totdeauna legat de litoral și să poarte cu cînte numele inițial al localității în care s-a consemnat întia, de demult, ediție. Numai un plus de interes va înlesni creșterea prestigiului festivalului și, cine știe, va facilita convertirea sa într-o competiție internațională.

H. Mălineanu : Adevărata muzică ușoară românească este, fără nici o falsă modestie, o muzică cu reală **Personalitate**. Tocmai de aceea mi se par cu totul de neînțeles tenta-

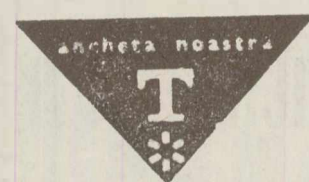
muzica și spațiul spiritual

vele de copiere a unor „mode” la zi, în numele unui așa zis modernism. Evident, muzica noastră ușoară nu trebuie și nu se poate sustrage total obligației de a fi în nota zilei, chiar dacă numai pentru considerentul că e, în mare parte, o muzică dansantă. Dar, de aici și pînă la a renunța la originalitate, nu mi se pare de loc un drum de urmat. Dovadă stau nu niște false impresii, ci statisticile clare ale realelor succese obținute de interpreții noștri „acasă” cit și peste hotare. Și mă ridic cu vehemență împotriva acelei critici care, pentru a-și câștiga false galoane, neagă izbînzile certe ale cîntecului nostru de calitate, uitînd că poartă răspunderea (da, răspunderea) orientării gustului publicului, și în primul rînd a tineretului neavizat. Noroc că recenta cucerire, de lotul nostru reprezentativ, a „Cupei Europei”, vine să infirmе nedreptele aprecieri ale celor care, bolnavi, exclusiv, de... orice creație străină, de orice calitate ar fi ea, au lipsa de decență de a insulta atît creația cit și interpretarea noastră. Sînt încredințat că autenticitatea muzicii ușoare românești, în special a celei de inspirație folclorică, va câștiga foarte curînd locul pe care îl merită în lume.

Edmond Deda : Muzica ușoară românească a avut întotdeauna meritul de a-și căuta o identitate și de la Ion Vasilescu încoace (Ion Vasilescu, fondatorul școlii naționale de muzică ușoară, școală nu în sens pedagogic, ci al creației) marea majoritate a compozitorilor noștri au creat și se străduiesc pe mai departe să creeze o muzică spe-

cific românească. Specificul acesta apare în elementul melodic, de inspirație folclorică, acel element care acordă cîntecului nostru identitate românească, deosebită de cea franceză, engleză etc. Dacă în materie de ritm am fost la curent cu diferitele tendințe sau mode cum sînt numite tango, fox-trott, samba, seic siratki etc., trebuie să fie limpede că nu în elementul ritmic — care are o destinație pur dansantă — constă specificul românesc al unei creații, ci în elementul melodic, în modul de tratare armonică și orchestrală. Nu pot da decît puține exemple, din enorm de multe ce le am în minte, de cîntece românești ce prin specificul lor au intrat într-o sferă internațională. Modestia mă oprește să vorbesc de ale mele, amintesc de succesele colegilor mei : „Ionel, Ionelule” de George Sbărcea, „Sanie cu zurgălăi” de Richard Stein, „O fată mai găsești, dar un prieten, ba” de H. Mălineanu, „După noapte vine zi” de Aurel Giroveanu. Ceea ce spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu cînd se referea la necesitatea ca întreaga noastră artă să fie mai mult și mai direct legată de viață, să poarte pecetea spiritului nostru național, este valabil și pentru muzica ușoară : cu cît vom exprima mai total, mai adînc spațiul nostru spiritual, cu atît vom găsi un loc mai prestigios în circuitul universal.

George Grigoriu : Că muzica ușoară românească are o persona-

litate bine definită este incontestabil ; au demonstrat-o, zic eu, nenumăratele confruntări internaționale unde cîntecul nostru a cucerit binemeritați lauri. Nu-i mai puțin adevărat, însă, că noțiunea de specific este înțeleasă cîteodată greșit, privită unilateral ; ca să nu divagăm inutil, este vorba de supralicitarea elementului folcloric, după unii, singurul drum posibil spre conturarea unui distinct caracter național. Or, nu e tocmai așa. Folclorul nostru oferă, e drept, un plan foarte divers sub raport melodic și ritmic, dar, atunci cînd alegem fără discernămint riscăm să bagatelizăm ceea ce ne este drag și propriu, în loc să creăm cu adevărat. Un alt element care dă un puternic colorit specific creației noastre muzicale este diversitatea stilistică. Muzica ușoară are nevoie de competiții. Competiția este stimulativă atît pentru creație cit și pentru interpretare, și, în acest sens, Festivalul de la Mamaia mi se pare că răspunde cel mai prompt necesității unei confruntări naționale de prestigiu. Aș opina însă pentru un juriu lărgit, din care să facă parte și reprezentanți ai publicului, indiferent de profesia curentă. Legătura cu publicul ar fi, cred eu, în felul acesta, mult mai strînsă, și nu s-ar mai risca — cum s-a întîmplat uneori — micile „conflicte” la comunicarea palmaresului.

Aurel Giroveanu : Succesele muzicii ușoare românești din ultimii ani s-au datorat, cred, în primul rînd melodicității deosebite a cîntecelor noastre. Desigur și aici se pot formula rezerve în sensul că,

dacă melodicitatea nu are o filtrare inteligent gîndită, ci se dovedește a fi o simplă transpunere, să zicem, a sirbei în... fox, rezultatul va fi o piesă banală. Preluarea, vreau să spun, a temelor sau ritmului propriu melosului popular, fără nici un fel de prelucrare, e o muncă ce se consumă în gol. Deci, important e ca linia melodică — care se poate adapta la orice fel de ritm — să slujească la împlinirea unor compoziții în adevăratul înțeles al cuvîntului. E de dorit, deci, ca după 15 ani de căutări, în cea mai mare parte fructuoase, pe acest tărîm — să ne preocupe acum lansarea pe „piața” mondială a unui ritm nou de muzică ușoară, propriu nouă și numai nouă, științific conceput ca scară armonică. Pînă acum am impus șlagăre și mai puțin un ritm de neconfundat...

Aurel Manolache : După unele teorii, caracterul național al creației unui compozitor ar fi în funcție de gradul în care limbajul său este alcătuit din elemente folclorice. Dar, știut este că muzica populară a fiecărei națiuni își datorește specificul său, în fond, unei limitări, unei preferințe pentru anumite intervale și ritmuri, evitînd astfel caracteristicile altor zone folclorice. Acest proces este rezultatul unei selecții afective, poporul alegînd din multitudinea posibilităților de exprimare melodică pe acelea care, în anumite condiții ale dezvoltării sociale, economice și culturale, corespund mai bine sensibilității sale artistice. Iată de ce se impune, din partea compozitorului, o cit mai profundă și complexă cunoaștere a melosului popular, a spiritului cîntecului popular, pentru ca preluarea temei folclorice să nu aibă caracterul unei apropieri accidentale, ci acela al unei înțelegeri totale, a situații în chiar interiorul universului copleșitor al cîntecului popular. Mi se pare că cele mai frumoase compoziții cu iz folcloric confirmă aceasta.

Margareta Pîslaru : Unui interpret nu-i poate fi indiferent ce anume cîntec lansează. O melodie banală, lipsită de strălucire și personalitate nu-i poate face nici un serviciu, dimpotrivă, îi prelungește anonimatul. Iată pentru ce ne bucurăm ori de cite ori apare o creație interesantă, plină de nerv și vibrație, care poate fi o nouă posibilitate de a te impune. Pe oricare scenă ai cînta, publicul vrea să te simtă puternic personalizat, să afle, prin tine, nota particulară a cîntecului din patria ta, fiindcă mimetismele sînt efemeride...

Gică Petrescu : M-am întors, nu de mult, dintr-un turneu de 5 luni în Canada. Ei bine, am observat că pînă și în patria jazzului a apărut un curent — ce câștigă tot mai mulți adepți — de întoarcere la melodie ; aproape toate orchestrele își reprofilează, în această direcție, repertoriile ; pînă și Beatles-ii au fost nevoiți să recunoască noua orientare ca necesară, pentru că, orice s-ar spune, fără public cîntăm în van. Statornicia muzicii noastre ușoare, în sensul neracordării la pasagerile „furii” ritmice, a impus și ne-a impus. În acest perseverent urcuș pe un singur drum, și ignorînd poteile lăturalnice, mi se pare că stă specificitatea cîntecului nostru.

CARMEN KEHIAIAN

în discuție :

ARTA MONUMENTALĂ

În stațiunile de pe litoral, mai mult decît în oricare altă parte a țării, apare mai obstinată căutarea unor soluții ingenioase de înnoiere a spațiului arhitectonic și urban. În primul rînd, firește, printr-o cit mai modernă și potrivită amplasare a unor lucrări de sculptură sau decorație murală în mozaic, frescă, ceramică, metal etc. De la Mamaia pînă la Mangalia-Sud imensele suprafețe de beton și sticlă — alternînd cu calcane de terasat sau îmbrăcate în plăci de ceramică — impun decorația murală ca un antidot al monotonei, al repetabilului, ca o dimensiune estetică adăugată spațialității. Lumina, irumpînd nestăvilit, va pune astfel mai bine în valoare construcțiile altoite pe verticalitate. Statistic — cifrele se fac, în acest caz, necesare — peste 150 de opere de artă decorează pereții edificiilor ori spațiile verzi, rod al muncii artiștilor într-un interval de zece ani. Ce altceva relevă asta dacă nu o consecvență preocupare de estetică urbană, o racordare la frumos a

utilului ? Acțiunea a început, îmi amintesc, la Mamaia. Cele peste 40 de opere de artă monumentală — unele purtînd semnătura unor C. Medrea, O. Han, I. Jalea, B. Caragea, C. Baraschi M. Constantinescu, Gh. Popescu, A. Anastasiu, F. Vasiliu, A. Geo Medrea, I. Bițan ori C. Crăciun — multiplică originalitatea și frumusețea stațiunii ridicată acum un deceniu de mîna pricepută a omului în locul mlaștinilor nefertile, pe nisipul dragat al Siutghiului. E adevărat, nu toate lucrările de aici au fost concepute pentru litoral. Ele au fost achiziționate, în timp, din diferitele expoziții anuale, în măsura în care se întrevădea organica lor integrare în acest peisaj cu particularități distincte. Arhitectul, autor al studiului de amplasament, a valorificat astfel nu numai caracterul lor monumental, ci a căutat să le adecveze peisajului.

Ajungem astfel la delicata problemă a primordialității arhitecturii-proiectant. Primordialitate, dar nu hegemonie. Nenumăratele

discuții avînd ca punct de greutate arta monumentală (între acestea și ancheta revistei „Tomis” din martie-aprilie 1967) au reafirmat adevărul că nu se poate închipui un ansamblu unitar construit, în care decorația să nu facă notă discordantă, fără o buna colaborare dintre arhitectul-proiectant și artistul plastic. În acest stadiu nu mai poate fi vorba de sentimentul subordonării unuia în fața celuilalt, scopul fiind unul singur : o construcție solar ritmată, respirînd armonie și împlinire artistică.

Arta monumentală — artă a viitorului ? Certitudinea se bazează pe experiențele sedimentate succesiv, în acești din urmă ani, găsindu-și cîmpul cel mai fertil de realizare pe acest însoțit fărîm marin. Fresc era și ca inițiativa să iradiază inițiativă, antrenînd, în primul rînd, forțele artistice constănțene. Vitrourele Planeta-riului, fresca sălii de lectură a Bibliotecii municipale — semnate de Ethel și Silviu Băiaș, mozaicul de la spitalul nou — semnat de

Mircea Vărzaru — pentru a nu da decît trei exemple — atestă, cred, cu suficiență, vocația monumentalului, exacta înțelegere a valențelor mozaicului sau vitraliului de către pictorii noștri cei mai talentați. Lucrînd cu pricepere și bun gust, cu un material variat și uneori dificil, gîndirea lor plastică s-a decantat în compoziții decorative durabile, ce dau farmec interioarelor și punctează elegant fațada noilor construcții. Aceiași Ethel și Silviu Băiaș sînt și autorii unor decorații — de dată foarte recentă — din stațiunea „Olimp”. Nou este și materialul de execuție utilizat : cimentul alb și praful de marmură. Ei au ales compoziția de mari dimensiuni, fără adăugiri inutile ori exces de amănunte, o stilizare neostentativă, evocatoare. „Ziuă și noaptea”, „Scoica”, „Păpădia”, „Melcul”, „Cai de mare”, „Scoica dublă”, „Ceașul” — șapte titluri-simbol, șapte reușite, de fapt, de dimensiuni impresionante, decorînd calcanele exterioare ale unor blocuri-perechi. Emoționează dialogul dintre albului peretelui și albul imaculat al decorației, verdele intens al copacilor și albastrul nestatornic al cerului — sinteză dramatică de mare puritate. Pornînd de la motive (de inspirație loca-

lă) aparent banale, artiștii au știut găsi citeva moduli dispuse ingenios, închegînd astfel compoziții pe al căror alb, lumina creează efecte prețioase ca urmare a variației de oră, intensitate, unghi de incidență a razelor solare. Simplitatea lor austeră sincronizează linia arhitectonică suplă și elementul plastic ritmat, într-o sinteză conceptual gîndită. Reușite sînt și lucrările din stațiunea Saturn, datorate colectivelor C. Georgescu — D. Suciu, W. Demeter — G. Marinescu sau plasticienilor E. Orlovski și P. Nichita, reușite ce țin de înțelegerea necesității unei colaborări trainice cu arhitectul și constructorul. Pentru că, repet, de elaborarea cu minuție și seriozitate a proiectului lucrării, dar mai ales de urmărirea transpunerii în material definitiv și aplicării sale depind valoarea și calitatea operei de artă monumentală. Neglijarea acestor laturi, sau numai a uneia dintre ele, conduce, fatal, la eșecuri, așa cum s-a întîmplat cu lucrările destinate Taberei de studenți de la Costinești, care, departe de a da un farmec în plus așezării, distonează și fisurează mult rîvnita armonie...

FLORICA POSTOLACHE

Care este, dintre arte, cea mai veche ? Controversa nu s-a stins nici azi, opiniile fiind, încă, împărțite. Dar, cel puțin, primordialitatea ceramicii, între formele de creație plastică tridimensională, nu cred că mai poate fi pusă la îndoială. Născută din necesitatea conservării obiectului utilitar ori spiritual, ceramica a ajuns, cu timpul, la un înalt rafinament artistic... Din păcate, ceramica veche este, la noi, mai puțin cunoscută prin valorile ei, ca artă în sine și mai mult prin datele ce le furnizează istoricilor și arheologilor. Dobrogea, mai ales, oferă dovezi tulburătoare ale existenței unor culturi străvechi, de impresiionantă vitalitate plastică. Și mă gândesc, înainte de toate, la ceramica de Hamangia. Există, așadar, un filon tradițional de necontestat, puternic, de natură să incite creatorii din acest spațiu geografic la creații pe măsură. În raport cu personalitatea celorlalte culturi, de pe alte teritorii — precum cea creto-miceniă, elenă, japoneză, egipteană sau cea precolumbiană, — ceramica veche din perimetrul spiritual dobrogean (pentru a restringe discuția) oferă semnificații pe cât de originale, pe atât de valoroase. Lăsând la o parte olăria, caracterul specific al

VIRTUȚILE

ceramicii de pe aceste meleaguri se deosebește prin concepția abstract-decorativă a formelor modelate. Figurinele culturii de Hamangia, de exemplu, sînt — pentru orice cunoscător în problemele creației plastice — printre primele dovezi ale unei arte într-adevăr culte. Creatorul respectiv era, fără îndoială, un artist rafinat, chiar în sensul modern al cuvîntului, atît prin stilizarea personajelor, cît și prin geometrizarea și echilibrul spațial al volumelor. Și, fie că e vorba de obiectele de ceramică realizate de creatori bășinași, fie de cele aduse de corăbieri, ulterior, „fenomenul Hamangia” rămîne un punct de o semnificație deosebită, atestînd continuitatea acestui meșteșug pe pămîntul dobrogean. Iată de ce merită a fi apreciată acțiunea de revitalizare a acestui milenar meșteșug, prin atragerea celor mai buni plasticieni conștanțeni, bucureșteni ori din alte centre cu tradiție, din țară, acțiune datorată Consiliului popular județean, Comitetului de cultură și artă Constanța, bucurîndu-se și de colaborarea Uniunii Artiștilor Plastici și Fabricii de produse ceramice din Medgidia. Astfel, ideea reimplantării cera-

micii în Dobrogea iese din sfera entuziasmelor... teoretice, primele realizări practice neîntîrziind să apară. De cîva timp, de-a lungul frumosului parc din Medgidia — situat pe malul canalului — locuitorii sînt martorii unei activități mai puțin obișnuite. O febră de adevărat șantier, deschis permanentelor. Aici se desfășoară lucrările simpozionului național de ceramică. Simpozionul de la Medgidia a forțat, însă, oarecum, ca să spunem așa, tradiția, renunțînd la didacticism și preferînd formula, mult mai fertilă, de „simpozion în mers”, discuțiile însoțind firesc elaborarea fiecărei noi lucrări de ceramică, analiza promptă și colectivă dovedindu-se cea mai bună cale de evitare a eventualelor eșecuri. Sînt prezenți aici 17 dintre cei mai buni ceramiști români, majoritatea tineri, unii de mult consacrați: Costel Badea, Alexie Florian, Romeo Voinescu, Ioana Ștefanov, Lucia Teodorescu-Maftei, Ion Berindea, Alexandra Gheorghe, Constantin Marcu-Nilcă, Dragoș Gănescu, Dumitru Rădulescu, Florentina Mihai, din București, Victor Cristea, Wilhelm Fabini, Ilie Beldeanu, din Sighișoara, Petre Nichita din Constanța și Vasile Cercel, proaspăt absolvent al Institutului de artă plas-

CERAMICII

tică „Nicolae Grigorescu” din București. Antrenați de un entuziasm pe care numai meșteșugul ceramicii și dragostea pentru arta eminentamente umană o pot cultiva, lucrările ceramiștilor amintiți — destinate decorării Medgidiei — sînt deja avansate. Semnificația gestului lor este, poate, mai mare chiar decît valoarea operelor în sine, — neîndoios, remarcabile — și vizează renașterea acestei arte, cu atît de veche tradiție. Spre același țel converg și eforturile organelor locale de partid și de stat îndreptate spre construcția, la intrarea în Mamaia — în perimetrul atelierelor de creație — a unui Centru Internațional de Ceramică, denumit „Fundatia Hamangia”. Dotată cu ateliere, laborator și cupatoare, fundația va fi, neîndoindu-ne, nucleul de emanație a numeroase opere ceramice ce vor face, în timp, din întreg litoralul românesc un vast muzeu viu, internațional. Artiștii români și străini ce vor fi invitați, în fiecare an, să lucreze aici, vor lăsa, fiecare, în semn de omagiu, cite una din operele create în intervalul petrecut la „fundație”, consolidînd astfel o colecție unică și impresionantă.

PATRICIU MATEESCU

școala internațională de informatică

Adînc integrată în circuitul mondial al valorilor științei și culturii, România se definește ca o țară preocupată de schimburile de idei, de recordarea deplină la momentul actual al cercetării tehnico-științifice. Mai mult — s-au obținut, la noi, rezultate deosebit de valoroase atît în cercetarea fundamentală în diferite domenii, cît și în cea aplicativă, fapt care îndreptățește afirmația că, în lumea de astăzi, potențialul gîndirii românești în multiple ramuri de activitate a atins un nivel care reflectă pe deplin uriașele posibilități oferite de către socialism creației științifice. Fără îndoială, printre manifestările de prestigiu din ultima vreme se înscrie și Școala internațională de vară de informatică inaugurată sub auspiciile U.N.E.S.C.O., ale Universității din București și ale Universității din Grenoble, și găzduită de către municipiul Constanța. În legătură cu obiectivele și scopurile acestei prestigioase reuniuni, am solicitat opiniile academicienului prof. Nicolae Teodorescu de la Universitatea din București, conducătorul cursurilor, și ale d-lui Christian Coatmelec, profesor la Universitatea din Rennes, conferențiar la „Școala de vară”.

— Care este, stimate tovarășe profesor, rolul informaticii în lumea actuală ?

— Rolul acestei științe se deduce, desigur, din încadrarea sa în cibernetică. Întrucît noțiunea de informație a devenit fundamentală în științele actuale, informatica, știința recentă (deși, într-un anume sens, e veche de cînd lumea), în epoca noastră, este un complex de discipline teoretice și practice organizate în scopul prelucrării automate a datelor. În consecință, este prezentă în orice disciplină științifică teoretică și în orice aplicație practică a unei discipline științifice. Dovada însemnătății sale este însăși „cariera” sa : de acum 20 de ani, cînd au apărut primele calculatoare electronice (la Biroul Național de Standarde și Universitatea Harvard — ambele în S.U.A. — și la universitățile din Manchester și Cambridge — în Anglia) și pînă astăzi, s-au perindat trei „generații” de calculatoare, corespunzînd cu trei salturi senzaționale în tehnică. Disciplinele de bază pe care s-a înfiripat informatica au evoluat enorm, a fost creată teoria limbajelor formale, susținută de lingvistica matematică (în care lucrările acad. Gr. Moisil au avut un rol deosebit de mare). Azi, informatica interesează îndeaproape neurologia, lingvistica, medicina, istoria, arheologia, dreptul, psihologia. Informatica poate oferi, între altele, soluțiile optime ale repartiției instituțiilor de învățămînt de anumite categorii pe un teritoriu, pe bază de prelucrare statistică a datelor. Iată deci că și în organizarea învățămîntului ca și în educație, demografie

etc., informatica este chemată să joace un rol foarte însemnat.

— Cum considerați momentul actual al informaticii românești ?

— Anul trecut, într-un raport susținut la U.N.E.S.C.O., am atras atenția asupra faptului că în România există nu numai ca-

dre universitare de resort și centre de calcul și prelucrare a datelor, ci și o susținută preocupare de a se organiza reuniuni internaționale. Acum patru ani, la noi a avut loc primul colocviu internațional de calculatoare la care au participat cercetători de prestigiu. Deși nu aveam atunci o bază tehnică foarte dezvoltată, comunicările noastre s-au aflat pe picior de egalitate cu referate de mare însemnătate susținute de oaspeții noștri din străinătate. Specialiștii români s-au bucurat și se bucură de numeroase invitații peste hotare, li se oferă stagii, participare masivă la colocvii internaționale, fapt, fără îndoială, grăitor despre considerațiunea acordată informaticii românești. La aceste cursuri, ca să nu mai vorbim despre altele, chestiunile ridicate de participanții români probează un înalt nivel al cunoștințelor. S-au discutat, cu egală competență, probleme ca : organizarea marilor centre de calcul, tehnologia nouă în calculatoare, probleme ale formării de cadre, noi tehnici în conceperea și structura mașinilor de calcul. Discutarea chestiunilor de asemenea nivel n-ar fi fost, desigur, posibilă fără competența cuvenită, atît din partea cursanților cît și a conferențiarilor. Centrul de calcul din București lucrează la deplina lui capacitate. Cînd am fost vizitat de prof. Boulay (care a și făcut un raport, în acest sens, la U.N.E.S.C.O.), oaspetele nostru s-a exprimat elogios, vorbind ca despre un așezămînt de valoare europeană. Nu mai vorbesc de faptul că avem, în țară, la ora actuală, cîteva centre teritoriale de calcul, care răspund adecvat nevoilor producției.

— Care sînt rațiunile alegerii litoralului pentru lucrările „Școlii de vară” ?

— Fiind „perechea” celei organizate acum doi ani de către universitatea din Grenoble — cursurile avînd loc atunci pe Coasta de Azur — noi am ales

litoralul. Institutul pedagogic din Constanța are deja o tradiție în acest sens : colocviul internațional de ecuații derivate parțiale din 1968. Modalitățile de lucru, amabilitatea oficialităților, locul adecvat, condițiile foarte bune — totul a recomandat această alegere...

— Care sînt, stimate domnule profesor Coatmelec, rațiunile informaticii ca discipline separată în peisajul științelor actuale ?

— Desigur, forța informaticii de a ajuta omului să facă lucruri pe care nu le-a putut face pînă acum, din pricina complexității calculului. Această știință îi dă omului atît mijloacele tehnice de a rezolva probleme de multă vreme puse cît și puțința de a efectua anumite studii care, înainte, nu puteau fi abordate fiindcă nu s-ar fi ajuns la nici un rezultat. Evident, calculatoarele nu pot rezolva absolut totul. Există însă domenii, ca medicina de pildă, unde au avut loc progrese spectaculare datorită ordinațoarelor. Chestiuni de analiză și sinteză, a căror rezolvare parea altădată de neîncipuit, sînt azi tratate „curent”. Nu mai vorbesc de științele experimentale sau de economie — ultima cunosînd, în Occident, apariția teoriei sondajelor. Fără îndoială, însă, rolul primordial îl are omul, inteligența umană — căreia ordinatorul îi este și îi va rămîne subordonat.

— Ce opinie aveți despre aporțul specialiștilor români la informatică ?

— Foarte bună. Cunosci și profesori români și lucrări elaborate aici. Aveți atît matematicieni de prestigiu cît și o valoroasă tehnologie a ordinațoarelor. Am vizitat Centrul de calcul al Universității bucureștene, ca și instalațiile de la CEPECA. Îi cunosc bine pe informaticienii de la Institutul Politehnic din București. Am remarcat nume românești în literatura internațională de specialitate. Apreciez în mod deosebit contribuțiile profesorilor Teodorescu, Moisil și Guiașu ca și ale elevilor lor.

— Ce impresie v-a făcut România ?

— Vin pentru a treia oară aici, în decursul unui singur an. Așadar... Ospitalitate și organizare — perfecte ; am văzut spectacole folclorice cărora nu le pot acorda decît calificativul „minunat !”. Atît familia mea, care mă însoțește, cît și eu păstrăm cea mai bună impresie despre țara dumneavoastră. Încă în toamna acestui an, voi fi din nou oaspetele României...

AL. MIHALCEA

Părăsind sala și invadînd, zgomotos, străzile sau arena, Thalia nu răspunde numai unor sezoniere capricii, ci se racordează unei reale necesități de comunicare cu un public foarte larg și divers. Modalitatea spectacolului în aer liber, a recitalului de versuri în locuri cu recunoscută tradiție a fost „atacată”. acum trei ani, cu timiditatea inerentă oricărui început, găsindu-se o fericită intrupare în prima ediție a „Serbărilor mării”. De atunci și pînă acum, organizatorii, cîștigînd oarecare experiență pe acest tărîm, puțin bătut, al serbărilor de mari dimensiuni artistice, au izbutit să găsească cele mai adecvate și variate forme de concretizare a acestei frumoase inițiative. Asa se face că ediția a III-a a serbărilor neptuniene s-a bucurat de o participare mult mai numeroasă, superlativul ce au punctat, discret, programul fiind, credem, meritate. Au existat, firește, și cîteva eșecuri, parțiale însă, care nu trebuie să descurajeze, pentru că, la urma urmei, nimic nu atinge desăvîrșirea de la prima încercare. Cele cîteva notabile reușite vor trebui să ambicioneze, să incite gustul auto-densirii.

Spre deosebire de anii trecuți am putut constata, de data aceasta, cu satisfacție, diversificarea acțiunii, ea nemaifiînd limitată doar la Constanța, ci cuprinzînd întregul litoral. Ne-am bucurat de asemenea de a constata integrarea în programul acestei abia trecute ediții, alături de unele „puncte” devenite tradiționale (Carnavalul, Omagiu mării, Ovidiana, Întîlnirea cu Neptun, Nocturna revistei, spectacolul din portul Tomis) și a unui Festival-concurs al ansamblurilor artistice și al fanfarelor pionieresti — cu participarea a peste 1.200 de concurenți din 10 județe cu tradiții folclorice — a unui bal al tineretului, consumat în Piața Independenței, a concursului de frumusețe și grație Miss Litoral '71 — organizat de

Centrala de turism O.N.T. Absența unor eventuale „fisuri” în programul propus s-a datorat definirii precise, cu luni în urmă, a profilului fiecărui spectacol, fiecărei manifestări, popularizării prompte, realizată în sfîrșit, cu mai mult bun gust grafico-publicitar. Nu ne propunem, bineînțeles, decît niște generale judecăți de valoare și nu narațiuni detaliate ale tuturor spectacolelor. Ediția a III-a a „Serbărilor mării” a fost deschisă de un original carnaval a cărui spectaculozitate a fost amplificată de prezența sutelor de pionieri — participanți la concursul artistic „Litoral '71”, de numărul mare de fanfare și care alegorice. Am remarcat îndeosebi plasticitatea a-

SERBĂRILE MĂRII — 1971

cestora din urmă, inventivitatea concepției și grija execuției, aportul pictorial, scenografi Dan Sachelarie, Eugenia și Șerban Jianu dovedindu-se mai mult decît prețios. Am revăzut, apoi, în portul Tomis „Medeea”. Teatrul de dramă și comedie din Constanța, regizorul Gh. Jora, au obținut încă un incontestabil succes, argument solid pentru validarea formulei teatrale adoptate. Marea surpriză a acestei ediții rămîne, însă, tot spectacolul teatrului liric, cu „O noapte în Veneția”. Regizorul Ion Drugan a știut să valorifice fără greșală condițiile naturale ale aceluiași port Tomis ; am avut astfel prilejul de a-i reîntîlni pe maeștrii scenei lirice conștanțene Silviu Panțiru, Mirreille Savopol, Boris Cobaslian, corpul de actori și balerini, coriștii într-o realizare ce a dat, încă o dată, măsura unui talent autentic. O bună impresie au lăsat și cele două reprezentații susținute de co-

lectivul Teatrului de revistă „Fantasio”. S-au afirmat de fapt, o dată mai mult, certele valențe ale spectacolului revuistic, sensibilul progres valoric înregistrat de acest dotat colectiv. Și unde, dacă nu la statuia lui Eminescu, și-ar fi găsit locul cel mai potrivit un spectacol de sunet și lumină ? Regizorul Ion Maximilian a știut crea un recital unitar și ireproșabil finisat, cu o fluentă admirabilă, cu o bună sincronizare dintre text-muzică-plastică-balet.

Dar, cum spunem, unele stîgăcii au existat. Balul mascat al tineretului și concursul de frumusețe „Miss Litoral” n-au avut grandioarea și atractivitatea sperată. O scuză ar fi doar faptul că, amîndouă, se află la prima... ediție, și organizatorii n-au depășit încă, în acest caz, faza tatonărilor. Carnavalului i-a lipsit entuziasmul, elementul uman fiind neinteresant, pauper, lipsit de strălucirea avută, în schimb, de carele alegorice. Lipsa de fermitate a regizorului Gh. Bărbulescu a avut repercusiuni nefericite asupra spectacolului „Ovidiana”, pe jumătate ratat.

De lipsă de fantezie și amatorism a suferit și spectacolul sportiv de pe stadion. Aceleași curse cicliste, în pauza dintre două meciuri, aceeași alergare în saci : prea puțin ! Tribunele, pe jumătate goale, au sancționat, de altfel, subțirimea programului oferit de Consiliul județean pentru educație fizică și sport.

De ce n-am insera în genericul edițiilor viitoare și spectacole artistice ori sportive cu caracter avatic, mari demonstrații de gimnastică ritmică, un raliu automobilistic al actorilor, spectacole de sunet și lumină la monumentele istorice din județ, etc., etc. Să nu ne ferim că ne risipim fantezia ! Entuziasm, publicul va ști, întotdeauna, să aprecieze efortul de calitate.

JEAN BADEA

Podul de la Giurgeni - Vadu Oii

Opera lui Dan Bădărău nu a constituit decât cu rare excepții obiectul unor studii de istorie a filozofiei sau a logicii. Această — poate și pentru că opera se afla în curs de împlinire, dar fenomenul se poate explica și prin atitudinea filozofică a lui Dan Bădărău, care se îndepărta, prin câteva dintre caracteristicile sale, de ceea ce era convenabil și propriu filozofiei reacționare din trecut.

Chiar dacă exegezele au lipsit operei (afară de Nicolae Bagdasar, de referințele extrem de succinte, dacă nu zgircite, din istoria gândirii sociale și filozofice din România și cele ale lui Anton Dimitriu din Istoria logicii — pentru a consemna tratele în care se fac referiri la activitatea lui Dan Bădărău), opera în sine a avut, obiectiv, un rol însemnat în mișcarea noastră filozofică. Într-un anume fel, opera lui Dan Bădărău se aseamănă cu cea a înaintașilor și contemporanilor săi din România, cu deosebire cu cea a lui P. P. Negulescu și Mircea Florian.

Asemănările par a fi exterioare — și într-o anumită măsură sînt — dar, pe de altă parte, ele ilustrează existența unor note particulare ale gânditorilor noștri care intenționau să ajungă la constituirea de sisteme filozofice încheiate, coerente și scutite (cel puțin așa credea fiecare în parte) de erori ale trecutului. Asemenea lui P. P. Negulescu, Mircea Florian (și enumerarea se poate prelungi), Dan Bădărău a fost mai întâi istoric al filozofiei și al logicii, profesor de istorie a filozofiei și de logică. Spre deosebire de ei, el nu a avut ambiția elaborării unui sistem care să stea alături de alte sisteme, să le refuze sau să le completeze. Activitatea sa s-a desfășurat în granițele impunătoare, pline de înțelesuri, sugestii și direcții ale istoriei gândirii filozofice, lămurind cu forța propriei sale gândiri gândurile altora.

Și în acest domeniu al istoriei filozofiei s-ar părea, cel puțin la prima vedere, că Dan Bădărău nu a elaborat o viziune sistematică sau, cu alte cuvinte că studiile sale nu au cursivitatea sau aria de cuprindere, să zicem, a aceluia ale lui Negulescu. La Paris, Dan Bădărău își trecea doctoratul cu o teză devenită celebră, **Individualul la Aristotel**, care inaugura studiile sale de istoric al filozofiei și logician. Ulterior, a inclus în sfera preocupărilor sale cercetarea filozofiei franceze din veacul XVIII, a unor momente din filozofia clasică germană și din istoria filozofiei românești. Aproape întreaga cercetare istorico-filozofică a lui Dan Bădărău s-a realizat sub forma comunicării, a studiilor pe probleme determinate și a monografiilor. S-ar părea deci că nu se poate vorbi de coerență, de cuprindere integrală, de analiză exhaustivă a istoriei filozofiei. Dacă este adevărat că istoricul nu a elaborat o lucrare integrală — de altfel întreprinderea nu stă totdeauna la îndemîna unui singur om decât cu riscuri deosebite sau cu condiția genialității — tot atât de adevărat este că momentele studiate de Dan Bădărău au fost atât chei de boltă în istoria filozofiei cit și sinteze, deschideri de orizonturi fără de care filozofia însăși nu există ca filozofie. De la studiul din tinerețe despre **Individualul la Aristotel**, unde limitele concepției sale neștiințifice sînt evidente, mai tirziu, pe de altă platformă decât cea idealistă, și operind cu metodologia științifică proprie m a r x i s m u l u i pe care și-a însușit-o după al doilea război mondial, Dan Bădărău a scris studiul introductiv și notele la celebra „**Metafizică**” a lui Aristotel.

În anii deplinei maturități, cînd viziunea sa de exeget a fost radical îmbogățită prin contactul cu filozofia marxistă, el a scris monografia despre Leibniz, în care arta analizei subtile, nuanțate se armonizează cu pasiunea istoricului pentru claritate, pentru reliefaarea a ceea ce este original și profund în gândirea leibniziană. Și trebuie precizat că atât Aristotel cit și Leibniz au fost gînditori în opera cărora numeroase elemente materialiste sau de dialectică se împletesc cu cele idealiste, ceea ce face dificilă orice întreprindere de valorificare, adevăr reliefat de altfel de Marx, Engels și cu deosebire de către Lenin. Pasiunea descifrării, a descoperirii contradicțiilor era proprie lui Dan Bădărău dar aceasta în limitele concepției sale inițial idealiste, neștiințifice. Această pasiune și-a putut da roadele din plin o dată cu deprinderea modului marxist de a gîndi, asociindu-se cu nevoia marcării a ceea ce a constituit perenitate și valoare autentică în istoria filozofiei.

Remarcabilă a fost activitatea lui Dan Bădărău în ceea ce privește istoria filozofiei românești. Și în acest domeniu ca și în cel al istoriei filozofiei universale se distinge existența a două perioade: una în cadrul căreia dominantă era metodologia neștiințifică fundamentată pe o concepție idealistă despre viață. Pentru activitatea sa din această perioadă, în ce privește felul cum este interpretată opera lui Vasile Conta sau a altor filozofi români, rezerva noastră este totală. Metodologia și concepția idealistă l-au îndrumat pe Dan Bădărău pe calea greșită a analizei în sine a operelor filozofice, adică făcînd abstracție de raporturile lor multiple cu contextul social istoric în care au fost elaborate. A doua perioadă se remarcă prin așezarea judecării fenomenului istorico-filozofic de pe pozițiile concepției științifice marxist-leniniste despre lume și viață.

În această perioadă care coincide cu cea de a doua parte a vieții sale, Dan Bădărău a gîndit nu numai filozofia lui Conta, dar și a celor mari gînditori români prin ceea ce ele au specific și în funcție de condițiile obiective, social-economice și politice determinate, remarcînd totodată funcția de clasă, rolul și locul social al fiecărui sistem analizat. Pilduitoare în acest sens este lucrarea **Filozofia lui Dimitrie Cantemir**, în care apare fără echivoc saltul metodologic calitativ săvîrșit de Dan Bădărău în privința metodei de analiză și expunere. Moldovean ca și Dimitrie Cantemir, Dan Bădărău a înțeles în ce constă universalitatea prințului și domnitorului filozof, contribuția sa inestimabilă la dezvoltarea filozofiei românești, în special, și a culturii noastre.

GH. CAZAN

„Filozofia lui Dimitrie Cantemir se manifestă mai cu seamă în domeniul științelor sociale. El a cunoscut din plin practica vieții. Și, chiar dacă nu a putut depăși concepția metafizică pentru a înțelege care sînt legile de dezvoltare ale societății, chiar dacă s-a oprit la legea ciclică, trebuie să recunoaștem că în gîndirea sa se află germeni dialectici, în funcția cărora a înțeles viața socială ca o luptă între partizi, apoi ca o opoziție între cei ce asupresc și cei asupriți și ca o luptă a poporului român pentru a-și asigura dreptul la viață, în conformitate cu trecutul său îndepărtat, ca un proces istoric privitor căruia Turcia s-a ridicat la o putere ce este pe punctul să o piardă treptat. Cantemir nu are cultul bogatului, al omului puternic și-și manifestă mereu simpatia pentru cei obijduiți. La capătul tuturor proceselor de revalorizare istorică, Dimitrie Cantemir întrevede, într-un avînt plin de optimism, adevărata condiție a omului, cuceritor prin truda sa neobosită, chemat să fie stăpîn în lume și nu rob.

Simburele dialectic pe care îl aflăm în concepția istorică, trăsătura dominantă a întregii filozofii cantemiriene, ne autorizează să-l considerăm pe Dimitrie Cantemir în toată actualitatea la care are dreptul. A face din Cantemir un precursor în filozofie care ar aparține exclusiv trecutului este a-l minimaliza, este a-l lipsi de cele mai autentice dintre meritele ce-i revin. Cantemir nu a fost numai primul mare om de cultură ieșit din sânul poporului nostru. Deși nu s-a putut

și exploatași de cei puțini, sînt privați doar ca niște făpturi demne de o simpatie miloasă, ca niște ființe slabe ce urmează să fie asistate și susținute pe calea grea a unei vieți lipsite de bucurii.

Umanismul socialist îi conferă omului întreaga sa personalitate, descoperindu-i conștiința vredniciei sale umane, calitatea sa de constructor al unei lumi noi. Dimitrie Cantemir se înscrie pe linia unor eforturi de secole care și-au arătat roadele succesiv. Călit în suflul Renașterii, după modelul acelor învățați care s-au străduit să pătrundă toate tainele, să afle principiile nașterii și ale destrămării lucrurilor, să desprindă rostul cerului înstelat, ca și pe cel al lumii pămîntene, să hotărască pricina mișcării, să știe meleagul patimilor și al rătăcirilor omenești, spre a-i deosebi pe cei buni de cei răi, și să cuprindă tilcul așezărilor și al tagmelor, el nu a privit firea și nefirea cu ochiul liniștit și leneș al cărturarului retras în turnul de fildeş, el nu a urmărit urgia furtunilor din adăpostul ferit. De pe urma trudei vieții sale zbuciumate și a sarcinilor ce le-a avut pe umeri, el a stat aproape de grijile oamenilor, de luptele dintre ei, a cunoscut amărăciunea popoarelor și sărăcia noroadelor, precum s-a pătruns de greutatea de trai ale celor obijduiți și a descoperit trufia celor puternici, dar și slăbiciunea acestora. Din viață el a înțeles viața și s-a eliberat de ipocrizia multor gînduri moștenite. Sinceritatea totuși nu dispensează de eroare. Concepțiile în atîtea privințe greșite ale lui Dimitrie Cantemir l-au menținut în marginea unui mare învățat al vremii; rîvna pilduitoare cu care a căutat să îndrepte omenirea pe o cale mai fericită, îndemnul spre bine pe care îl adresează tuturor ne îndatorează însă să-l socotim printre cei puțini care, cu sfiiciune față de slăbiciunea lor, dar cu încredere față de tăria omului, s-au ridicat ca povățuitori ai omenirii, astfel că se cuvine să-l așezăm în șirul minunaților învățători ai tuturor timpurilor”.

(„Filozofia lui Dimitrie Cantemir”, Ed. Academiei, București, 1964).

☆

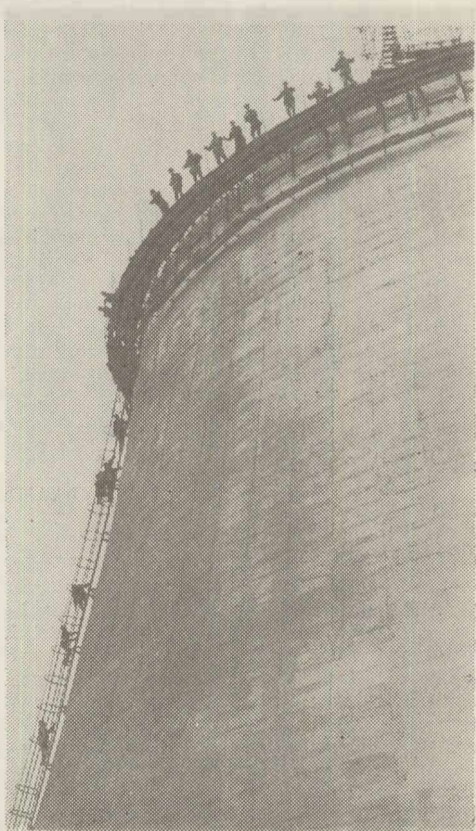
„Viața de ani și ani la curtea hanovriană a accentuat la filozoful nostru două trăsături temperamente: activitatea de cancelarie l-a întărit în virtutea nativă ce descoperim la el de a îndeplini sarcinile ce-i stau în față cu rîvnă și punctualitate, dar fără fervoare aparentă, sustrăgîndu-se oricărui prietenii ca și nevoii de a se lega în mod prea intim cu cei din jur, mari și mici; pe de altă parte, fastul sărbătoresc a dezlănțuit la el în proporții uriașe frica ce o avea de singurătate și oroarea ce o nutrea pentru un trai tihnit și lipsit de strălucire. În preajma anului 1716, aceste două componente ale caracterului său au generat premisele unei situații care nu a răspuns unei îmbinări a lor, ba s-a dovedit incompatibilă cu recunoașterea geniului acestui mare fiu al omenirii. Marele Leibniz, spirit eminent de seducător care, în dăruirea de sine, a făcut o colosală risipă de energie creatoare în dauna sa și spre folosul tuturor, dar a rămas eminentement rezervat totodată față de orîșicine, a fost osîndit de contemporaneitatea sa să moară singuratic și neîubit. În ceasul acelei supreme slăbiciuni pe care fiecă ființă omenască e chemată să-l cunoască odată și odată, în clipa aceea oarecum odihnitoare care pune capăt încordării, încleștării vitale, în preajma acelei inserări care anunță noaptea eternă, Leibniz, fiind întrebat dacă nu dorește asistența unui preot, a răspuns: „N-am făcut niciodată nici un rău nimănui; nu vād că aș putea să mă căiesc de ceva”.

Și a spus adevărul. Optimismul de nezdruncinat care se oglindește în viața de toate zilele a autorului sistemului armoniei prestabilite, mai înainte de a se întipări în opera sa filozofică, este în chip evident expresia unor înclinări înspre o rectitudine mintală, a unei viziuni mărețe asupra lucrurilor care, dacă nu-i întotdeauna încheată din pricina limitărilor impuse de vremurile în care a trăit filozoful și de poziția sa de clasă, a dovedit belșugul unei atitudini clare și sincere, străină de orice sofisticare, de orice falsitate. În chiar anul morții, cu ocazia corespondenței cu Clarke, ca un ecou al diferendului său cu Newton, îl vedem pe Leibniz trimițînd un ultim mesaj care are caracterul unui apel suprem la bunăcredință, la sinceritate în disputa filozofică, așa cum a practicat-o el în toată opera sa. „De data aceasta — scrie Leibniz — voi răspunde mai pe larg, pentru a învinge greutatea, sau cel puțin pentru a face o încercare în acest sens, dacă voi fi întîmpinat cu dorința de a se lăsa să se manifeste rațiunea și setea de adevăr, iar nicidecum să se facă să intervină șicana care nu ne ajută întru nimic să lămurim ceva”. Leibniz, în această privință, poate să țină fruntea sus în fața orîșicui. Despre oricare lucrare a sa, mică sau mare, fie că este adresată unui singur corespondent sau publicului în genere, el poate spune ceea ce Montaigne a înscris în capul Eseurilor sale: „Cartea pe care o ai acum înaintea ochilor, cititorule, ți-am închinat-o într-un gînd cinstit”.

(„G. W. Leibniz”, Buc., E. Ș. 1966).

În acel moment fundamental pentru istoria poporului nostru, forțele patriotice și armata română din Dobrogea, mobilizate de cuvîntul comuniștilor, au reușit, după lupte grele, să lichideze rezistența inamică din principalele puncte strategice și să împiedice realizarea planului hitlerist de joncțiune a trupelor germane de aici cu cele din jurul Capitalei. Documentele pe care le publicăm (aflate la Filiala Constanța a Arhivelor Statului, fond Primăria Constanța, 1/1944, 481) sînt grăitoare atît pentru spiritul de sacrificiu și patriotismul românilor cit și pentru actele de barbarie la care s-au datat trupele germane în încercarea lor disperată de a ieși de pe teritoriul Dobrogei. Spicuim din documentele prezentate: „**În județul Constanța**: În ziua de 26 august la Cuzavodă între trupele germane refugiate acolo și armata română a început lupta — care a durat o zi întreagă. În ziua de 27 august, vasele germane care veneau pe Dunăre în jos au început a bombarda orașul Cerna Vodă — s-au scufundat mai multe vase și 2 vedete germane. Peste 100 de ostași răniți și civili. — Deasemeni în ziua de 28 august, vasele germane care au fugit în Bulgaria au provocat incidente grave cu populația civilă pe tot parc(urs)ul lor — dela Cerna Vodă la Ostrov. — La 28 August la Topalu a fost dezarmată o coloană germană compusă din circa 1.200 ostași și 20 mașini”. Un alt document, emis de Prefectura Județului Constanța și înregistrat la 28.08 1944 la Primăria Municipiului Constanța conține în copie ordinul Ministerului de Interne nr. 12291/25 aug. : „În legătură cu poliția, jandarmeria și comandamentele de garnizoană, asigurați ordinea internă în cel mai perfect spirit de dreptate. Aveți grije pentru aprovizionarea populației și în special a refugiaților. **Trupele germane trebuiesc dezarmate de unitățile române și apoi internate în lagăre. Orice întîrziere sau ezitare atrage sancțiuni grave.** (subl. ns.) Raportați telegrafic orice eveniment important. **MINISTRUL AFACERILOR INTERNE (ss) General Aldea Aurel**”. Precum se vede, sub presiunea maselor populare conduse de partidul comunist, ministrul de interne se vede nevoit să atragă atenția asupra urgenței dezarmării și internării trupelor germane. Ambele documente sînt încă o dovadă a spiritului de fermitate cu care poporul român s-a angajat în acțiunea de eliberare a patriei, încă o dovadă a amplitudinii actului revoluționar de la 23 August, 1944.

M. STANCIU

● Alpinism industrial...

EXPOZIȚII DE PICTURĂ: TANASIS FAPPAS ȘI V. MELICA. Galeriile de artă din Constanța (bulevardul Tomis, nr. 88) găzduiesc în aceste zile expozițiile personale ale pictorilor Tanasis Fappas și V. Melica. Două universuri distincte care însă, paradoxal, nu se refuză unor, de loc forțate, apropieri. Este vorba, în primul rând, de acea vocație a gravității, a gradației tensionale, a figurativului. Tanasis Fappas este mai cu seamă un poet al amintirilor. Adolescența, văduvită de solarele efluvii ale bucuriei, își cîntă, în pinze ca „Tinerete fără zîmbet”, „Spaimă”, „Plecarea celor dragi”, „Fiicele greviștilor” — elegia gri, traversată de obsesia războiului. Lupta clasei muncitoare, condusă de partid, sacrificiile celor mai buni fii ai muncitorimii noastre pentru triumful revoluției și atîtea alte pagini vii din istoria partidului nostru găsesc în Tanasis Fappas cronicarului cuvenit. Ocolind patetismul grandilocvent el știe să dea forță și intensă vibrație emoțională fiecărei trăsături, fiecărei fețe. S-ar putea vorbi, e drept, de o specificitate bizantină în portretistica sa, de un anume hieratism, dar asta vizează doar un aspect exterior. Această neexuberanță cromatică, preferința pentru culorile stinse, de surdina, nu poate fi, decît fortuit expresia unei suficiențe. Ideile se decantează fierbinte, emoționant, ritmul lor gri, saturat de o țarie autentică, este generator de tulburătoare reacții chiar și în privitorul efemer.

V. Melica ni se descoperă ca un trubadur al peisajului. Dar un trubadur al stărilor dramatice, al naturii degajate de pitoresc, surprinsă în ipostaza încordării reflexive. Iată de ce V. Melica nu se va opri la frenezia culorilor verii, ci va căuta ceasul de singurătate al copacilor, goliciunea dureroasă a pietrei. El proiectează, de fapt, în peisaj, propriile sale melancolii, nevoia de meditație, de descifrare a complicatei țesături a sentimentelor cele mai profunde. Culorile sale, deși temperate, nu transmit frigul iernii sau o monotonie de noimbrerie. Ele cresc nestăvilite într-o chemare caldă, de dragoste, pentru natura desfrunzită, care-și etalează astfel, prin nuditatea ei albă sau cărămizie, esențele.

E. F.

*

A VII-A EDIȚIE A FESTIVALULUI DE FOLCLOR. Aflat la a VII-a ediție, Festivalul național de folclor constituie una din manifestările estivale de rezonanță.

CRONICA

Pentru spectatorul străin, chiar și pentru publicul nostru, înțelegerea, pe o aceeași scenă, a dansurilor și cîntecelor din diferite zone ale țării, reprezintă un prilej unic de cunoaștere a bogăției și varietății folclorului românesc. Alături de dansul moldovenesc, cu ritmurile sale mai temperate, exuberantele sirbe și hore oltenesti, în 7 și 5 timpi, briurile bănățene, de virtuozitate, horele pe bătaie, specific dobrogene, roata oșănească ori tropotita maramureșeană, „fecioresțile” din Țara Făgărașului, ori horele de mîna muntenesi, evantai strălucitor de măiestrie și rafinament artistic. Cusătura și ornamentația ingenioasă și de gust a costumelor dansatorilor, apoi, echilibrul cromatic fără cusur, pluralitatea de motive, acordurile sobre sau sprințar decantate, iată tot atîtea mărturii ale unei arte milenare mereu improspătată, cizelată, care refuză incifrarea ori metaforele greoaie, deschizîndu-se tainic permanențelor.

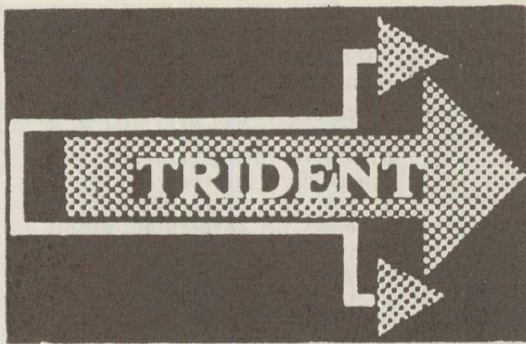
Spre deosebire de edițiile trecute, anul acesta s-a ales formula — care s-a dovedit a fi deosebit de fericită, — a alăturării, într-un același spectacol, a reprezentativelor unor cît mai diferite zone etnografice (Brașov—Constanța, Galați—Bihor, Ilfov—Cluj, Tulcea—Hunedoara, Gorj—Mureș, Mehedinți—Suceava, Vilcea—Maramureș, Teleorman—Sibiu, Iași—Timiș). Nu atît pentru a surprinde noi, spectatorii, nuanțele specifice fiecărei regiuni, cît pentru a remarca, o dată în plus, caracterelor esențiale, ce unesc toate formele de manifestare ale creatorului popular, din orice colț de țară ar fi. Cei peste 1000 de cîntăreți și dansatori au argumentat astfel, prin fiecare nou spectacol, vitalitatea artei noastre populare, inenunziabila sa frumusețe. Necesitatea valorificării, prin intermediul mișcării artistice de amatori, a valentelor sale multine. Multe din ansamblurile prezente sînt multilaureate, trofeele cucerite la diferite competiții internaționale de anvergură reconfirmînd cele spuse de noi. Și, desi Festivalul de folclor găzduit de litoral, nu s-a vrut, programatic, convertit în concurs, ci doar o amplă trecere în revistă a ceea ce este bun și reprezentativ în mișcarea noastră amatoare, caracterul de competiție a existat implicit, fiecare artist, din cei peste o mie, dorind să se prezinte cît mai exemplar, să cucerească laurii mult rîvnîți ai autenticității.

E. DRAGOMIR

*

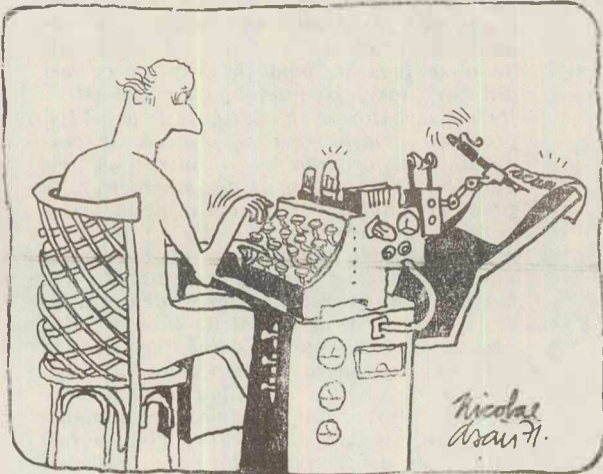
Luni, 16 august 1971. prozatorul Marin Pombescu a avut o înțîlnire cu cititorii la clubul unei unități militare din garnizoana Constanța. Veteran din războiul antifascist, Marin Pombescu a evocat cîteva din faptele eroice ale armatei române în plin mars de eliberare, după care a citit din ultima carte *Ceasul viu* apărută la Editura militară și dedicată acestor evenimente. Înțîlnirea, care s-a organizat în cîntea zilei de 23 August, a cănătat un caracter de sezătoare literară bucurîndu-se de succes.

IOANA SIMION

CONTEMPORANUL. Pe prima pagină, în versuri sau în proză, dar mereu surprinzînd poezia subterană din cotidian, își dezvăluie nuanțe complementare ale personalității: Geo Bogza, Eugen Jebeleanu, Zaharia Stancu. Traducînd pentru uzul public prestanța academică în sfătoșenie de quasi-folclor, Gr. C. Moisil ne amintește că trebuie să fim lucizi, să ne reciclam, să învățăm despre marketing și management, să ne preocupe mereu valoarea practică a științei, s-o introducem cu folos în existența noastră nu prin popularizare facilă ci prin continuă autodepășire; să facem deci din știință un act de umanism. Mihai Popescu și Ecaterina Oproiu prin intenționata oralitate, Ana Blandiana prin specificul „Correspondențelor”, în ipostază de amfitrioni virtuali ai revistei, oferă simbolic uși deschise către și pentru cititori, stabilind un fel de comunicare directă, subtextual dialogată. Alexandru Ivasiuc („Pro domo”) se manifestă

consistența criticii. În Luceafărul din 14 august Nicolae Ciobanu începe prin a se întreba (întrebare care rămîne și acum fără răspuns) dacă *Jurnalul* de călătorie al istoricului Constantin C. Giurescu „apartine domeniului literaturii”. Tratat ca Dinicu Golescu și cu cîteva paradoxuri de circumstanță, însuși autorul cărții, care-și publică la *Anexe* și două conferințe de specialitate peste care se apleacă pios ochiul criticului, poate cădea la grea nedumerire. Dar să dăm cuvîntul cronicarului care reafirmă că: „Chestiunea pare cu atît mai demnă de luat în seamă cu cît, realmente autorului prezentului *Jurnal* nu credem să-i fi trecut prin gînd nici un moment ideea travestirii în scriitor...” Trebuie însă să recunoaștem, ne invită plin de idei criticul, că „tocmai absența orgoliului de a scrie frumos în general este aceea care dă farmec acestui autentic jurnal de călătorie...” că nu trebuie „să ne lăsăm înșelați de apa-

tranzant, cînd problema o cere: „Critica noastră, pe lingă fenomenele accentuate de cinism, mercantilism, lipsă de respect pentru adevăr, care otrăvesc climatul literar, mai este și fără busolă în marea majoritate a cazurilor. Și o călăuză (criticul de direcție) dezorientată nu e decît un tovarăș de rătăcire”. („Unitatea criteriilor”). „Cronica literară” a lui Nicolae Manolescu creează imaginea unui critic subtil și flexibil, inclinînd mult către aprecieri generoase, izvorîte dintr-o intropatie largă, dar care nu alterează în esență unitatea principială.

CORINA CONSTANTIN

ARGUMENTE. Oficiul cronicii literare scuză și acoperă adevărate texte slabe din punct de vedere critic, înșuruii de impresii neîncadrate unui sistem, în care cărți mediocre sînt exaltate de funcționarii ei prea zeloși ce-au pierdut simțul proporțiilor. Deruta devine și mai evidentă cînd cărțile spre care se îndreaptă atenția criticului nu fac nici măcar parte din cîmpul literaturii. Demonstrația fastidioasă nu poate mai ales în acest caz, însoțită și de argumente destul de ușurele, să inventeze o carte pe care o vrea literară și să scuze in-

tin Crișan, I. D. Lăudat, Romulus Dianu, Emil Manu, Mircea Tomuș și alții.

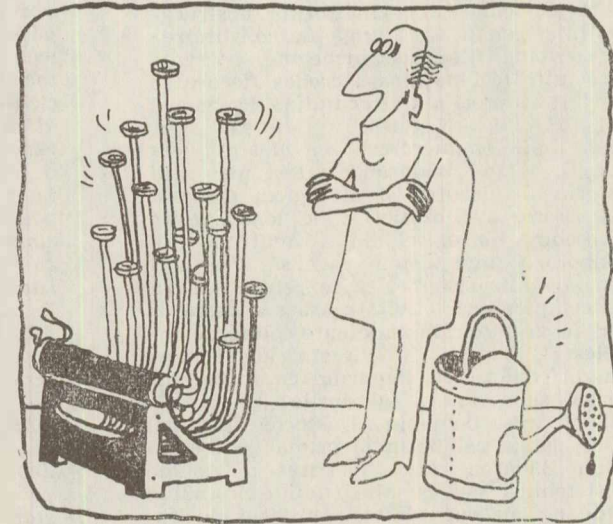
ELEGANT, bogat în semnături, nu o dată de prestigiu, suplimentul literar al revistei *Astra*. În ultimul număr ne atrage atenția excelența Poșta a redacției girată de Nina Cassian (această neobosită căutătoare de nisip aurifer) pe care o credeam vindectă de dorul descoperirilor după ce părăsise rubrica cu același profil de la *România literară*. Ne bucurăm pentru tinerii care bat la porțile poeziei pentru că au șansa de a găsi în talentata scriitoare un aliat de nădejde, dar și un judecător sever, nepărtinitor. În același număr semnalăm sub titlurile „Comandamentul social” al artei și literaturii și „Progres și stagnare în literatura pentru copii”, două anchete bine alcătuite, interesante.

DESCOPERIM pe prima pagină a „Contemporanului” din 20 august (nr. 34—1293) o emoționantă confesiune a scriitorului Zaharia Stancu despre relațiile sale cu Dobrogea, despre impresiile și amintirile care îl leagă de acest colț de țară. Două ipostaze ale Dobrogei se desprind din mărturisirile scriitorului găzduite sub titlul „Țara, frumoasa noastră țară”. Una este a Dobrogei tinereții scriitorului, cînd îi străbătuse „toate meleagurile de la Dunăre și pînă la mare mergînd pe jos, călare pe cite un cal aproape sălbatic sau în cite o căruță tărească înțîlnită la înțimplare sub cerul albastru, arzător, pustiu. Impresiile adunate în acei ani ai tinereții în Dobrogea le-am purtat ani și ani în memorie și ele s-au transformat în literatură abia atunci cînd m-am așezat, plin de teama neizbutirii, la masa de lucru pentru a scrie romanul *Pădurea ne-bună*”. Cealaltă ipostază, a Dobrogei de azi, este cu atît mai impresionantă, prin contrast: „Dobrogea de azi este cu totul alta. Văzută de pe drumurile ei asfaltate e frumoasă. Văzută de sus, din elicopter, de la nu prea mare înălțime, și mai frumoasă. Cîmpuri nestîrșite, de pe care a fost secerat și adunat grîul, se odihnesc negre de arătură, în soare, pregătindu-se parcă să crească și să coacă recolta și mai bogată a verii viitoare. Livezi întinse, cum n-am mai văzut niciodată și nicăieri, par copleșite de greutatea roadelor. Pe unde știam niște biete coaste de deal sterpe ori povîrnișuri nisipoase în care nici mărăcinii nu prindeau rădăcini, se vîd podgorii vaste, date, încă de acum cîțiva ani, pe rod...”

P. T.

dă „De la prognoză la acțiune socială” și ancheta internațională „România '71”.

PE PAGINA întii a revistei „Luceafărul”, Nicolae Balotă ne reține atenția cu cîteva gînduri despre „Umanismul creației”. Nu este vorba de gînduri absolute noi, dar nu putem să nu remarcăm cursivitatea și claritatea cu care ele sînt exprimate: „Umanismul este o condiție generală prealabilă, absolut necesară oricărei creații literare-artistice viabile. Orice înstrăinare a creatorului de experiențele esențiale ale

omului și, îndeosebi, de cele ale omului din timpul său, dăunează creației sale. O operă care nu are nici o legătură cu problemele pe care le pune însăși existența omului din zilele noastre este o încercare sterilă, închisă în ea însăși”. Subscriem, dar nu putem să nu ne întrebăm: Cum poate fi o operă, realizată de un om a cărui existență este prinsă în angrenajul social al timpului său, fără nici o legătură cu problemele pe care le pune însăși existența omului contemporan cu el?

RAMURI impresionează, ca de obicei, prin studiul de istorie și critică literară, bine scrise, bogate în puncta de vedere noi. Numărul 7 ne oferă, sub prestigioasa semnătură a lui Al. Piru, un studiu esențial despre „Proza lui V. Alecsandri”. Regretăm absența rubricii „Cronica ideilor literare” de Adrian Marino, dar reținem, în schimb, ca interesante articolele: „Subiectivitate și obiectivitate în receptarea operei literare” de Romul Munteanu, „Lumea mirifică a lui Panait Istrati” de Ov. Ghidimic, „Despre Adrian Maniu” de Romulus Dianu.

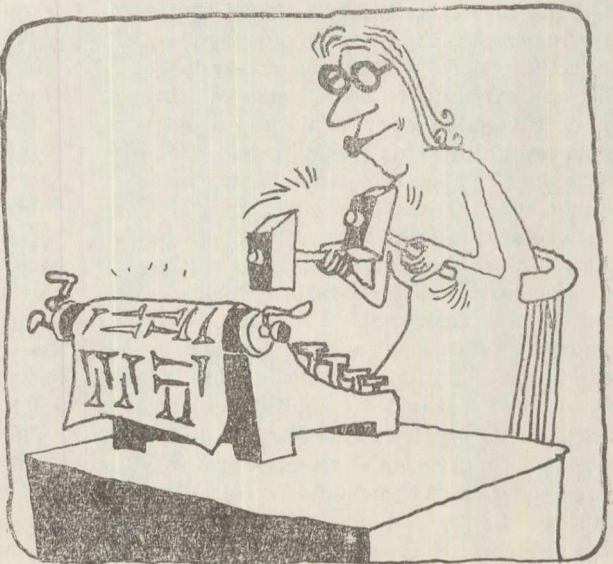
UN ESEU pe pagina întii, cu oarecare periodicitate, de Al. Philippide nu este la îndemina oricărei reviste. Este performanța „Luceafărului” de cîțiva timp. În același stil de fermecată precizie, pe care i-l știm și din

alte eseuri ale sale, Al. Philippide ne împărtășește gînduri, impresii din atelierul de taină al Poetului. „Poezie și personalitate” este titlul unui astfel de eseu (nr. 31—483) de unde cei mai tineri confrăți de vis și poezie au de reținut cîteva idei care, fiind esențiale, par simple și știute și, probabil, tocmai de aceea ușor de uitat. Le transcriem poate și pentru a nu cădea noi înșine într-o asemenea capcană, ca un memento: „Mai mult poate decît vocabularul, imaginile și atitudinea sufletească, ceea ce distinge pe un poet este un ton personal, un sunet specific pe care îl dau ver-

surile lui, un accent unic și inimitabil... Cu cît personalitatea unui poet e mai puternică cu atît tonul lui e mai caracteristic și mai ușor de distins... Tonul face poezia. Cheia poeziei pure aici trebuie căutată. Fiorul unui singur vers sau al cîtorva versuri e destul pentru ca în amintirea noastră să răsune o întregă lume de idei poetice. Opera poetului adevărat se ogîndește în fiecare din versurile lui cum se răsfîrînge ceul într-o picătură de apă. În tremurul unei frunze freamătă toată pădurea”.

ULTIMELE numere din „Steaua” — frumoase și consistente. Esecistica constituie punctul forte al acestei reviste. Aurel Rău semnează în numărul 5 al noii serii un excelent eseu: „Recitîndu-l pe Ion Pillat”. Domițian Cesereanu glosează cu nerv despre „Originalitate și imitație”, iar Mihai Beniuc despre „Caracterul emergent al poeziei”. Rubrica de cronică literară este susținută de un critic preocupat să se exprime clar, exact, în urma unei analize foarte atente, minuțioase, a cărților comentate (Mircea Tomuș — vezi cronicile la „Prințepole” de Eugen Barbu și „Cimitirul din stele” de Ion Caraion). Remarcabilă este și beletristica unde semnează: Ion Horea, Eugen Barbu, Vasile Rebreanu și alții.

N. V.

tu

ești aer
închis de floarea crescută din stîncă
ești taină
iar apele tăcerea ți-o sărută
ești rug dinspre zi
cînd chipurile pălesc
lăsîndu-ți aureola straniei coboriri
din valea stelară
prin trup ești singele meu
Țară.

DORU VALERIU VELIMAN

patria

Brățele nu lovesc pămîntul
decît să înalțe baricade de griu
în calea timpului
inima se îmbată cu singe
numai în amintirea portretelor
arse-n țărîină
și omul cu brățele, cu inima
visează patria
o întindere pe cer
unde primăvara răsădește copaci
pentru fructele de aur ale vîrstelor...

limba patriei

despre patrie se poate vorbi
în limba griului. Stînd cu
pieptul lipit de pămînt

și ascultînd
cum noaptea ard în adîncuri
oasele strămoșilor pentru coacerea
piinii noastre cea de toate zilele
și apoi ridicîndu-se să se facă
dimineată în ochii noștri
și soarele să răsară pe-o frunte de copil...

MIRCEA LAZĂR

tu, țară

Cu ciocirlii cîntînd în triluri pure
peste porumbi nedumeriți de soare
și maci zemoși iscîndu-se din griuri
alene-ntinse spulberînd o zare,
te-am cunoscut din dulcea lui dospire
a bobului ascuns al vieții mele
ce deștepta în gîla ta fecundă
zvîcniri de vis și-o aripă spre stele.

imnul tinereții

Din arbori cu miros de toamnă
m-am născut,
Asemeni lor, coloană de bazalt,
Dar rămurișul lor sub stele
mi-a crescut
Înfășurat în fumul furnalelor înalt.
Un freamăt al luminii mă leagă
și cînt,
Respir albastrul straturilor pure,
Dar dragostea mea suie din pămînt,
Tînăr vîlstar în tînără pădure.

posta
redacției

Al. C. A. Vreau să vă asigur că nimeni nu are nimic cu poezia „în formă clasică” atîta vreme cît ea nu repetă formele consacrate sau nu înseamnă decît un pretext pentru a scuza, la adăpostul acestor formule, expresii banale, lipsa de har și viabilitatea poetică. Există un anumit spirit critic, o selecție și un statut contemporan stabilit tacit, de afirmare și acceptare a valorilor care nu credem că va fi găsit compromis de ochii posterității, așa cum prorociți. Din poemele pe care ni le-ați trimis remarcăm accentul haotic, stenic al poeziei **Să bem tot vin!** străbătută însă de o filozofie prea la-n-demină. **Ovidius la Tomis** — amplu poem în trei părți — suferă de o săracă invenție poetică, de aceeași recuzită desuetă și de un aer prea teatral. Reușit ar fi putut fi peisajul Scîtei Minor evocat cu lirism, inegal însă: „Cîteva coline stau sub mal pitite / Printre stînci abrupte, două-trei poteci. / Rumeșă pe plajă un ciopor de vite. / Oamenii se pare c-au pierit pe veci...”.

Blanche Nicolau. „Evocările” vibrante pe care ni le trimiteți își au mai mult locul într-un album intim. Poemul dedicat Dobrogei nu pare din păcate decît să versifice destul de discutabil lucrurile pe care le mai spuseseți odată în paginile de jurnal.

Victoria Dumitrescu. Încercările dumneavoastră trădează o anume sensibilitate aflată deocamdată în stadiul experimentărilor incerte. Multe texte sînt improvizatii, altele par texte de muzică ușoară. În general, un erotism de nedespriș încă de o senzualitate prea directă ce reflectă fidel trăiri proprii încă nerafinate. Limbajul poetic este sărăcăcios și strident („liniște tulburătoare, dorul s-a oprit în piept și sugrumă; ochiul se zvîrcolește: trăsnetul cu buibuit imens e surd / că genele au murit etc.”). metaforele sînt comune, prea puține locuri de înaltă elevație.

Marcel Băraganu. Poeziile dv. se remarcă printr-o gravitate care face inutile versificările simetrice sau surprizele de limbaj. Construcțiile complicate estompează sensul pe care îl urmăriți și care este cel mai adesea moral. În **Copiii îndrăgosiți**, **Ploile**, **Cineva**, ideile dispar sub structura artizanală a cuvintelor. În schimb, **Contemplație** și **Întoarcere** au o simplitate care favorizează comunicarea directă. În așteptarea altei scrisori, iată, citată în întregime, poezia **Întoarcere**: „De mult am părăsit Ithaca, / spre a o regăsi la ceasul sorocit; / dar multe lucruri îmi stau în cale, / și-apoi Ithaca / nu e locuită de îngeri. / O, drumul care duce la Ithaca / e prin voința zeilor ursit, / și-i bine-atunci să nu ascuți cîntarea / sirenelor, care îmbată marea. / E unul drumul nostru la Ithaca, / și-acolo poate nu așteaptă nimeni”.

Gheorghe Palel. Cultivați o retorică pe care poezia a experimentat-o și a depășit-o de mult. Elanurile nobile care vă însuflețesc sînt demne de respect, dar realizarea lor poetică dezamăgește. Amintirea lui Eminescu nu o putem omagia prin șarade care și-ar avea locul cel mult la **Rebus** („—Lac, rimă, lacrimă și orimă—”), iar frumusețea mării nu are nimic de cîștigat dintr-o reproducere de carte poștală („În valuri cad luxuriante salbe / Din coloritul cerului senin / Cînd trec corăbii lungi cu pinze albe / În orizontul mării cristaline” — **Poem estival**).

Brîndușofu Constantin. Am avut senzația, citind catrenele dv., că ați greșit plicul sau adresa. În orice caz ele trebuiau trimise numai și numai Aurorei.

Marcășan Florentina. Înainte de a vă exprima versificat iubirea, vă rugăm să răsfoiți puțin cărțile de gramatică sau îndreptarul ortografic. Încă nimic. Mai citiți poezie.

Nicodim. Scrisoarea dv. rimată vă exprimă clocotitor indignarea de a nu fi fost încă publicat în revistă, publicare ce ar fi însemnat o „drastică lecție” pentru acei ce bat căile poeziei moderne. Vă dăm acum, măcar parțial, această satisfacție, prin ultimul catren ce, sperăm, va fi revelator chiar în sensul pe care ni-l propuneți:

De-am fost prea crud în tot ce-am spus,
mă iartă
Dar proști, nebuni n-au ce căta în artă.
E cazul cred de-acum să li se spună
Precum că poezia noastră nu-i
Vre-o plăcintă, ieftină și bună
Să se înfrupte atîția nesătuți“.

Anton Stanciu. Deși realizate cu o tehnică impecabilă, cele douăsprezece **triade** au un conținut liric sărac. Cuvintele grandilocvente, festive există mai ales prin latura lor sonoră. Uzînd prea des de superlative și sentimente înalte, riscați să ajungeți la o demonetizare a lor: „Mă fermeceau supreme înfiorări albastre / Și nopțile tăcerea mi-o cunoșteau deplin / Se-nvolbura și stîlcul de marele senin / Ce-mi traversa iubirea și se pierdea în astre”. **Triada IV.** În rarele momente de sfială și meditație scrieți însă versuri frumoase care ne îndreptățesc să sperăm.

P. V. Dacă aveți încredere în ceea ce scrieți, neliniștea dv. e nejustificată. Poeziile trimise conțin un freamăt poetic autentic, iar incongruențele pe care vi le reproșează redacțiile pot fi înlăturate cu timpul. E vorba în primul rînd de abstracțiile cultivate prea insistenț („Și însetat de-adîncul meu nadir / M-afund în el cît numai să respir / Din puritatea-naltului zenit / Al lumilor din care m-am ivit.” — **Cosmogonie**) și de unele influențe neasimilate.

continuări • continuări • continuări • continuări • continuări • continuări • continuări • continuări • continuări • continuări

vocație

(Urmare din pag. 3)

— Ați vorbit cîndva de o serie de cercetări multilaterale asupra rifampicinei, efectuate de un colectiv românesc. Ce alte rezultate mai deosebite s-au obținut de către acest colectiv?

— **Dr. E. P.:** Sub conducerea prof. dr. doc. C. Anastasatu, directorul Institutului de fiziologie, o serie de cercetări din ultimii ani au avut drept scop precizarea celor mai raționale condiții de utilizare a rifampicinei ca tuberculostatic. S-a putut stabili astfel că rifampicina poate fi folosită cu succes atît pentru tratamentul tuberculozei inițiale cît și pentru tuberculoza hiper-cronică. Cercetările românești în acest domeniu au demonstrat că, prin sterilizarea focarelor de infecție, este posibil să se obțină rezultate deosebit de favorabile în lupta contra tuberculozei; această soluție românească de intervenție activă în combaterea ftiziei este unanim receptată pe plan mondial. Același colectiv a adus date științifice prioritare și în alte domenii, cum ar fi utilizarea rifampicinei în tratamentul tuberculozei osteo-articulare, în administrarea endobronșică a antibioticului, chimioterapia și chimioterapiile intermitente etc. După cum vedeți, contribuția românească în acest domeniu este prioritară pe plan mondial în mai multe probleme și aspecte terapeutice.

— Pornind de la experiența dv. științifică, vă rugăm a încerca să enumerați cei mai importanți factori care pot contribui la ridicarea prestigiului mondial al cercetării științifice românești.

— **Dr. E. P.:** Țara noastră contribuie astăzi cu o tot mai largă participare la schimbul mondial de valori materiale și spirituale.

Prestigiul mondial al cercetării științifice românești a crescut grație unei bune orientări a activității științifice, a educării cadrelor de cercetare, a participării tot mai frecvente a acestora la confruntări internaționale, congrese, conferințe, schimburi de experiență, burse. În acest sens este suficient să amintesc aprecierea deosebit de favorabilă de care se bucură cercetătorii români la reuniunile internaționale de specialitate, precum și faptul că din ce în ce mai mult Organizația Mondială a Sănătății apelează la colective românești de cercetare pentru studierea metodelor de rezolvare optimă a unor probleme de sănătate cu interes internațional. Desigur, la o analiză aprofundată, lucidă — la care ne invită în egală măsură și pe noi, oamenii de știință, cele mai noi documente ale partidului nostru. indicațiile atît de prețioase ale tovarășului Nicolae Ceaușescu — vom constata că și în acest domeniu mai există multe posibilități de îmbunătățire a activității, și printre acestea aș enumera: o mai bună dotare materială, cu aparatură modernă, care — cu un efort mai mare din partea anumitor unități de producție — ar putea fi în mai largă măsură fabricată în țară; o aprovizionare mai operativă cu reactivi, piese de schimb, materiale documentare; un sistem mai eficace de recrutare, educare, distribuire și promovare a cercetătorilor. Așa cum sublinia recent secretarul general al partidului nostru, nu este suficient ca cercetătorul să aibă o diplomă universitară și chiar un bun bagaj de cunoștințe teoretice. Cercetătorul trebuie să aibă, pe lângă concepția cu adevărat științifică despre lume, multă pasiune pentru o muncă susținută, asiduă, uneori foarte aridă. Cercetătorii astfel formați, lucrînd în

laboratoare bine dotate, pot obține rezultate științifice și mai valoroase, pot participa cu și mai mult prestigiu la schimburile internaționale de informații științifice și pot colabora nu numai ca parteneri egali ci uneori chiar și prioritari, la o gamă largă de cercetări care — în zilele noastre — e necesar să fie efectuate în comun, de mai multe instituții, organizații sau chiar state.

confruntarea

(Urmare din pag. 4)

tă „nelimitat și fără contradicții” —, ceea ce echivalează cu denaturarea esenței mecanismului intern al capitalismului, cu înfrumusețarea lui. De pe asemenea poziții unilaterale de analiză a faptelor confruntarea de idei nu poate fi eficientă, concludentă. Luarea în considerare a proceselor și fenomenelor social-economice în strînsă legătură cu factorii contradictorii sub a căror influență se desfășoară, ca și a cadrului social-economic și politic istoricește determinat, conferă dialogului sau confruntării de idei valabilitate științifică, înlătură aprecierile simplificatoare. Tocmai în capacitatea de a analiza astfel realitățile se vedește marea forță a marxism-leninismului, spiritul său profund creator. Partidul Comunist Român militează cu fermitate pentru sporirea rolului științelor sociale în pregătirea elevilor și studenților, pentru creșterea aportului acestor științe la elaborarea politicii sale și participarea mai activă la confruntările de idei, la dezvoltarea gândirii creatoare. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a subliniat în *Expunerea la*

Consfătuirea de lucru cu activul de partid din domeniul ideologică că „experiența noastră — ca și a oricărei țări socialiste — în construcția noii orînduirii este atît un bun național, cît și un bun internațional”. Această experiență trebuie mai adînc studiată și însușită; ea constituie un neprețuit izvor de forță pentru activitatea de viitor, pentru ridicarea conștiinței socialiste a maselor, pentru făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate.

interpretări

(Urmare din pag. 5)

răsit copacii și ne-am retras în aer / am părăsit aerul și ne-am făcut închipuire și stele / dar pietrele, copacii și păsările / dar aerul, închipuirea și stelele / au venit după noi în vis. / De fapt murisem de-atunci / ca un întineric duos”. Marile revărsări patetice au dispărut, **gnomii** de pe virfurile articulează cu greu, zgîrcit și profetic cuvinte: De jur-împrejur apele curg în eternitate / ca forma gîndirii spre forma durerii / Dansează, pe talerul echinocțiilor, tăceri halucinate. / Aici viitorul și trecutul se culcă în flăcări. // Puncte cardinale. / Zeu de singurătate. // Trupul tău s-a născut cuget”. Erotic este mai mult un resemnat, un sceptic ce rememorează obosit mulțumindu-se să producă sentințe (**Sonatină. Fata Morgana**). Ideea, de fapt, plină de voluptate dar sterilă, îl seduce: „Urmează-ți drumul. Nu-treba, nu bate... în cîte-o seară peste-aceste pietre / sub care dorm idei”. Relațiile dintre formă și structură, metamorfo-

zele materiei îl obsedează conducîndu-l spre mistere imposibil de tradus: „încerc să urc din nou piatra pe munte / putregai și pene / forma de frică / frica de corp / miine a venit ieri / tot ce e viață și moarte / pe rochia de seară a pădurii / cîini — copaci // ai cui sînt oamenii? // nimeni nu știe drumul. / Metaforele, alambicate și rigurose construite, cu o precizie a cuvîntului și a demonstrației ne îndeamnă să-i semnallăm și noi „malarmeismul” de care vorbea Perpersicius, dus acum însă pe culmi extreme ce-și revendică mai puțin sfera poeticului. „Cuvîntul este o mașină infernală”, poezia vine din „logosuri” adică din legile universale ale spiritului, el se reclamă din He-faistos artizan priceput „potcovar și-ngrijitor de focuri”. Recese și descarnată ea gravitează spre o poezie gnomică, sentențioasă, ce nu înseamnă, oricît ne-am strădui, totuși, marea poezie. Halucinant, ajunge „pînă în tînuțul de unde nu se mai crede și nu se mai speră”, unde divinității contestate i se substituie omul: „Întinericul se face singur / lumina trebuie s-o facă oamenii”. Tristețea lui ajunge astfel să fie dată, paradoxal, de putere și conștiința puterii supreme, de luciditate, de răul de înălțime. În volum, în afara locurilor majore sînt numeroase versificații ce simulează, în cele din urmă, doar gravitatea celorlalte. Nesusținute, ele îngreunează poate mai mult decît s-ar cuveni, volumul antologic. Vagul scriitor, dar, fără o frînă, la dispersie totală. În alt sens, poeme cu sunet de baladă sau joc argehezian se întrețin pe teme ușurele apelînd la tehnici mai vechi și la gesturi uitate dar șterse de praf pentru a șoca ochiul burghez, blazat însă și el după atîtea isme și vreme.

SCURTĂ SCHIȚĂ POLITICĂ A LUMII

Deceniulul în care am intrat îi sint proprii, în planul politicii, fenomene pe care, pînă în anii din urmă, istoria le-a înregistrat la dimensiuni mult mai restrinse. În întreaga lume se face simțit un intens travaliu diplomatic, marile probleme ale omenirii: securitatea, pacea generală, cu preambulul lor necesar — dezarmarea, colaborarea pe toate planurile, eradicarea focarelor de război se însoțesc de o vie activitate, susținută atît de un număr remarcabil de guverne cit și de partidele comuniste și muncitorești, de toate forțele democratice ale globului, în scopul desființării uneia dintre cele mai rușinoase tare ale capitalismului — dominația colonialistă. Principiile eticii și legalității internaționale, în promovarea cărora România socialistă s-a remarcat și se remarcă prin merituose strădanii, se impun din ce în ce mai mult. „Imbinînd sarcinile naționale cu cele internaționale — a firma tovarășul Nicolae Ceaușescu — partidul nostru acționează și în acțiunea consecvent și în viitor pentru a contribui la realizarea unei politici de colaborare între toate țările socialiste, între toate statele lumii, fără deosebire de orînduire socială, pentru a contri-

Este limpede că deceniul al 8-lea a demarat sub semnul unei puternice lupte generale împotriva politicii de forță și dictat, pentru configurarea unei Terra fără război și exploatare; este limpede că azi, mai mult decît oricînd, triumfă ideile învățaturii marxist-leniniste privind drepturile inalienabile ale popoarelor.

Încercînd să descifrăm liniile esențiale ale dezvoltării vieții social-politice internaționale care vor caracteriza deceniul în curs, ne-am adresat tovarășilor: prof. univ. Mihail Cruceanu, Sergiu Celac, director adjunct în Ministerul Afacerilor Externe, Nicolae Fotino, director științific al Asociației de Drept Internațional și Relații Internaționale din Republica Socialistă România, prof. univ. dr. doc. Edwin Glaser, responsabilul secției centrale științifice a Asociației Juristilor din Republica Socialistă România, prof. univ. dr. Vasile Rausser, membru al Academiei de Științe Sociale și Politice, redactor-șef al revistei „Probleme economice” și Emmerich Stoffel, membru corespondent al Academiei de Științe Sociale și Politice, redactor-șef al revistei „Neue Literatur”, cărora le mulțumim și pe această cale pentru desăvîrșita amabilitate cu care ne-au răspuns.

T.

Înaintarea spre progres social nu poate fi oprită

Mihail Cruceanu: Contribuția mea e, consider, în chip firesc în relație cu faptul că, de mai mult de jumătate de secol urmăresc, ca participant direct la mișcarea revoluționară, schimbările survenite în politica internațională și națională. În momentul cînd s-a ținut Congresul I al P.C.R., la care am activat ca vice-presedinte al biroului, am înțeles că a sosit vremea unor mari schimbări sociale și că ele vor avea ca urmare prefaceri în diferite zone geografice ale lumii ca și în țara noastră. Iar timpul mi-a dat dreptate. Și e firesc că, dacă cu jumătate de secol în urmă, am înțeles direcția spre care evoluau aceste schimbări, este cu atît mai ușor de înțeles, astăzi, sensul lor.

Dacă, în ce privește statele aparținînd sistemului socialist, unitatea lor de acțiune mereu crescîndă va determina și mai c o n v i n g â t o r noile state de a se alătura de acest sistem, imperialismul cunoaște concomitent o reală slăbire, derivată din contradicțiile interne puternice, care nu pot fi înlăturate, condiționată de creșterea tot mai accentuată a forței clasei muncitoare, ale cărei detașamente organizate ridică mereu conștiința politică a popoarelor, la un nivel neatins pînă acum. De fapt sîntem în plină desfășurare a unui grandios proces revoluționar. E mai limpede decît oricînd că tendințele războinice ale cercurilor imperialiste reacționare constituie un pericol grav pentru omenire, pentru pacea și securitatea acesteia în ansamblul ei.

E de prevăzut că asemenea acțiuni de provocări și violențe vor fi împiedicate de conștiința popoarelor, sprijinită de înțărirea unității de acțiune a statelor aparținînd sistemului socialist. Această nouă situație e de așteptat să se producă în deceniul al optulea în care, sînt convinși, actele de violență, de nerespectare a principiilor dreptului internațional, de încălcare a independenței și suveranității popoarelor vor apărea ca niște vestigii ale unui trecut de care omenirea se desparte cu conștiința înălțării pe treptele unei epoci a împlinirilor suferitoare. Conștiința politică a maselor muncitoare din țările capitalului crește tot mai mult și va atinge asemenea dimensiuni încît sînt convinși că aceste formațiuni sociale care cuprind zeci de milioane de oameni vor constitui o forță imensă care, corelată cu ceilalți factori ale căror strădanii permanente se îndreaptă spre întronarea păcii universale și a colaborării, va reuși să contracareze orice manevră a oricărui guvern înclinat către acțiuni de mîna forte. Pe lîngă celelalte zone ale lumii, un peisaj politic deosebit de interesant, în plină efervescență a evenimentelor, bogat în sensuri și în perspective, mi se pare a-l prezenta America Latină în statele căreia, în urma fireștii dorințe a maselor muncitoare de a se asigura democratizarea vieții sociale, desființarea exploatarei, presupun că se vor petrece mutații extrem de interesante.

europa — zonă a păcii și colaborării

Sergiu Celac: Europa prezintă caracteristica specifică a unui continent care a fost leagănul unei serii de civilizații de mare însemnătate în istoria omenirii, în ansamblu — dar a fost și focarul inițial al unor războaie pustiitoare care au adus suferință și jertfe nu numai popoarelor continentului ci întregii lumi. Pornind de la această dublă determinare care relevă specificul european, se impune concluzia că Europa în ansamblu, fiecare națiune a acestui continent în parte, are într-un fel o datorie față de lume.

O t r e i m e din s t a t e l e Europei sînt țări care au pășit pe calea construcției socialiste, exercitînd, prin succesele obținute în dezvoltarea lor economică și

socială, o atracție crescîndă în rîndul celorlalte popoare ale Europei și ale lumii întregi. În celelalte țări ale Europei există bogate tradiții ale luptei revoluționare, se dezvoltă și își sporesc influența detașamentele înaintate ale clasei muncitoare — partidele comuniste și muncitorești, celelalte forțe democratice și progresiste care exprimă interesele autentice ale popoarelor respective. Datorită prezenței și acțiunii forțelor păcii și socialismului, se poate vorbi, fără riscul exagerării, de progresul constant al cursului spre destindere, înțelegere și colaborare între popoare care, în ciuda sinuozităților de pe parcurs și a dificultăților ce încă mai persistă, a creat premise pentru a se întreprinde noi pași importanți în direcția edificării unei solide structuri a păcii și securității pe continentul european. Analiza, ideile și propunerile avansate de țările socialiste participante la Tratatul de la Varșovia în declarația de la București din iulie 1966, cu privire la realizarea unor măsuri practice în vederea consolidării climatului de destindere, inclusiv convocarea unei conferințe general-europene pentru problemele securității și colaborării, și-au croit treptat drum în conștiința popoarelor, căpătînd o temeinică confirmare în realitatea Europei contemporane. Însăși ideea continuității conferinței ca for de debateri în vederea realizării unor înțelegeri — idee ce se bucură de o tot mai largă recunoaștere și adeziune — ne duce la concluzia logică a necesității constituirii unui for permanent, a unei veritabile organizații politice internaționale, cu caracter regional-european. Sugestiile formulate în acest sens, încă din iunie 1970, de către tovarășul Nicolae Ceaușescu, președintele Consiliului de Stat al României, au întîmpinat un larg ecou pozitiv în rîndul guvernelor europene, în rîndul tuturor celor care doresc cu adevărat construirea, în Europa, a unui sistem nou, democratic, avansat, de relații internaționale. Totuși, ce se va întîmpla pînă în 1980? Pe planul limitat al subiectului abordat, o dezvoltare mai rapidă și mai diversificată a relațiilor intereuropene, în toate domeniile cu consecințe directe asupra climatului politic internațional; o multiplicare a eforturilor de a rezolva probleme de interes general-european într-un cadru general-european; instituționalizarea forumului adecvat al tuturor națiunilor europene, chemat să asigure continuitatea acestui proces. Consider că se va dezvolta și se va adînci tendința spre lichidarea diviziunii artificiale a Europei în blocuri militare o-puse, spre realizarea unei colaborări rodnice, pe baza deplinei egalități în drepturi între toate națiunile Europei, indiferent de sistemul lor politic și social. De asemenea, cred că va continua și se va întări climatul favorabil eliminării definitive a oricărui manifestări de forță în relațiile intereuropene, în favoarea încetățenirii ferme a principiilor universal-recunoscute și general-aplicabile ale legalității și moralei internaționale: respectarea suveranității și independenței naționale, egalitate în drepturi, neamestec în treburile interne.

afirmarea independenței și suveranității naționale

Nicolae Fotino: Asociația de Drept Internațional și Relații Internaționale din România a organizat trei colocvii internaționale în domeniul securității europene. Este evident pentru noi, cercetătorii, că asistăm la o evoluție foarte palpabilă în acest domeniu. Dacă în 1969, specialiști din Europa, Canada și S.U.A., întruniți aici, au discutat cu anumite rezerve problemele securității europene, în 1970 am asistat deja la o evoluție favorabilă iar anul acesta, atmosfera generală a dezbaterilor nu mai pune la îndoială ideea convocării și utilității unei conferințe general-europene. Pe de altă parte, anume piedici, rezultate ale celui de-al doilea război mondial, sînt azi evident depășite prin încheierea tratatelor dintre R.F.G. și U.R.S.S., R.F.G. și Polonia, prin

contactele dintre cele două state germane. Este pentru noi aproape o certitudine, în clipa de față, că vom asista cît de curînd la ratificarea acestor tratate, la recunoașterea R.D.G., conform dreptului internațional, ca stat suveran, membru, alături de R.F.G., al O.N.U. Sîntem deci îndreptățiți să credem că într-un timp foarte scurt vom asista la prima conferință general-europeană, că, în tot decursul deceniului, se vor organiza conferințe și că, deci, pentru prima dată în istorie, vom asista la crearea unei instituții care va analiza și discuta de pe poziții de egalitate problemele general-europene, atît cele politice și economice cît și cele tehnico-științifice și culturale.

Deceniul de care vorbim e deceniul dezarmării. Țara noastră e unul dintre cei mai activi militanți în acest sens în cadrul O.N.U., activînd pentru elaborarea unui proiect de tratat de dezarmare generală, sub un control internațional strict și eficace, care să ducă în primul rînd la interzicerea armelor nucleare și, în paralel, ca acțiuni pregătitoare, pentru înghețarea și reducerea bugetelor militare, interzicerea creării de noi baze, retragerea trupelor străine în limitele granițelor naționale, renunțarea la manevre militare pe teritoriul altor state, abținerea de la demonstrații de forță. Convingerea noastră este că lupta diplomaților și experților nu trebuie să rămîină izolată căci, așa cum spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu, „numai masele pot impune dezarmarea, numai ele vor realiza dezarmarea”. Este evident, în lumina acestei idei, că democrații din lumea întreagă, comuniștii, oamenii concepțiilor înaintate au un rol fundamental în structura evoluției politice din deceniul început. Cît privește zona sud-estului Europei, conform unei mai vechi propuneri românești, mereu repetate, este de prevăzut că ea va deveni o zonă a păcii.

Din fost „butoi de pulbere al Europei” această regiune va deveni o zonă a păcii și stabilității. Sînt convinși că acest deceniu va vedea triumful luptei de eliberare a poporului vietnamez, acest strălucit exemplu de apărare a suveranității naționale. Sînt convinși, de asemenea, că vom asista la dispariția dominației coloniale asupra Angolei, Mozambicului, de peste tot unde încă mai persistă acest vestigiu al trecutului.

mari succese ale socialismului în lumea întreagă

Edwin Glaser: Ca marxiști, știm că salutul calitativ urmează de obicei unor acumulări cantitative. Ceea ce desigur se poate prevedea științific pentru deceniul în curs sînt tocmai asemenea acumulări. Astfel, procesul de lichidare a colonialismului va înregistra noi pași înainte, restrîngînd tot mai mult aria în care această formă a exploatarei omului de către om, a unui popor — nu de către altul ci în numele altuia — se mai practică. Vor fi fără îndoială înregistrate schimbări foarte interesante în structura relațiilor internaționale ca, de pildă: dezvoltarea puternică a sistemului socialist, îngustarea tot mai accentuată a sferelor în care imperialismul mai poate pune obstacole materializării năzuințelor popoarelor de libertate, pace, progres. Se pot prevedea, pe lîngă o mare dezvoltare a științelor zise „exacte” și a aplicării lor, adică a tehnologiei, schimbări foarte importante în concepția eticii și legalității internaționale cu privire la dreptul țărilor zise „în curs de dezvoltare” — folosesc termenul deși este evident impropriu, deoarece toate statele, fără excepție, sînt în curs de dezvoltare — de a participa la beneficiile pe care folosirea în scopuri pașnice a acestor cuceriri ale genului uman le implică, în principiu, pentru întreaga omenire. În legătură cu toate cele ce precedă, ca un factor esențial al acestor progrese dar totodată și ca un rezultat al lor — caracterul reversibil al legăturilor dintre cauză și efect este de esență unității dialectice — cei zece ani despre care vorbim vor consem-

na succese ale socialismului în lumea întreagă, atît în cuprinderea a milioane și milioane de cugete cît și în ceea ce privește întărirea unității și coeziunii tuturor comunistilor între ei, a legăturilor lor cu toate forțele progresiste din lume. Peste zece ani, relațiile internaționale de pe Terra vor îndreptăți afirmația că viața internațională a cunoscut o mutație în singura direcție în care, în acest domeniu, mutațiile sînt posibile: înainte și în sus, spre comunism.

aplicarea universală a principiilor legalității internaționale

Vasile Rausser: P r i n c i p i i l e legalității i n t e r n a ț i o n a l e au dobîndit o greutate din ce în ce mai mare și în relațiile dintre state cu sisteme sociale și politice diferite. Raporturile întemeiate pe exploatarea unui stat de către altul, pe hegemonie, asuprire, au început să piardă teren sub presiunea națiunilor care militează pentru întronarea legalității. Partidul nostru, statul român promovează respectarea strictă a principiilor legalității internaționale în organisme colective, în cadrul contactelor directe. Fapt este că tot mai multe țări ale lumii devin conștiente de însemnătatea covîrșitoare a acestui tip de relații și încearcă să se debaraseze de politica de dictat, de hegemonie a puterilor imperialiste. Apreciez că, în deceniul în care am pășit, puterile imperialiste vor fi forțate să adopte principiile legalității, cu toate țările, în toate împrejurările. Un rol însemnat îl au statele socialiste care, militînd pentru promovarea, între ele, a unor relații de deplină egalitate, care să constituie un model și pentru celelalte țări, vor putea să aducă o contribuție esențială la statornicirea acestui tip de raporturi în lume.

Un rol însemnat îl au O.N.U. și toate celelalte organisme internaționale, statele mici și mijlocii asupra cărora, de fapt, se exercitau sau se mai exercită acțiuni neconforme cu principiul suveranității naționale.

România acționează cu perseverență în acest sens. „Dorim ca în Europa să se înfăptuiască securitatea — spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu în ovințarea ținută cu prilejul recente vizite de lucru în portul Constanța —, să fie promovate relații noi care să excludă folosirea forței și amenințarea cu forța în raporturile dintre state... Viața arată că e absolut necesar ca la soluționarea problemelor internaționale să ia parte toate statele, fie ele mari sau mici”. Aplicarea unor asemenea principii — la care aderă din ce în ce mai multe state ale lumii actuale — asigură fiecărei țări dreptul de a-și elabora singură căile de dezvoltare. Este de prevăzut că, în deceniul al 8-lea, aceste principii vor fi universal aplicate.

colonialismul — condamnat definitiv de către istorie

Emmerich Stoffel: S-ar putea, cred, prevedea între altele multiple mutații ce vor surveni în zona Asiei. Acest lucru pare să fie dovedit de către unele fenomene foarte importante, ca, de pildă, ponderea unor state ca India, China, Japonia, Indonezia, Pakistan. Desigur, fiecare țară ridică probleme sociale și politice diferite care cer soluții diferite, în funcție de specificul locului: țară în construcție socialistă (China, Coreea), țară cu industrie avansată (Japonia), țări în curs de dezvoltare, cu probleme sociale complexe, nerezolvate și greu de rezolvat pe calea normală de dezvoltare a capitalismului, ca Indonezia, India, Pakistan. Mai există o zonă care, prin excepție nu prezintă spor mare de populație și pondere deosebită, dar este de o excepțională însemnătate politică și militară, și anume Indochina luptătoare împotriva ocupației străine, pentru independență națională — garanția dezvoltării țărilor sale, și pentru pace mondială. Desigur, Chinei socialiste îi revine și îi va reveni un rol deosebit în evoluția Asiei — și deci și a lumii. O altă zonă de ample dimensiuni în peisajul politic actual este America Latină unde problema-cheie o reprezintă eliberarea de sub dominația imperialismului nord-american și, pe plan intern, desființarea imenselor posesiuni ale moșierilor — linii esențiale ale evoluției politice din Argentina, Brazilia, Chile, Peru. Este limpede că nu numai în țările unde, în trecutul apropiat, s-au instaurat regimuri politice mai liberale și democratice dar chiar și în țările aflate sub dictatură politică și militară există o acumulare masivă de forță social-politică a maselor exploatare care preasează puternic și va sfîrși prin a da acestei zone o înfățișare nouă, poate radicală. Aceasta se va îndeplini însă numai cu sprijinul larg, constant, al tuturor forțelor progresiste ale lumii. Finalmente, vreau să subliniez faptul că dezvoltarea uneia sau alteia din zonele lumii este posibilă numai în corelație cu celelalte zone, cu acțiunea forțelor mondiale ale progresului și socialismului care vor dobîndi, fără îndoială, în deceniul în curs, o pondere și mai accentuată, în urma avîntului multilateral al lagărului păcii, democrației și socialismului între țările căruia cu mîndrie ne numărăm și noi.

Redactor-șef: CONSTANTIN NOVAC • Redactor-șef adj. NICOLAE MOTOC

ÎN COLEGIUL REDACȚIONAL: ION BĂDICĂ, ȘTEFAN CAREJA, GH. DUMITRAȘCU, MARIN PORUMBESCU, FLORICA POSTOLACHE, ADRIAN RĂDULESCU, EM. ȘTEFĂNESCU

Tomis, revistă lunară editată de Comitetul pentru cultură și artă al județului Constanța.

Căsuța poștală nr. 112.

Redacția și administrația: b-dul Republicii nr. 28 Constanța, telefon 1 34 16, 2 13 68.

Tiparul executat de I.P. „Dobrogea”.